

**T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ORTAÇAĞ TARİHİ PROGRAMI**

KURTULUŞ SAVAŞINDA YALOVA

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
20066065 Nebahat KÜÇÜK**

**Danışman
Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL**

İstanbul – 2008

**T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ORTAÇAĞ TARİHİ PROGRAMI**

KURTULUŞ SAVAŞINDA YALOVA

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
20066065 Nebahat KÜÇÜK**

**Danışman
Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL**

İstanbul – 2008

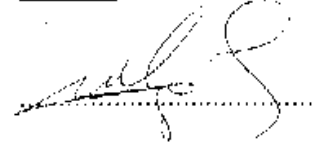
Nebahat KÜÇÜK tarafından hazırlanan **Kurtuluş Savaşında Yalova** adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi Olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 11 / 06 / 2008

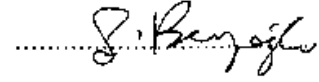
(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

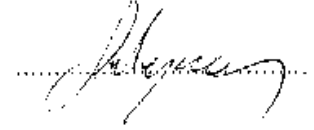
Jüri Üyesi : Prof.Dr.Ahmet TAŞAĞIL
(Danışman)

Jüri Üyesi : Prof.dr.Süleyman Beyoğlu
(M.Ü.Öğr.Üy.)

Jüri Üyesi : Doç.Dr.Süleyman KIZILTOPRAK

İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
SUMMARY	V
KISALTMALAR	VI
RESİMLER	VII
HARİTALAR	IX
KROKİLER	X
BELGELER	XI
1. GİRİŞ	1
2. 30 EKİM 1918'DEN 18 EYLÜL 1922'YE KADAR YALOVA VE ÇEVRESİ .	4
2.1 YALOVA'NIN GENEL YAPISI	4
2.1.1 Yalova'nın Coğrafi Konumu	4
2.1.2 Yalova'nın Tarihine Kısa Bir Bakış	4
2.1.2.1 Yalova Adı	4
2.1.2.2 Kurtuluş Savaşına Kadar Yalova Tarihine Kısa Bir Bakış	6
2.2 KURTULUŞ SAVAŞINDA YALOVA VE ÇEVRESİ	8
2.2.1 Kurtuluş Savaşı Öncesi Yalova'nın Nüfus Yapısı	8
2.2.2 I. Dünya Savaşı ile 10 Ağustos 1920 Arasında Meydana Gelen Olaylar	10
2.2.2.1 İbo Müfrezesi	14
2.2.2.2 Fatma Seher Hanım Müfrezesi	17
2.2.2.3 Burhaniye Müfrezesi	17
2.2.2.4 Şey Şamil Müfrezesi	18
2.2.2.5 Paşaköy Müfrezesi	18
2.2.2.6 Aslanlı Ali Müfrezesi	19
2.2.2.7 Esadiye Müfrezesi	19
2.2.2.8 Gökbayrak Taburu	20
2.2.2.9 Ne Olursa Olsun Taburu	20
2.2.3 Yalova'nın İşgali	21
2.3 YALOVA'NIN İŞGALİ SIRASINDA MEYDANA GELEN MEZALİM	36
2.3.1 Ekim 1920'de Yalova Baskını	50

2.3.2	Kasım 1920’de Yalova Baskını	51
2.3.3	Dereköy Katliamı	52
2.3.4	Paşaköy Katliamı	52
2.3.5	Çalıcı Köyü Katliamı.....	53
2.3.6	Kirazlı Katliamı.....	53
2.3.7	Ortaburun Köyü Katliamı	54
2.3.8	Üvez Pınar Köyü katliamı.....	55
2.3.9	Akköy Katliamı.....	56
2.3.10	Soğucak, Kurtköy ve Samanlı Köyleri Katliamları	57
2.3.11	Çınarcık Katliamı	58
2.3.12	Teşvikiye Köyü Katliamı	61
2.3.13	Armutlu’ya Balı Köylerde Yapılan Katliam	62
2.3.14	Reşadiye Köyü Katliamı	63
2.3.15	Kocadere Katliamı	63
2.3.16	Kapaklı Köyü Katliamı	64
2.3.17	Yalova Bölgesine Gönderilen Araştırma Komisyonları	67
2.3.18	19 Temmuz 1921’e Kadar Meydana Gelen Olaylar	74
2.4	YALOVA’NIN KURTULUŞUNDAN, BÜYÜK TAARRUZ SONUNA KADAR BAĞIMSIZ YALOVA BÖLÜĞÜNÜN FAALİYETLERİ.....	81
3.	SONUÇ	95
4.	EKLER.....	98
4.1	EK – 1 BAĞIMSIZ YALOVA BÖLÜĞÜ İSİM LİSTESİ	
4.2	EK – 2 İSTİKLAL MADALYASI ALANLARDAN TESPİT EDİLEBİLENELRİN İSİM LİSTESİ.....	106
4.3	EK – 3 RESİMLER	108
4.4	EK – 4 HARİTALAR	119
4.5	EK – 5 KROKİLER	133
4.6	EK – 6 BELGELER.....	138
5.	KAYNAKLAR	153
6.	ÖZGEÇMİŞ	160

ÖNSÖZ

30 Ekim 1918’de Mondros Mütarekesi imzalandığı sırada ilk işgallerin başlamasıyla birlikte yeni bir devletin doğuşu da başladı. Kuva-yı Milliye adıyla başlayan bu örgütlenme Yunanlıların Anadolu’dan atılmasına ve Yeni Türk Devletinin kurulmasına kadar devam etti. Bu örgütlenmeler güneyde Fransızlara batıda ise Yunanlılara karşı yapılanma gösterdi.

Yalova’yı da içine alan Güney Marmara’da ise Kuva-yı Milliye örgütlenmesi ilk işgallerin başlamasından daha sonraya yani 10 Ağustos 1920’de imzalanan Sevr Antlaşmasından sonra oldu. İşte bu örgütlenmenin gecikmesinin sebepleri nelerdir? Yunanlılar İzmir ve civarı 15 Mayıs 1919’da hemen işgal ederken “Megali İdea” sınırları içinde olan Yalova ve civarını işgalde neden geciktiriler? Yunanlılar Güney Marmara’yı işgal ettikten sonra neler yaptılar? Bu soruların cevabını araştırırken eserimizi dört bölüm altında topladık. Birinci bölümde, Yalova adı, coğrafyası ve kısaca Yalova tarihi, ikinci bölümde; 30 Ağustos 1918’den 10 Ağustos 1920’ye kadar meydana gelen olaylar, üçüncü bölümde Yalova’nın işgali ve işgallerle beraber başlayan Yunan Mezalimi, dördüncü bölümde ise Yalova’nın kurtuluşu ve 18 Eylül 1922 ye kadar bağımsız Yalova Bölüğünün faaliyetlerinden bahsedilmiştir. Bununla beraber Yalova’da Kurtuluş Savaşında ön plana çıkan isimler ayrıca verilmiştir.

Yalova ve yöresinde Kurtuluş Savaşında meydana gelen önemli olayları ortaya koymayı amaçlayan çalışmamızın planlaması ve düzen içinde kaleme alınmasında yol gösteren danışmanım Prof. Dr. Ahmet Taşağıl’a araştırmalarım sırasında şahıslara ve kaynaklara ulaşmamda her türlü yardım ve desteğini esirgemeyen Turgay Tüfekçioğlu’na, belgelere ulaşmam konusunda desteklerini esirgemeyen İl Kültür ve Turizm Müdürü Cemal Ulusoy’a ve eserimizin teknik tüm yükünü çeken bilgisayar öğretmeni Erdal Bilek’e teşekkürlerimi bir borç bilirim. Ayrıca çalışmalarım sırasında sıkıntılarımı paylaşan aileme, Yalova Lisesi öğretmen ve idarecilerine göstermiş oldukları destek ve anlayıştan dolayı teşekkür ederim.

ÖZET

İstiklal Harbinde Güney Marmara bölgesinde yer alan ve Anadolu ile İstanbul arasındaki köprüyü sağlayan yerleşim yerlerinden Yalova-İzmit- Orhangazi- Gemlik- Bursa bölgesinde Yalova'nın yer ve önemini kavrayarak, özellikle I. Ve II. İnönü Muharebelerinde Yunanlıların yenilgisinde Yalova'nın payını ön plana çıkarmak. Batı Cephesinde ana cephelerin yanında ara cephelerinde savaşın yönünü nasıl değiştirdiğini gözler önüne sermek. TBMM, İstanbul hükümeti İngiltere ve Yunanlılar için Önemli olan bu bölgede gelişen olaylara ışık tutarak Kurtuluş Savaşında Yalova bölgesinin önemini kavramaktır.

Yontma Taş devrinden başlayarak Yalova bölgesinin bulunduğu tarihi coğrafyayı, Yalova adı, Kurtuluş Savaşı öncesi Yalova tarihi hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra 30 Ekim 1918 ile 18 Eylül 1922 arasında Yalova ve çevresinde meydana gelen öneli olayların kronolojik değerlendirmesinin yapıldı.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Üniversite Kütüphaneleri, İzmit, Yalova ve Bursa'da bulunan kütüphanelerde kaynak taraması yapıldıktan sonra, o dönemde olayları yaşayanların hatıraları gözden geçirildi. Müzelere gidilip, kişilerle görüşmeler yapılarak kaynak araştırması tamamlandı. Ve olaylar kronolojik sıraya göre yazıldı.

Yalova bölgesinin Kurtuluş Savaşı açısından ana cepheler kadar önemli olduğunu Yunanlıların Yalova ve civarını ele geçirme planlarının arkasında boğazları ve bütün Batı Anadolu'yu gerçekleştirme fikri olduğu açıkça ortaya konmuştur. Yunanlılar bölgede yaptıkları kitlesel imha planlarında Türkleri azınlık durumuna düşürme ve bölgede geleceğe yönelik bir azınlık devleti kurmayı hedeflemiştir.

Anahtar Kelime: Yalova, Mezalim, Demir Bey, Müfreze, Bağımsız Yalova bölüğü

SUMMARY

To understand the importance and strategic location of Yalova, which locates in Southern Marmara that comprise of “Yalova, İzmit, Orhangazi, Gemlik, Bursa” and which has an important bridge role between Asia and Europe. Specially to show its role in defeat of Greeks in I. and II. İnönü Wars. To show that how small fronts changed the that took place in the region which is important for TBMM, Government of İstanbul, British and Greeks. To comprehend the importance of Yalova region during the Independence War.

After the short instruction about the history of Yalova beginning from the Paleolithic age, historical location of Yalova region, the name of Yalova, and history of Yalova before the Independence War; evaluating the events in and around Yalova in a chronological order between 30th October 1918 and 18th September 1922.

After searching the resources in Prime Ministry Ottoman Archive, University libraries, librarien in İzmit, Yalova and Bursa the memorien of the people who actually witnessed the events during that period. It was written in an chronological order according to the research in museums and interview with people.

It was obvious that how important for the Greeks to get Yalova and its surrounding in terms of its importan location during the Independence War. It was pointed that the idea behind the plans of getting the control of the Bosphorus and put the Megali-Ideal in reality. Greeks aimed to establish a new minority government for the future by mass destruction plans leading the Turk in minority position.

Key Words: Yalova, Cruelties, Demir Bey, Müfrene, Independent Yalova Division.

SEMBOLLER VE KISALTMALAR

AKDITYK	: Atatürk Kùltür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
Ans.	: Ansiklopedi
ATASE	: Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı
Bkz.	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
Haz.	: Hazırlayan
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TTKY	: Türk Tarih Kurumu Yayınları
YKY	: Yapı Kredi Yayınları

RESİMLER

1. Resim 2.1 Rasim Koçal
2. Resim 2.2 Akköylü İbo
3. Resim 2.3 Farma Seher
4. Resim 2.4 Üstteğmen Abdülkadir Efendi
5. Resim 2.5 Yerli Rumları Kışkırtarak Müslüman Halkın Katl Edilmesini Sağlayan Papaz Georges Meneksopulos
6. Resim 2.6 Bir Yunan kurşunu ile bacağından yaralanan Ortaburun Köyünden Dursun Ağa
7. Resim 2.7 Akköy-Yalova Yolunda Dağlara ve Ormanlara Gizlenmiş Mültecileri Aramakla Görevli Bir İngiliz Polisi, Bir Kızılay Görevlisi ve Bir Yunan Askeri
8. Resim 2.8 Zindan Köyünden Mehmet Ağa'nın oğlu Mustafa Hilmi
9. Resim 2.9 Reşadiye'de yakılan cami
10. Resim 2.10 Yunan Askerlerinin Dom Dom Kurşunu İle Yaraladıkları Kapaklıdan Mehmet Kızı Emine,
11. Resim 2.11 Kapaklıdan Onbaşı Ahmet Ali'nin Karısı
12. Resim 2.12 Yunanlılar Tarafından Yaralanan ve Hamidiye Hastanesinde Ölen Ethem Oğlu Mehmet Ağa'nın 7 Yaşındaki Oğlu Hasan
13. Resim 2.13 Yanan Evinden Kaçarken Yaralanan ve Yunanlılar Tarafından Dipçikle Bacakları Kırılan Arnavut Murat'ın Karsı Emine
14. Resim 2.14 Yunanlılar Tarafından Süngülenerek Yaralanan Kara Ahmet Ömer'in Karısı Fatma
15. Resim 2.15 Kapaklı Köyünün Yanan Hali
16. Resim 2.16 Yalova'ya Gelen Komisyon Üyeleri, Gül Nihal'in Güvertesinde

17. Resim 2.17 Yalova ve Çevresindeki Mültecileri Kurtarmakla Görevli Komisyon Üyeleri
18. Resim 2.18 Yalova ve Çevresinde Katliamları Düzenleyen Yunanlı Yüzbaşı Dimitri Papagrigorio
19. Resim 2.19 Teğmen Georgio Bonaccorci Samanlı Köyünde Mülteci Ararken
20. Resim 2.20 Yalova ve Çevresinden Toplanarak İstanbul'a 26 Mayıs 1921 Günü Gül Nihal Gemisi İle Götürülen Mülteciler
21. Resim 2.21 Yusuf Ziya Bey

HARİTALAR

1. Harita 2.1	Yalova İli Haritası
2. Harita 2.2	Mondros Mütarekesinden Sonra Türk Ordusunun Durumu
3. Harita 2.3	3. Kolordu ve Kocaeli Grubu ve Yunan Kolordusunun 1 Eylül 1922'deki Durumu
4. Harita 2.4	Kocaeli Grubunun 4 Eylül 1922'deki Elma Dağı ve Şahin Tepe Taaruuzu, Türk İstiklal Harbi
5. Harita 2.5	Kocaeli Grubunun 5 Eylül 1922'deki Durumu
6. Harita 2.6	6 ve 7 Eylüldeki Kocaeli Grubunun Durumu
7. Harita 2.7	11 Eylüldeki Kocaeli Grubunun Durumu
8. Harita 2.8	12 Eylüldeki Kocaeli Grubunun Durumu
9. Harita 2.9	12 Eylül Akşamı Kocaeli Grubunun Durumu
10. Harita 2.10	13 – 14 Eylüldeki Kocaeli Grubunun Durumu
11. Harita 2.11	15 Eylüldeki Kocaeli Grubunun Durumu
12. Harita 2.12	16 Eylüldeki Kocaeli Grubunun Durumu
13. Harita 2.13	17 Eylüldeki Kocaeli Grubunun Durumu
14. Harita 2.14,	18 Eylüldeki Kocaeli Grubunun Durumu

KROKİLER

1. Kroki 2.1	Temmuz 1920’de Ertuğrul Grubunun Durumu
2. Kroki 2.2	I. İnönü’de Bursa Bölgesinin Genel Durumu
3. Kroki 2.3	II. İnönü Muharebesinden Önce Bölgenin Genel Durumu
4. Kroki 2.4	Nisan ve Mayıs 1921’deki Genel Durum
5. Kroki 2.5	Haziran 1921 Sonunda Bölgenin Genel Durumu
6. Kroki 2.6	Mürettep Kolordunun Temmuz Başındaki Durumu
7. Kroki 2.7	Ağustos ve Eylül’de Bölgenin Genel Durumu
8. Kroki 2.8	1 Ağustos 1922’deki Durum
9. Kroki 2.9	1 Eylül 1922’deki Durum

BELGELER

1. Belge 2.1 BOA. DH. KMS. 50-2/8, Yalova’da Ermenileri Katletmekle Suçlanan Şahıslar Hakkında Yapılan Tahkikat
2. Belge 2.2, BOA. DH. KMS. 62-78, Yalova’da Yunanlılar Tarafından Yapılan Zulüm ve Yasak Olduğu Halde Yunan Torpidolarının Türk Denizlerinde Dolaşması.
3. Belge 2.3, BOA. DH. KMS. 60-2/ 20, Yalova, Gemlik ve Orhangazi’de Rum ve Yunanlıların Yaptıkları Mezalimi Araştıran İtilaf Devletleri Heyetinin Raporu.
4. Belge 2.4, BOA. DH. EUM. 55-26, Dereköy Karyesi Ahalisine Ermeni Çeteler ve Yunanlılar Tarafından Yapılan Mezalimin Hariciye Nezaretine Yapılan Müracaatı Üzerine Yunan Fevkalade Komiserliğinden Kabul Edilmediği.
5. Belge 2.5, BOA. DH. KMS. 60-2/ 7, Yunanlıların Bursa Civarında Toplu Katliamları ve Halkı Tehcire Zorlamaları

1. GİRİŞ

Yalova Marmara bölgesinin güneyinde, Samanlı Dağları'nın kuzeye bakan eteklerinde kurumuştur. İstanbul İzmit ve Bursa illeri ile çevrilidir. Yalova adı antik kaynaklarda Pylai, Termal Pythia, Hersek bölgesi ise Helenopolis olarak geçer. 13.yy Yalakova, 15 ve 16. yy 'da Yalakabad denmeye başlandı. Yalova adının 19. yy dan itibaren kullanıldığı bilinmektedir.

Yalova'nın tarihçesi yontma taş devrine kadar dayanır. Yalova Pers, Makedon, Roma ve Bizans egemenliğinde kaldıktan sonra 1075'te Türkiye Selçuklu Devleti himayesine, 1337'de Emir Ali bey tarafından Osmanlı hakimiyetine girdi. Yalova zaman zaman Bursa vilayetine zaman zaman da İzmit sancağına bağlandı. 1929 da İstanbul'a bağlı ilçe iken 1995'te il oldu.

30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesinin imzalanmasından sonra Yunanlılar 15 Mayıs 1919'da İzmir'e çıktılar. Yunanlıların Anadolu topraklarına ayak basmasından itibaren 1921 Haziran ayına kadar Batı Anadolu'da dünyada eşi görülmemiş sistemli bir imha politikası izlemeye başladılar. Bu amaca yönelik olarak Anadolu'nun ve Trakya'nın önemi yerleşim yerlerinde kimi siyasal nedenler öne sürerek keyfi tutuklama, Yunanistan'a sürgün, mala el koyma, yağma, kıyım, ırza tecavüz gibi çeşitli yöntemlerle halkı sindirmeye çalıştılar. Küçük kasaba ve köylerde ise zulüm, katliam, yakıp yıkma günlük sıradan olaylar haline geldi. Marmara kıyısı boyunca yapılan bu mezalim ilk etapta Avrupalı devletlerin dikkatini çekmedi. Daha sonra bölgeye gönderilen tetkik heyetlerinin raporları olayları ayrıntılarıyla olmasa da yankı bulmasına sebep oldu.

Olayların başlamasının ardından Yalova'da bağımsız müfrezeler kuruldu. Bu müfrezeler arasında özellikle Burhaniye Müfrezesi, Fatma Seher Hanım Müfrezesi ve Paşaköy Müfrezesi çok önemlidir. Demir Bey'in Yalova'ya gelişinden sonra dağınık durumda bulunan müfrezeler Yalova Milli Müfrezesinin kuruluşu ile düzenli

hale getirildi. Daha sonra bağımsız Yalova bölüğünün kurulmasıyla bölgede yürütülen faaliyetler daha teşkilatlı hale gelmiş oldu.

I. ve II. İnönü muharebelerinde istedikleri başarıları elde edemeyen Yunanlılar genel seferberlik ilan ederek ileri taarruza geçmek için İzmit-Yalova bölgesinde bulunan kuvvetlerini güneye indirdi bu durumdan yararlanan Kuva-yi Milliye birlikleri 19 Temmuz 1921’de Yalova’yı ele geçirdi. Yalova’nın ele geçirilmesinden 18 Eylül 1922’de Yunanlıların Anadolu topraklarını tamamen boşaltmasına kadar Bağımsız Yalova bölüğü bölgede aktif rol oynadı ve en son Erdek’in ele geçirilmesiyle görevleri sona erdi.

Yalova’nın Kurtuluş Savaşı’ndaki yerini bilimsel, nesnel ve yansız yaklaşımlarla irdeleyen bir araştırma bugüne kadar yapılmamıştır. Bazı araştırmacıların çalışmaları vardır ancak bunlar yeterli değildir. Yalova’da Kurtuluş Savaşına katılanlardan sadece Rasim Koçal’ın anıları mevcuttur. Kocaeli Grubu Komutanı Kazım Özalp’ın Milli Mücadele, Mümtaz Şükrü Eğilmez’in anıları, Bursa Valisi Hacım Muhittin’in anıları ve 58. Tümen komutanı Bekir Sami Bey’in anıları Yalova hakkında bilgi içerir. Ancak bu bilgiler bölgede yaşanan olayları ayrıntılarıyla aydınlatacak nitelikte değildir. Yalova bölgesindeki olaylarla ilgili Akköylü İbo, Halit Karsıalan Paşa ve Demir Bey’in hatıraları olsaydı olayları aydınlatması bakımından çok önemli bir yere sahip olacaktı. Akköylü İbo ile ilgili torunu Hamdi Özkan tarafından yazılmış “ Geçmişle hesaplaşma” adlı bir eser mevcuttur. Bu eser daha çok kişilerin anlattıklarına ve varsayımlara dayalı olarak kaleme alınmış objektiflikten uzak, kaynakları olmayan bir eserdir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde ise Yunanlıların işgaliyle başlayan Mezalime ait belgeler mevcuttur. Bu belgelerdeki bilgiler dil ve üslup sadeleştirilerek kullanılmıştır. Olayların devam eden savaş sırasında meydana gelmesi bazı bilgilerin hatalı olarak resmi evraklara yansıdığı da görülmüştür. Köy isimleri kişi isimleri ve sayılarda birbirini tutmayan bilgiler mevcuttur. Bu bilgileri kullanırken karşılaştırmalar yapılmış bilgilerin en doğrusu elde edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca o

dönemde Bursa’da çıkan gazeteler taranmış ancak daha sonra genişletilmiş çalışma yapılacağından gazetelerde yer alan bilgilere yer verilmemiştir.

Eser dört bölümde ele alındı. 1. bölümde Yalova adı Yalova’nın tarihi coğrafyası ve kısaca Yalova tarihine yer verildi. İkinci bölümde 30 Ekim 1918’de Mondros Mütarekesinden 10 Ağustos 1920 arasında Yalova ve civarında meydana gelen olaylar, Kuva-yi Milliye hareketleri ve kurulan bağımsız müfrezeler anlatıldı. Üçüncü bölümde 10 Ağustos 1920’den başlayarak Yalova’nın işgali ve işgalle beraber meydana gelen Yunan Mezalimi ayrıntılarıyla verildi. Dördüncü ve son bölümde ise Yalova’nın Kurtuluşundan başlayarak 18 Eylül 1922’ye kadar Eskişehir-Kütahya, Sakarya Meydan Muharebesi ve Büyük Taarruzda Bağımsız Yalova Bölüğünün faaliyetleri hakkında bilgi verildi.

2. 30 EKİM 1918'DEN 18 EYLÜL 1922'YE KADAR YALOVA VE ÇEVRESİ

2.1 YALOVA'NIN GENEL YAPISI

2.1.1 Yalova'nın Coğrafi Konumu

Armutlu yarımadasının kuzey kıyısı ile Samanlı dağlarının kuzey eteklerinde kurulmuş olan Yalova, Türkiye'nin kuzeybatısında, Marmara bölgesinin güneydoğu kesiminde yer alır. İlin kuzeyinde ve batısında Marmara Denizi, doğusunda Kocaeli, güneyinde Bursa (Orhangazi, Gemlik ve İznik ilçeleri) ve Gemlik körfezi yer almaktadır.

Yalova'nın 39-40 kuzey enlemi, 29-31 doğu boylamları arasında, denizden yüksekliği 2 metre, en yüksek noktası 920 metredir. 839 km² bir alanı ile ülke yüzölçümünün %0,11'lik bölümünü kapsamaktadır. Yalova'nın 6 ilçesi bulunmaktadır. Bunlar Yalova Merkez, Altınova, Armutlu, Çınarcık, Çiftlikköy ve Termal'dir. (Harita 2.1)

2.1.2 Yalova'nın Tarihine Kısa Bir Bakış

2.1.2.1 Yalova Adı

Yalova bölgesinde yerleşim neolitik döneme kadar dayanır. Büyük İskender'in ölümünden sonra Selevkoslar imparatorluğuna dahil olan Yalova, devletin dört krallığa ayrılmasından sonra, Bitinya sınırları içerisinde yer almıştır.¹

¹ Arif Müfit MANSEL, Yalova ve Civarı, 2

Çok eski kaynaklarda Yalova adına rastlanmazken bu bölgede İzmit körfezinden batıdan doğuya doğru uzanan Katırlı (Esenköy) ve Samanlı dağlarının adı Arganthonios veya Argonthonis şeklinde geçmektedir.² Yöre yerleşim açısından son derece verimli topraklara sahip olmasına rağmen kıyı kesimleri bataklıktır.

11. ve 12. asırlarda Pylai veya Pylan ismi ile Yalova merkeze yakın bir noktada bir yerleşim yerinin adı geçmektedir. Burası daha önceki kaynaklarda neden yer almaz? Herhalde bunun temel sebebinin Bursa'da bulunan Çekirge kaplıcalarının Yalova'yı gölgede bırakmasıdır. Pylai, Bizans imparatorlarının saraylarının bulunduğu ve gemilerle İstanbul'dan buraya geldikleri bir yerdir. 11. yy kadar kaynaklarda olmayışının diğer bir sebebi ise Helenopolis- Dreponan yerleşim yerinin bulunmasıdır. Termal Kaplıcaları için ise Pythia Pythion, Pythia Therma isimleri 6. yy dan itibaren kullanılmaktadır.³ Yine Yalova yöresin ile ilgili olarak Xenodachion⁴ ismine rastlanır ancak bu isim antik kaynaklarda geçmez. Ne anlama geldiği de bilinmemektedir. 1236 tarihi patrikhane belgesinde ise Pylopythia bölgesinde Cigriça ismini taşıyan bir kilise olduğu yazılır. Yukarıda verdiğimiz bilgiler ışığında eski çağlarda (th) (nth) şeklindeki kelimeler antikçağ Anadolu halkının bu bölgede yerleşim halinde olduğunu göstermektedir.⁵

Yalova bölgesinin Türk hakimiyetine girmesinden sonra Yalakova ismi verilmiştir.⁶ Yalakova Bizans'a karşı savunma bölgesi olarak kullanılmıştır.⁷ Bu bölgeye bazen Yalakabad da denilmekteydi.⁸ Bu ad ise Yalakova'ya hakim olan Yalokonya adında bir kadının ismi ile alakalıdır.⁹ Osman Gazi Yalakhisarı'ndan kılavuz olarak kafirlerin üzerine yürümüştür. Yalak deresi Dil iskelesine yakındır.¹⁰

² Strabon, Coğrafya, Çev. Adnan Pekman, 43

³ Bkz. (1), MANSEL, 13

⁴ Ahmet AKYOL, Zaman Tünelinde Yalova, 9

⁵ Bkz. (1), MANSEL, 16

⁶ Evliya ÇELEBİ, Seyahatname, 132

⁷ Aşık Paşazade, Aşık Paşa Tarihi, 41, 42

⁸ Gelibolulu Mustafa Ali, Kühül Ahbar, 35

⁹ Sadettin, Tacü't Tevârih, Haz. İsmet Parmaksızoglu, 48

¹⁰ Neşri, Neşri Tarihi, 56

Evliya Çelebi ise Yalova kasabasının isminin buranın Kara Yalvaçoğlu tarafından feth edildiği için Kara Yalovaç olarak söyler.¹¹ Katip Çelebi Yalakabad'ın güneyinde şifalı içmelerin olduğu yere Yalıova denildiğini ifade etmiştir.¹²

18. yy'da Yalakabad kasabası ile ilgili vesikalar mevcuttur. 19. yy'da ise belgelerde Yalıova ismi kullanılmaya başlamıştır.¹³ Zamanla aradaki (ı) harfinin düşmesiyle Yalova haline gelmiştir.

2.1.2.2 Kurtuluş Savaşına Kadar Yalova Tarihine Kısa Bir Bakış.

Yapılan yüzey ve arkeolojik araştırmalar Yalova'nın tarihsel geçmişini neolitik devre kadar dayandırmaktadır. Yalova M.Ö. 3. yy'da Bitinya Krallığına M.Ö. 74'de Roma imparatorluğunun sınırları içerisinde yer alır. Romalılar devrinde Yalova ile ilgili bilgilerin kaynaklarda fazla yer almaması iki temel sebebi vardır. Birincisi İstanbul, Bursa, İzmit gibi üç önemli kentin arasında kalması ve ticari yönden öneme sahip olmaması, ikincisi ise Bursa'da bulunan Çekirge Kaplıcalarının yanında Yalova kaplıcalarının gölgede kalmasıdır.

Roma imparatoru Constantine zamanında Yalova ve çevresi özellikle kaplıcalar önem kazanmaya başladı. Yalova'ya 5 km uzaklıktaki Çiftlikköy Roma saray ve çevresinin yazlıklarının bulunduğu yer haline geldi. Burada Yunan, Roma ve Bizans dönemine ait eserler vardır.¹⁴ Yalova kaplıcaların Constantine'in Annesi Helen için onarttığı da bilinmektedir.

¹¹ Bkz. (1) , MANSEL, 19

¹² Bkz. (1) , MANSEL, 20

¹³ Bkz. (1) , MANSEL, 20

¹⁴ Rıfat GÖKÇEN, İstanbul ve İlçeleri Dizisi: 33, 47

395 yılında Roma imparatorluğunun ikiye ayrılmasından sonra Yalova Doğu Roma (Bizans) sınırları içinde kaldı. Bu dönemde Yalova ve kaplıcalar ilgi ve bakım görmüş, Yalova (Pylai) ve çevresinde iskeleler ve saraylar yapılmıştır.¹⁵

M.S. 6 yy da İmparatoriçe Theodoranin 525 senesinde 4000 kişilik maiyetiyle beraber Yalova kaplıcalarına geldiği, çevredeki kilise, manastır ve darülacezelere yardımlarda bulunduğu bilinmektedir.¹⁶

Türklerin Anadolu'ya gelmesinden sonra İstanbul'dan hareket eden imparator ve ordusu zaman zaman Helenopolis'ten karaya çıkarak Anadolu'ya geçmişlerdir. 1068'de Romanos Diogenes, 1097 I. Haçlı seferindeki Latin Ordusu da bu bölgeyi kullanarak Anadolu'ya geçmiş hatta Latin Ordusu Helenopolis'te büyük bir hezime uğramıştır.¹⁷ Bunun sonucunda haçlı orduları tarafından bölge tahrip edilmiştir.¹⁸

1299'da Osmanlı devletinin kurulmasından sonra devlet batıya doğru genişlemeye başladı. İznik'i almak için harekete geçen Gazi Abdurrahman komutasındaki Osmanlı ordularına karşı İznik hakimi İstanbul'dan yardım istedi. Gemilerle askerlerin Yalova'ya çıktığını haber alan Gazi Abdurrahman İstanbul'dan gelen orduyu yenilgiye uğrattı.¹⁹ 1325 yılında Yalova tamamen Osmanlı Türklerinin eline geçti. Yalova ve civarı Akçakoca ve gazilerine tımar olarak verildi.²⁰ Ancak tam yerleşme yani Türkmenlerin bölgeye gelmesi ve yerleşmesi 1337 tarihinde Emir Ali Bey tarafından gerçekleştirildi.²¹

Yalova önce Bursa Merkez Sancağı içinde yer aldı. Daha sonra Karamürsel ilçesinin bucağı olarak İzmit'e bağlandı.

¹⁵ Bkz. (14) , GÖKÇEN, 47

¹⁶ Arif Müfit MANSEL, Yalova Klavuzu, 7

¹⁷ A.g.k. , 9

¹⁸ A.g.k. , 48

¹⁹ Bkz. (9) , SADETTİN, 48

²⁰ Bkz. (7) , AŞIK PAŞAZADE, 43

²¹ Bkz. (4) , AKYOL, 36

1867’de Hüdavendigâr (Bursa) Vilayeti Merkez sancağına bağlı bir kaza iken 1899’da Bağımsız sancak olan İzmit’e, 1901’de Karamürsel kazasından ayrılarak yeniden kaza oldu. 30 Mayıs 1926’da Karamürsel’e bağlı nahiye iken 2 Aralık 1929’da İstanbul’un ilçesi oldu. Yalova 5 Haziran 1995 tarih, 550 sayılı KHK’nın 6.6.1995 tarih ve 22305 sayılı Resmi Gazete yayımı ile il oldu.

2.2 KURTULUŞ SAVAŞINDA YALOVA VE ÇEVRESİ

2.2.1 Kurtuluş Savaşı Öncesi Yalova’nın Nüfus Yapısı

Kurtuluş savaşı öncesi Yalova’da yerleşim kozmopolit yapıdaydı. Bölge Türkler tarafından feth edilmesinden sonra iskan politikası gereği Anadolu’dan gelen halkın bir kısmı buraya yerleştirilmiştir. Bölgede genel de Rum ve Ermeniler vardı. Osmanlı devletinin yıkılış sürecine girmesinden sonra bölge nüfusunda çok önemli değişiklikler oldu. Rumeli’de kaybedilen topraklarda ve 1877 – 1878 Osmanlı–Rus savaşından sonra bölge yoğun göç aldı. Yalova’ya Yugoslavya, Yunanistan, Bulgaristan, Kafkasya’dan göç hareketleri yoğunlaştıkça yörede bulunan yerli Rum ve Ermeniler durumdan pek memnun görünmüyorlardı. Zaman zaman yerli halkla yeni gelenler arasında olaylar yaşanıyordu.

Yalova köylerinin büyük bir kısmı I. Dünya Savaşı öncesi vardı. Osmanlı – Rus savaşından sonra Kafkasya’dan göç ederek Yalova’ya gelen Laz, Gürcü ve Çerkezler birliklerini korumak adına olsa gerek toplu olarak iskan ediyorlardı. Köylerin büyük bir kısmı tek bir milletten oluşuyordu, buna karşılık bazı yerleşim yerleri ise karma durumda idi. Kurtuluş Savaşı öncesi Yalova’da göç yoluyla

gelenlerin büyük bir kısmı aralarında kaynaşamazken Türkçe konuşamayanların sayısı oldukça fazlaydı.

Bölgedeki azınlıkların durumu ise şöyleydi. Hacı Mehmet, Safran, Koruköy, Elmalık, Engere, Katırlı (Esenköy), Yortan (Kazımiye) köyleri Rum, Çengiler (Sugören) Kılıç, Laledere köyleri ise Ermeni köyü idi.²²

Nüfusun tamamı Müslüman Türk olan köyler ise azınlıkta idi. Burhaniye, İlyasköy, Kabaklı gibi. Burhaniye köyü Rize'den gelen Karadenizliler tarafından kurulmuştu.²³

Elli, altmış yıl gibi kısa bir süre içinde önemli nüfus değişikliğine uğrayan Yalova halkı genel bir kaynaşma sorunu yaşarken, komşu Rum ve Ermenilerle de sorunları vardı. Osmanlı Devletinin güvenliği tam olarak sağlayamadığı son dönemlerinde Yalova'da da Rum ve Ermeni çeteleri kurulmuştu. Bu çeteler bazen İzmit, İstanbul gibi şehirlerde eylemlere katılarak devleti ve halkı zarara uğrattıktan sonra kaçıp saklanmaya yeri olarak Yalova'yı seçiyorlardı.²⁴

1913 yılındaki nüfus sayısı şöyle dağılım gösterir.²⁵

Müslüman	:	7.954
Rum	:	10.274
Ermeni	:	3.304
Toplam	:	21.532

²² Ahmet AKYOL, Kurtuluş Savaşında Yalova, 17

²³ A.g.k. 17

²⁴ Yılmaz AKKILIÇ, Kurtuluş Savaşında Bursa, 26

²⁵ Adnan SOFUOĞLU, Kuva-yı Milliye Döneminde Kuzey Batı Anadolu, 32

Buna karşılık 1935 yılındaki nüfus sayısının da ise büyük bir fark ortaya çıkmaktadır.²⁶

Merkez İlçe	:	2.635
Köyler	:	14.205
Toplam	:	16.840

Aradaki fark hem İstiklal harbinde katliama maruz kalan insan sayısını ortaya koymaktadır. Tabii ki mübadele sebebiyle Yalova'dan Yunanistan'a veya dünyanın çeşitli ülkelerine göç eden Rum ve Ermenilerin sayısı da düşünülmelidir. Ancak bunların yerine Yunanistan'dan mübadele yoluyla göç eden Türk nüfusu olduğunu unutmamak gerekir. İstiklal Harbi sırasında Yalova'da 6000 – 6500 civarında Müslüman Türk'ün katledildiği göz önüne alınırsa nüfus sayıları arasındaki farkı ortaya koymaktadır.

2.2.2 I. Dünya Savaşı ile 10 Ağustos 1920 Arasında Meydana Gelen Olaylar

Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşına Almanya'nın yanında savaşa girdi. Birden fazla cephede savaşan Osmanlı Devletinin savaşa girmesinin en önemli sebebi son yıllarda kaybettiği toprakları geri almak ve Kapitülasyonlardan kurtulmaktı. Almanya Osmanlı Devletini savaşa çekerek hem savaş yükünü azaltacak hem de Osmanlı Devletinin insan gücünden yararlanacaktı. Osmanlı Devletinin savaşa girmesi ile üzerine gizli anlaşmalar yapan devletlere büyük fırsat tanımıştı. İtilaf devletleri hasta adam olarak nitelendirdikleri Osmanlı Devleti toprakları üzerinde hareketlerine başladı. Özellikle 1789 Fransız İhtilalinden sonra ortaya çıkan milliyetçilik akımlarının etkisiyle yerli nüfus arasında çetecilik

²⁶ İşte Yalova, 360

faaliyetleri başladı. Doğuda Ermeniler batıda ise Rum halkı gizliden gizliye örgütsel faaliyetlerini hızlandırarak itilaf devletlerine içten yardım ediyorlardı.

I. Dünya savaşı devam ederken Rum ve Ermeniler tarafından kurulan çeteler İstanbul ve civarında olaylara karışarak saklanma yeri olarak İzmit, Yalova civarını seçiyorlardı. Yalova'ya geldiklerinde de boş durmuyor bölgedeki Ermeni ve Rumları çetelere dahil etmek için örgüt faaliyetlerini yürütüyorlardı.²⁷

Osmanlı devleti bir taraftan itilaf devletleriyle savaş verirken bir taraftan da Osmanlı vatandaşı Ermenilerle uğraşmak zorunda kalmıştı. 27 Mayıs 1915 yılında olaylara karışan Ermeniler savaşız bölgelere zorunlu göçe tabi tutuldular. Ermeni isyanlarını artması sebebiyle Yalova'da bulunan Ermenilerin bir kısmı da olaylara karıştıkları gerekçesiyle zorunlu göçle başka illere gönderildiler.²⁸

30 Ekim 1918 yılında Osmanlı devleti ile İtilaf devletleri arasında Mondros Ateşkesi imzalandı. Bu antlaşmanın özellikli 1. 7. ve 24. maddeleri Osmanlı Devletini fiilen ortadan kaldırmaya yönelikti. 7. madde ile işgal hedeflerini gerçekleştirmek için hukuki zemin yaratan İtilaf devletleri yer yer Anadolu'yu işgale başladılar.

İngilizler, Fransızlar ve İtalyanlar Anadolu'nun çeşitli yerlerini işgal ederken Yunanlılarda Megala İdea'i gerçekleştirmek için harekete geçtiler. Yunanlıların Batı Anadolu'yu işgali İtalyanları rahtsız etmesine rağmen İngiltere Fransa ve Amerika'nın desteğini alan Yunanlılar 15 Mayıs 1919'da İzmir'e çıktı.²⁹

²⁷ Azmi SÜSLÜ, Ermeniler ve 1915 Tehcir Olayı, 55, 56, 57

²⁸ A.g.k. 55 vdd

²⁹ Durmuş YALÇIN ve Yaşar AKBIYIK, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I, 153

İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesi ve Osmanlı Devletinin işgallere sessiz kalması Türk halkında bölgesel kurtuluş hareketi olan Kuva-yi Milliye hareketlerinin başlamasına sebep oldu. Yunanlıların tek hedefi İzmir değildi. Bütün Batı Anadolu'yu ve İstanbul'u ele geçirerek Bizans hayalini gerçekleştirmekti. Bu arada yerli Rumlarda boş durmuyor işgallerin yayılması için içeride çete faaliyetlerini hızlandırıyordu. Yalova ve civarında da yerli Rum ve Ermeniler çeteler kurarak öğütsel faaliyetlerine başlamışlardı. Tabî ki bu faaliyetlerin başlamasında patrikhanede etkili oldu.³⁰ 1919 yılında patrikhane ve Yunanistan destekli Rum cemiyetleri Batı Anadolu'nun her yanında faaliyet göstermeye başladı. Kurdukları kulüp, okul, kolej, yetimhane gibi merkezleri birer silah deposu haline getirdiler.³¹

Yalova ve civarında da Etnik-i Eterya cemiyeti üyeleri faaliyet göstermekteydi. Bu cemiyetin faaliyetleri daha çok cinayetlere dayanmaktaydı. Cemiyetin çok sayıda ajanı ve şubeleri vardı. En önemli faaliyeti casusluk ve nifakçılıktır. Dağıtmış oldukları beyannamelerle binlerce yıldır bir arada yaşayan Hristiyan Rumlarla Müslüman Türklerin birbirine düşman olması hedeflenmiş ve büyük ölçüde de başarılı olmuşlardır. Kendilerini desteklemeyen Rum ve Ermenilere büyük işkenceler yaparak katletmişlerdi. Böylece sindirme ve korkutmayla Rum ve Ermeni halkının desteğini almayı başardılar.³²

30 Ekim 1918'deki Mütarekeyi takiben başlayan işgal hareketleri Anadolu'da bağımsız vatan aşkıyla dolu olan Türk halkının da örgütlenme faaliyetlerini hızlandırmıştır. Özellikle Batı Anadolu'daki Yunan işgaline karşı kurulan Müdafa-i Hukuk Cemiyetinin Yalova'da da şubesi kuruldu.³³ Bu cemiyetin üyeleri arasında İsmail Bey, Rasim Efendi (Resim 2.1), Ömer Efendi, Sarı Hoca ve Silahçı Mehmet Efendi vardı. Ancak bu kişilerin yazdıkları hatıralarda ve kendileriyle yapılan konuşmalarda böyle bir oluşumdan söz etmezler. Bağımsız müfrezeler ve yapmış oldukları faaliyetleri anlatmalarına rağmen Müdafa-i Hukuk Cemiyetinden söz

³⁰ Kadir MISIROĞLU, Yunan Mezalimi, 280

³¹ A.g.k. , 282

³² A.g.k. , 289, 290

³³ Türk İstiklal Harbi, II. Cilt, Batı Cephesi 2 Kısım, 51

etmemeleri ilginçtir. Beklide Müdafa-i Hukuk Cemiyeti hiç kurulmadı sadece çete faaliyetleri yürütüldü.

Anadolu yer yer işgal edilirken, Yalova Yunan idealleri sınırları içinde olmasına rağmen henüz işgal edilmemişti. Bunun temel sebebi bölgede önemli güce sahip olan Akköylü İbo ve çetesi idi (Resim 2.2). Akköylü İbo'nun tuzağa düşürülüp tutuklanmasından sonra bölgedeki katliamlar hızlanınca Yalova ve çevresinde de Kuva-yi Milliye birlikleri oluşmaya başladı. Kurulmuş olan çeteler özellikle yerli Rum ve Ermeni çetelerine karşı savunma yapmaya çalıştılar. Yalova ve etrafında kurulan başlıca müfrezeler şunlardır.³⁴

İbo Müfrezesi

Fatma Seher (Kara Fatma) Hanım Müfrezesi (Resim 2.3)

Burhaniye Müfrezesi

Şeyh Şamil Müfrezesi

Paşaköy Müfrezesi

Esadiye Köyü Müfrezesi

Aslanlı Ali Müfrezesi

Gökbayrak Taburu (Bursa)

İpsiz Recep (İzmit ve çevresi)

Pomak Hasan Müfrezesi (Karamürsel)

Ne Olursa Olsun Taburu (Karamürsel – Yalova arası)

Bunların dışında küçük çapta çeteler vardır. Bu müfrezeler Demir Bey tarafından birleştirilerek önce Yalova Milli Müfrezesi oluşturuldu. Daha sonrada Yalova Bağımsız Bölüğü'ne dönüştürüldü.

³⁴ Rasim KOÇAL, Kocaeli ve Burhaniye Müfrezeleri Kumandanı Rasim Koçal'ın Anıları, 22, 23, 24

2.2.2.1 İbo Müfrezesi

Yalova ve civarında kurulan çetelerden ilk etapta en etkili olanı Akköylü İbo çetesidir.³⁵ Akköylü İbo tuzağa düşürülüp tutuklanana kadar bölgeye Yunan birlikleri çıkamadı. Akköylü İbo'nun ailesi Artvin'e bağlı Borçka ilçesini Behlivan köyünden gelerek Yalova'nın Akköy'üne yerleşmiştir. İbrahim Ethem (İbo) 1876 veya 1875 yılı doğumludur.

İlk önceleri buzağı çobanlığı yapan İbo, daha sonraları odun ticareti yaparken bir taraftan da İzmit'ten getirdiği tütünleri Yalova ve İstanbul'da satmaya başladı. Bu sebepten sık sık İstanbul'a giden İbo'nun Osmanlı sarayı ile bağlantısı olduğu bilinmektedir. Mültezimlik yapmaya başlayan İbo'nun okuma-yazması yoktur. Ancak kendisi Türkçe dışında birkaç dil bilmektedir.³⁶ Mültezimlik Osmanlı Devletinde toprak gelirlerinin peşin olarak kişilere satılması, onlarında bu vergilerin üzerine kendi giderlerini ekleyerek halktan toplamasıdır. Akköylü İbo bu görevi alabilmişse sarayla arasının iyi olduğu kesindir. Osmanlı Devletinde bu görevler öyle sıradan kişilere verilmezdi.

Akköylü İbo kurmuş olduğu çetesinin içerisinde Rum ve Ermeni unsurlarda vardır.³⁷ İbo bölgede etkin güç olduğu için hem saray hem İngilizler hem de Kuva-yi Milliyeciler İbo'yu kendi taraflarına çekmeye çalıştılar.

Bursa'da 56. Tümen Komutanlığına atanan Bekir Sami Bey'e 19.11.1919'da Orhangazi İdare Heyeti adına Bahattin Bey'in çektiği telgrafta İbo'nun Damat Ferit Paşa ve Dahiliye Nazırı Reşit Beyle görüşüp bol miktarda para aldığı, Yalova'da "Bekçi Teşkilatı" adı altında bir teşkilat kurduğu ve kısa sürede 200 kişiyi geçtiği, Bursa'ya kadar olan bölgede kayıt yaparak Hürriyet ve İtilaf Partisi üyeleriyle

³⁵ Ali Fuat CEBESÖY, Milli Mücadele Hatıraları, 337, 417 ve Bkz. (33), 50, 51

³⁶ Hamdi ÖZKAN, Geçmişle Hesaplaşma, 26

³⁷ A.g.k., 30

beraber hareket ettiği ve çevredeki Ermeni köyleri ve diğer Gayri Müslim köylerin bu teşkilata katıldıkları yönünde bir şikayette bulunmuştur.³⁸

Sadrazamın davetiyle İstanbul'a giden İbo'ya bölgede Asayiş sağlama karşılığında para ve silah aldı. Bekir Sami Bey durumu 2.12.1919'da Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanı Miralay Şevket Beyefendiye bildirerek İbo'nun merkez olarak Samanlı Köyünü seçtiğini ifade etti.³⁹

Akköylü İbo faaliyetlerine devam ederken Bursa'ya vali olarak atanan Hacım Muhittin Akköylü İbo'yu Kuva-yi Milliye'ye katılması için bazı girişimlerde bulundu. İbo bu dönemde sürekli oyalama taktiği uygulamıştı. Bekir Sami Bey'e 07.04.1920 tarihinde gönderdiği telgrafta verilen her göreve hazır olduğu yazdı. Ancak İbo daha öncede Kuva-yi Milliye'ye katılacağını yazmasına rağmen katılmadı.⁴⁰ İbo'nun bu oyalama taktiğinin sebebi saray ve İngilizlerle arasını bozmak istememesinden kaynaklanır. İbo Nisan'da telgraf çekmesine rağmen Mayıs ayına kadar yine milli kuvvetlere katılmayınca Bursa'da bulunan Bekir Sami Bey Gökbayrak müfreze komutanı Beşir Pakalın'a 10 Mayıs 1920 gecesi "... Kuva-yi İnzibatiye Teşkilatına gelen Yalova'ya Umum Jandarma Kumandanı Ali Kemal Sırrı Paşa'yı ve Yalova'da teşkilat yapan Ferit Paşa hükümetince binbaşı nasb edilen Laz İbo'yu ve Orhangazi'de çok nüfuzlu olan Şeyh Şerafettin'i" yakalama emrini vermiştir.⁴¹

Gökbayrak Müfreze kumandanı Beşir Pakalın 11 Mayıs sabahı Bursa'dan Gemlik'e hareket etti. Orhangazi ve civarını haydutlardan temizledi. Teslim olanları müfrezeeye dahil ederek teslim olmayanlar öldürüldü. 14 veya 15 Mayıs günü sekiz, on kişi ile Yalova'dan teşkilat yapmaya gelen İbo ve maiyeti yakalandı. Gece Şeyh Şerafettin'i de alarak Sabahleyin erkenden İbo ve Şeyh Şerafettin'i Bursa'ya gönderdi. Ayrıca İbo ve Şeyh'in faaliyetlerine alet olan Orhangazi Kaymakamını da

³⁸ Muhittin ÜNAL, Miralay Bekir Sami Günsav'ın Kurtuluş Savaşı Anıları, 226

³⁹ A.g.k., 243

⁴⁰ A.g.k., 338

⁴¹ Yılmaz AKKILIÇ, "Kurtuluş Savaşı Yıllarında Üç Belge ve Çetelerin Rolü", 109-128

Bursa'ya gönderdi. Ancak Jandarma Kumandanı Ali Sırrı Paşa Yalova'dan yatla kaçtığı için yakalanamadı.⁴² Bursa'ya getirilen İbo 16 Mayıs 1920'de Kuva-yi Milliye'ye katıldığı ilan edildi. Yukarıda ifade edildiği gibi İbo'nun Kuva-yi Milliye'ye katılması pek kendi rızası ile olmadı. Zaten milli kuvvetlerin üst düzey komutanları İbo'ya güvenmediler. Ertuğrul Grubu Komutanı Albay Kazım Özalp Geyve'de bulunan 24. Fırka Komutanlığına gönderdiği raporda İbo'nun tavır ve davranışlarının daima gözetim altında tutulması gerektiğini yazmıştır.⁴³ İbo'nun milli kuvvetlere katılımı başka kaynaklarda farklı anlatılmaktadır. İbo'nun Bursa'dan gelen milli kuvvetlere mensup kişiler tarafından Şeyh Şerafettin aracılığı ile katıldığını yazarlar.⁴⁴ Ancak durum böyle değildir. Olayı böyle yazanlar 16 Ocak 1976 tarihinde Bursa'da yayınlanan Doğru Hakimiyet gazetesinde "İşgalde Bursa'nın öncesi ve sonrası" başlıklı hatırate dayandırmaktadırlar.⁴⁵ Bu yazı olaydan 54 yıl sonra yazılmıştır. Oysaki Beşir Pakalın, olayı bizzat yaşayan ve İbo'yu yakalayan kişidir.

İbo'nun Kuva-yi Milliye'ye katıldığı haberi çevrede bulunan dağınık çetelerinde kısa sürede milli kuvvetlere katılmasına sebep oldu. İbo'nun Kuva-yi Milliye'ye katıldığı 10.07.1920 tarihli bir telgraftan anlaşılmaktadır. Bu belgede İbo; Yalova – Orhangazi Kuva-yi Milliye Kumandanı "İbo" şeklinde geçmektedir.⁴⁶

Akköylü İbo'nun emrindeki adamlar 1000 – 3000 kişi arasında değişmektedir. İbo sadece Yalova'nın değil, Karamürsel, Bahçecik, Armutlu, Orhangazi arasındaki bölgenin de mutlak hakimidir. Bu durum onun esir edilmesine kadar devam etti. İbo'nun tuzağa düşürülerek esir edilmesinden sonra bölgede yoğun şekilde katliamlar başladı.⁴⁷

⁴² Bkz. (41), AKKILIÇ, 117

⁴³ Kazım ÖZALP, Milli Mücadele 1919-1922, 153

⁴⁴ Bkz. (36), ÖZKAN, 18

⁴⁵ Bkz. (36), ÖZKAN, 14

⁴⁶ Bkz. (38), ÜNAL, 51

⁴⁷ Bkz. (36), ÖZKAN, 19

2.2.2.2 Fatma Seher Hanım Müfrezeri

Yalova, Karamürsel, İzmit, Orhangazi arasında faaliyet gösteren önemli çetecilerden biride Fatma Seher (Kara Fatma)'dır.⁴⁸

Kara Fatma Erzurumludur. Balkan Harbinde kocası Derviş Eden'le askerlik hayatına başlamıştır. Kurtuluş savaşında Mustafa Kemal'den aldığı emirle İstanbul'dan İzmit'e geçerek çete faaliyetlerine başladı. Paşaköyünde karargah kurarak bölgeden topladığı adamlarla kısa sürede çetesini 89 kişiye çıkarmıştır. I. ve II. İnönü muharebelerine katılan Fatma Seher, Sakarya savaşında da intikam taburu kurdu.

Göstermiş olduğu üstün başarılar sebebiyle önce çavuş daha sonra teğmen ve üsteğmen oldu. Fatma Seher'in çetesinde kadınlarda vardı. Özellikle eşleri veya yakınları Ermeni ve Rumlar tarafından öldürülen kadınları da birliğine katılmasını sağlıyordu. Fatma Seher Büyük Taarruza katıldı daha sonra Bursa'nın alınışında bulundu.⁴⁹

2.2.2.3 Burhaniye Müfrezesi

Yalova bölgesinde kurulan bağımsız müfrezelerden biride Rize'nin gorgor ahalisinden gelerek Çukurköy civarında kurulan Burhaniye köyü halkının kurduğu Burhaniye Müfrezesidir. Burhaniye Müfrezesinin kurucusu Üsteğmen Abdülkadir Efendidir. Bir çatışmada Üsteğmen Abdülkadir Efendi (Resim 2.4) şehit olunca yerine Milis teğmen Rasim Koçal geçti.

⁴⁸ Fevziye TANSEL, İstiklal Harbimizde Mücahit Kadınlarımız, 27

⁴⁹ A.g.k., 28, 30, vdd

Burhaniye müfrezesinin görevi 987 rakımlı Duman tepeyi tutmaktır. İşgal hareketlerinin başlamasından ve Bursa'nın işgalinden sonra bu tepenin önemi daha da arttı. Müfreze tepelere üç grup halinde yerleşti Burhaniye köyü Ermeni ve Rum köyleriyle çevrili olduğu için ayrıca yerli çetelerin saldırılarına da uğruyordu. Yaklaşık 25 kişiden oluşan bu müfreze daha sonra Bağımsız Yalova bölüğüne katılarak, Bursa'nın kurtuluşuna kadar faaliyet gösterdi.⁵⁰

2.2.2.4 Şeyh Şamil Müfrezesi

Şeyh Şamil Müfrezesi Yalova'nın Reşadiye (Güney) köyünde kuruldu. Bu köy 1877–78 Osmanlı – Rus savaşından sonra Dağıstan'dan gelen Çerkezler tarafından oluşturuldu. Şeyh Şamil Müfrezesi Mondros Ateşkes Antlaşmasından sonra başlayan işgaller sırasında köyde meydana getirildi. İsyanların bastırılmasında önemli görevler üslendi. Bursa'nın işgalinden hemen sonra dağıldı. Köy Yunanlılar ve yerli azınlık çeteleri tarafından işgal edildi ve büyük ölçüde katliam yapıldı.

2.2.2.5 Paşaköy Müfrezesi

Kurucusu Hüseyin Pehlivan'dır. Hüseyin Pehlivan Fevzi Paşa tarafından dahi tanınan ve 2000 kişilik bir kuvvet toplayabilecek kadar nüfuzlu iradı ve akarı olan hükümete bağlı bir kişidir.⁵¹ Bölgede artan yerli azınlık çetelerinin ve Yunan işgalleri üzerine köyde oluşturuldu. Paşaköy stratejik bakımdan önemli bir noktada bulunuyordu. Köye çeşitli defalar saldırılar oldu fakat müfreze tarafından bastırıldı.

⁵⁰ Bkz. (34), KOÇAL, 4, 5, vdd

⁵¹ ATASE Arşivi, KLS 1164, Ds 7 Fhr 68

Fatma Seher Hanımda bir süre Paşaköyü karargâh olarak seçmiştir. Bölgede çete faaliyetlerini yürüttü.⁵²

Paşaköy 8 Aralık 1921, 10 Aralık 1921, 20 Aralık 1921 ve 23 Aralık 1921’de dört defa Yunan ve yerli azınlık çetelerinin saldırısına maruz kaldı. Bu saldırıların bir kısmı bastırıldı ancak saldırıların birinde köy tamamen tahrip edildi.⁵³ Paşaköy müfrezesinden kalanlar Bağımsız Yalova Bölüğüne katıldı.

2.2.2.6 Aslanlı Ali Müfrezesi

Dağıstan’dan gelen Çerkezler tarafından Reşadiye (Güney) köyünde kuruldu. Orhangazi (Pazarköy) ile Yalova arasındaki önemli noktada bulunan bu müfreme Bursa’nın işgalinden sonra dağıldı. Bu grup içerisinde bazıları Bağımsız Yalova Bölüğüne katıldı.⁵⁴

2.2.2.7 Esadiye Müfrezesi

Yalova ve Orhangazi arasında bulunan Esadiye Köyünde kuruldu. Esadiye Köyü Yalova’nın en küçük köylerinden biridir. Güneyköy ve Yalova arasında önemli bir savunma noktasıdır. Yaklaşık 12 kişiden oluşan müfreme zaman zaman Rumların yaşadığı Elmalık köyüne baskınlar yaptı.⁵⁵

⁵² Bkz. (48), TANSEL, 28

⁵³ Nilüfer HATEMİ, Mareşal Fevzi Çakmak Paşa ve Günlükleri 2. Cilt, 850, 851

⁵⁴ Bkz. (34), KOÇAL, 54

⁵⁵ Bkz. (22), AKYOL, 21

2.2.2.8 Gökbayrak Taburu

Bu tabur Yalova’da kurulmamıştır. Ancak Yalova için önemli noktalarda görev yaptığı için bu tabur hakkında da bilgi verme gerekliliği doğdu. İznik, Orhangazi, Gemlik arasında görev yapan bu tabur bölgenin en etkili gruplarından. Zaman zaman Yalova ve Köylerine de baskınlarda bulundular. Gökbayrak Müfrezesinin kurulmasını Hacım Muhittin sağladı. İlk komutanı Beşir Pakalın’dır. Cemal Bey müfrezenin etkili ismi ve daha sonraki komutanıdır. Cemal Bey, Bursa’nın işgalinden sonra Bursa cezaevini basarak oradaki tutuklularında katılımıyla bir tabur kurdu. İznik, Orhangazi ve Gemlik hattında görev yaptı. Buradaki başarıları Ali Fuat Bey’in dikkatini çekti ve Geyve üzerinde görevlendirildi. Gökbayrak Taburunun Geyve’ye kaydırılması bölgedeki mezalimi hızlandırdı.⁵⁶

2.2.2.9 Ne Olursa Olsun Taburu

Karamürsel – Orhangazi arasındaki sınırda milli müfrezeler dağılınca 1000 kişilik tabur Karamürsel’e dönmek istedi. Komutanları, emir olmadan gidemeyeceğini ifade edince tabur dağıldı. Bu gruptan kalan yaklaşık 500 kişi kendilerine “Ne olursa olsun taburu” ismini vererek bu bölgede faaliyet gösterdiler. Zaman zaman Burhaniye müfrezesiyle hareket etti.

Yine bu bölgede faaliyet gösteren müfrezelerden Pomak Hasan ve Davut Çavuş ve İpsiz Recep müfrezeleri de vardır. Bunlar zaman zaman Yalova bölgesindeki müfrezelerle ortak taarruzlarda bulunmuştur.⁵⁷

⁵⁶ Bkz. (41), AKKILIÇ, 109

⁵⁷ Bkz. (34), KOÇAL, 23

2.2.3 Yalova'nın İşgali

Yalova ve civarı hem Kuva-yi Milliyeciler, hem Yunanlılar, hem de İngilizler için önemliydi. Milli Teşkilattan olup Anadolu'ya geçmek isteyen subaylar İstanbul'dan taka veya deniz motorlarıyla Yalova veya Karamürsel'e geçiyor buradan da Anadolu içlerine gidiyorlardı.

Ulusal mücadelenin yürüyebilmesi için gerekli olan silah ve malzemenin toplanma ve bunların Anadolu'ya geçirilmesi gerekiyordu. Mondros mütarekesi gereği ordunun elindeki silahları alınmıştı. Ankara hükümeti üç kaynaktan silah sağlamayı düşünüyordu.

- Anadolu'da henüz toplanmamış silahlar
- İstanbul ve Gelibolu'daki depolardan kaçırılacak silahlar
- Sovyet Rusyadan alınacak yardımlar.⁵⁸

Anadolu'ya kaçırılmak istenen malzeme, silah veya cephanelerde ya Karadeniz üzerinden İnebolu'ya yada Yalova ve Karamürsel üzerinden Geyvedeki Ali Fuad Paşa'ya ulaştırılıyordu. Silah ve subay kaçırma zahmetli, meşakkatli ve bir o kadarda riskli işlerdi. Bu işleri yapacak kişiler özenle seçilir, haklarında istihbarat yapılır daha sonrada çalıştırılmaya başlardı. Yalova bölgesi Kuva-yi Milliyecileri silah kaçırmadaki en önemli duraklarıydı. Silah kaçırma işini İstanbul'da kurulan gizli gruplar yapıyordu.⁵⁹

İstanbul'un işgali ile Karakol Cemiyeti üyelerinin Anadolu'ya geçmesiyle İstanbul'da çok sayıda gizli örgüt ortaya çıktı. Bunlardan bazıları şunlardır.⁶⁰

⁵⁸ Erol MÜTERCİMLER, Kurtuluş Savaşına Denizden Gelen Destek, 121

⁵⁹ A.g.k., 122

⁶⁰ A.g.k., 122

Karakol Cemiyeti bunların içinde Zabitan Grubu ve Yavuz grubu vardır.

Mim Mim Grubu

İmalat-ı Harbiye Grubu

Hamza, Mücahit, Muharip (Sonraki adı Felah Grubu)

Muavenet-i Bahriye Grubu

Namık Grubu

Kaçakçılık Grubu

Çatalca Trakya Teşkilatı

Bu gizli gruplar Anadolu'ya subay, silah ve cehpahe kaçırma işini çok titiz ve bir o kadar gizli bir şekilde yerine getiriyorlardı. Silah ve subay kaçırma işi iki güzergahtan yapılıyordu. Ya karadeniz üzerinden İnebolu'ya ya da İzmit Kocaeli ve Yalova üzerinden Anadolu'ya şeklindeydi. Anadolu'ya geçmek isteyen Subaylar Ankara'daki Mustafa Kemal'e müracaat ederler, bu subaylar hakkında önce İstanbul gizli örgütler istihbarat yaptıktan sonra bir belge verilerek özel güneş mührü vurulur ve ondan sonra Anadolu'ya geçerlerdi. Belge almadan Anadolu'ya geçmek isteyen subaylar İzmit-Yalova arasındaki milli kuvvetler tarafından geri gönderilirlerdi.⁶¹

Kurtuluş savaşıyla beraber deniz harp okulunda bir takım kıpırdanışlar başlamıştı. Kimi öğrenciler tek başlarına kaçarak Anadolu'ya gidiyor, kimi öğrenciler okulun cephane ve silahlarını bir motora yükleyerek Yalova'ya ulusal güçlere, Kuva-yi Milliye kumandanı Kara Fatma'ya teslim ediyorlardı.⁶²

Bu kadar titiz davranılmasının temel sebebi ise İngiliz ajanlarının, Hürriyet ve İtilafçıların, Amerikan Mandasını savunanların ve Anadolu'da karışıklık çıkaranların Anadolu'ya sızmalarını önlemektir.

Bu günlerde Anadolu'ya geçen deniz subayı Abdurrahman Benlioğlu İstanbul'dan kaçışını ve cephane kaçırarak Yalova'ya çıkış öyküsünü şöyle

⁶¹ Bkz. (58), MÜTERCİMLER, 134, 135

⁶² Bkz. (58), MÜTERCİMLER, 134

anlatmaktadır. “..... Rıhtımdan avara ettiğimizde saat ikiyi geçmişti. Felah-ı Vatan gruplu arkadaşım Ziya’da bu harekatta yanımda çalıştı. Motorun makinisti ile tayfası o gece tekneyi silahları ve cephane istifte canla başla çalıştılar. Tam işimizi bitirip hareket ettiğimiz sırada yanımda bir kaç talebe peyda olmasın mı? Bunları, hatırladığıma göre Şeref Ra’fet, Ekrem, Sadettin ve Sırrı Galip olduklarını ve bana kendilerini de birlikte götürmem için yalvardılar. Bir kaç gün sonra tekrar geleceğimi ve sınıfça onları hep birlikte götüreceğimi va’ d ederek heyecanlarını teskine çalıştım.

O sırada müsait bir poyraz rüzgarı çıkınca sevincime payan olmadı. Hedefim Yalova’ya gün ağarmadan evvel varmak emelimiz tahakkuk edeceğine alamet olan bu rüzgarın kuvvetlenmesine dua ederek yelkeni de hisa edip Büyükada gerisinden Yalova istikametinde yola düzüldüm. Resmi kıyafetimi değiştirmek hatta nöbet kemerimi çıkarmak aceleden aklıma bile gelmemiştir. Saat beş raddelerinde karşımda beyaz bir sütun belirdi. Bunun Yalova deresi ağzındaki bodur fener kulesi olduğunu fark ederek biraz daha sokulunca dereağına tesadüfen ulaştığıma sevindim.

Derenin ağzına yığılan kum ve çakıllar içeri girmemize mani oldu. Karada birkaç kişi görüldü. Onlara seslenerek kimliğimizi bildirdik. Biraz sonra hayli kalabalıklaşan adamlara yedek halatımızı uzattık ve gönderle de dayanarak tekneyi dereağından içeri derinleşen suya zor zahmet sokabildik. Bu sırada kıyıya yakın yola geçmekte olan küçük bir Torpidobot görüldü. Bunun karakol hizmeti yapan bir Yunan torpidosu olduğuna hüküm ederek faaliyetimizi örtmek için dere kenarındaki söğüt ağaçlarını siper edip gözetledik. Torpido bir müddet tarassuttan sonra bozburun istikametinde çekip gitti.

Yalova ve havalisi evelce düşman taarruzuna uğradığı için köyleri boşalmış, bazılarıda yakılmıştı. Halktan sorup öğrendiğimize göre bu havalide kuvvet olarak Kuva-yi Milliye’nin Kara Fatma Çetesi bulunuyormuş. Ve bir dağ köyünde karargahı olduğu bildirilmeleri üzerine derhal bu fedakar çete reisi kadına buluşmak için haber yolladık. İkinci vakti sıralarında kardeşi Sabri Reisle birlikte bir manga süvari ile geldi. Kendisine silahları teslim etme teklifine karşı Hersek’te kurulan Nokta Kumandanı bir süvari müfreze ile geldi. Bizim eski çarkçı yüzbaşı harbi umumiyede

nizamiyeye geçen Edirneli İsmali Hakkı olduğunu öğrendik. Yiyeceğimiz hiç yoktu. Metruk bostanlarından mısır ve patlıcan koparıp ateşte kızartarak gıdamızı sağlamak çaresine başvurduk. Nokta Kumandanı Yüzbaşı Hakkı'ya silahları ve muhimmâtı sayarak teslim edip senedi aldıktan sonra, ya'ni Yalova'ya vardığımızın üçüncü günü sabahı motora atlayıp Nokta Kumandanı ile anlaşmamız veçhile Karamürsel'e ve oraya karadan taşınacak silahları tekrar yükleyip İzmit'e götürme planımızı tatbika tevessül ettikse de Darıca önünden geçerken oradaki Yunan karakol torpidosu tarafından yoldan çevrildik.

Torpidonun bordasına yanaştığım zaman bereket versin resmi elbiseme Nokta Kumandanına bir branda torba içerisinde teslim etmiştim. Yunan askerleri motoru inceden inceye aradılar. Elimizde İstanbul'daki Fransız Kaptan De part'undan (Liman reisinden alınan resmi vesikayı (İstanbul'daki Fransız işgal ordusuna İzmit'ten patates getirmeğe memur olduğumuza dair vesikayı) ibraz ederek ellerinden kurtulduk (Felahi Vatan Grubu bu işi pek mahirane düşünmüş.) Yunan torpidosundan verilen talimata göre Körfez'in Karamürsel kıyısını değil, Hereke kıyısını takiben İzmit'e müsaade etmekteydi. İzmit'e doğru seyr ederken diğer bir Yunan torpidosunu Körfezden çıkış rotasını ta'kiben bize doğru gelmekte olduğunu gördük. Rotayı bozmayarak salimen İzmit'e ulaştık.⁶³

Karakol Cemiyeti bu yolla Damat Ferit Hükümetinin ve İngilizlerin kontrolleri altında bulunan depolardan geceleri alınmak suretiyle muhtelif tarihlerde İstanbul'dan 56000 tüfek mekanizması, 320 makineli tüfek, 1500 tüfek, bir bataryalı top, 2000 sandık cephane, 10000 takım elbise, 100000 geyim nal ve mih, 75000 matara, 1000 ton kadar malzeme ve eşya kaçırılmıştı.⁶⁴

Karakol Cemiyetinin yaptığı en önemli faaliyet çete hareketlerini hızlandırmak ve yurdun çeşitli yerlerinde müdafa-i hukuk grupları kurulmasını

⁶³ Bkz. (58), MÜTERCİMLER, 138, 139

⁶⁴ Bkz. (32), Türk İstiklal Harbi, 50

sağlamaktı. Sivas Kongresinden hemen sonra Yalova, İzmit ve Gebze gibi kentlerde Müdefa-i Hukuk grupları kuruldu.⁶⁵

Yalova bölgesi Kuva-yi Milliyeciler için ne kadar önemli ise Yunanlılar için de o kadar önemliydi. Yunanlılar Bursa üzerinden gelerek Güney Marmaranın hakimiyeti için Yalova'dan İzmit'e geçmek zorundaydılar. İngilizlerinde Bursa'da bulunan Yunan kuvvetlerine kara yardımı yapabilmenin tek şartı Yalova'dan geçmekti. İzmit Körfezinin kara bölgelerine hakim olmak isteyen Yunan işgal kuvvetleri Yalova bölgesinden bulunan Duman Tepeleri aşarak Karamürsel ve İzmit bölgesine karadan ulaşmak istiyordu. İngilizlerde kukla olarak kullandıkları Yunanlılara yardım edebilmek ve İstanbul'dan gönderdikleri yardım malzemelerini iç kısma geçirmek için Yalova bölgesini kullanmak zorundaydılar. Aynı zamanda Anadolu'ya Milli Kuvvetler tarafından kaçırılan silah ve cephanenin geçişini engellemek hemde İstanbul'dan kaçarak Ankara'ya ulaşmak isteyen subaylarında tutmaları gerekiyordu. Her üç grup içinde önemli olan Yalova bölgesinde olaylar Sevr Antlaşması imzalanmasından sonra başladı. Bölgede etkin olarak faaliyet gösteren Rum ve Ermeni çeteleri, Yunanlılar bölgeye gelmeden öncede faaliyetlerine kısmı olarak başlamışlardı. Azınlıklar tarafından kurulan zararlı cemiyetlerin en önemli hedefi olan işgal hareketlerini hızlandırma ve azınlık devletleri kurma eylemleri Yalova ve civarında en çarpıcı şekliyle kendini gösterdi.

Mayıs – 1920 ile Haziran – 1920 arasında bölgede küçük çapta çete faaliyetleri dışında önemli bir olay görülmedi. Yalova'da etkin güç henüz Yunanlıların eline geçmemişti. Bölgede hakimiyet Akköylü İbo ve çetesindeydi. Akköylü İbo bölgenin tarafsız kalmasını istiyor emrindeki adamları ile Karamürsel, Yalova ve Orhangazi arasındaki bölgenin güvenliğini sağlıyordu.⁶⁶ İbo hakkında daha önce Bursa'daki 56. Tümen Komutanı Bekir Sami Beye Orhangazi İdari Heyeti adına Bahattin Bey tarafından 19.11.1919'da şikayet dilekçesi verilmişti. Bu dilekçede İbo'nun İstanbul'a giderek Ferit Paşa ve Dahiliye Nazırı ile görüştüğü ve

⁶⁵ Bkz. (32), Türk İstiklal Harbi, 51

⁶⁶ Bkz. (34), KOÇAL, 5

bol miktarda para alarak Yalova’da Hürriyet ve İtilafçılarla beraber “Bekçi Teşkilatı” adı altında bir örgüt kurulduğunu Yalova ve Bursa arasındaki 800 kişiden fazla kayıt yaptıklarını, Orhangazi Milli Teşkilatı olarak İbo’ya karşı koyacak silah ve cephanelerin olmadığını belirtmişti. Bu grubu Ermeni ve diğer gayr-ı müslimlerin de katılımlarını ifade ederek yardım talebinde bulundu.⁶⁷ Bursa’da Bekir Sami Bey durumu 2.12.1919’da Çanakkale Müstahkem Mevkii Komutanı Miralay Şevket Bey’e bildirdi. Bekir Sami Bey Yalova ve Gemlik’te Hürriyet ve İtilaf Partisi mensupları ile birlikte İbo’nun Samanlı Köyünü merkez seçtiğini bildirdi.⁶⁸ Bekir Sami Bey 2.12.1919’da Bandırma’da 14. Kolordu Komutanlığına gönderdiği telgrafta Yalova ve Gemlik yöresinde İngiliz subayları ve Hürriyet ve İtilaf Partisi mensuplarının kargaşa yaratmak için bölgeyi merkez seçtiklerini asıl amaçlarının Gemlik ve civarının işgalini kolaylaştırmak İngiliz subay ve yerli işbirlikçilerin amaçlarının Yalova ve Gemlik bölgesinin İstanbul ile bağlantısının kesilmek istendiğini, yöreden motorcu ve yardım edenlerin isimlerinin de belirlendiğini de ifade etti. Daha önceki haberleşme telgrafları dikkate alındığında belirlenen isimlerden biride hiç şüphesiz İbo’dur.⁶⁹

Bekir Sami Bey, bölgede bu kadar güçlü olan İbo’nun Milli Kuvvetler tarafına geçirilmesi için faaliyetlerine başladı. Bu dönemde Bursa valisi Hacim Muhittin Bey Yalova’ya gelmeye karar verdi. Hacim Muhittin Yalova’ya gelerek önce Reşadiye (Güneyköy)’de bulunan Şeyh Şerafettin’le görüştü.⁷⁰ Şeyh Şerafettin aracılığı ile Akköylü İbo ile bir görüşme gerçekleşti. Görüşmeye gelenler “İbo”ya işgal kuvvetlerinin hedeflerinden Anadolu’da kurmak istedikleri azınlık devletlerinden ve Mustafa Kemal’in amaçlarından Yalova ve civarında “İbo” gibi birinin Kuva-yi Milliye’nin ihtiyacı olduğundan bahsettiler ve Milli Kuvvetlere katılması için “İbo”yu ikna etmeye çalıştılar. “İbo” neden dağa çıktığını anlattıktan sonra bir kaç gün içinde kararını bildireceğini söyledi. 7.4.1920’de Akköylü İbo,

⁶⁷ Bkz. (38), ÜNAL, 226

⁶⁸ Bkz. (38), ÜNAL, 243

⁶⁹ Bkz. (38), ÜNAL, 243

⁷⁰ Hacim Muhittin ÇARIKLI, Hacim Muhittin Çarıklı’nın Kuva-yi Milliye Hatıraları (1919-1920), 104

Bekir Sami Beye bir telgraf çekerek verilecek her göreve hazır olduğunu bildirdi.⁷¹ Daha önce bu geçişin nasıl gerçekleşeceğini ayrıntılarıyla ifade etmiştik.

İbo'nun bu tarihten sonra Kuva-yi Milliye adına çalıştığı veya çalıştırıldığı Bekir Sami Beyin Kocaeli Grup Komutanı Kazım Özalp'le yaptığı haberleşmelerden anlaşılmaktadır. Ancak yinede Kuva-yi Milliyeciler İbo'ya tam olarak güvenmiyorlardı..⁷²

27.06.1920'de İngiliz işgal kuvvetlerine ait bir torpidodan 3 tifte kayıklı silahsız olarak sahile bir İngiliz Yüzbaşı çıkarak, tercüman aracılığı ile Yalova Kaymakamıyla bir görüşme yaptı ve aşağıdaki talimatlar verdi:

- Bundan böyle İzmit Körfezinden kayıklar silah ve cephane taşımamak koşuluyla her türlü eşya taşınabilir. Yalnız İngiliz Kontrol Birliklerince dur işareti verildiği halde durmazlarsa kayıklara topla ateş edilecektir.
- İskelelere silahsız olarak gelen İngiliz subaylarına ateş edilmeyecektir. Ateş edilirse topla karşılık verilecektir.

Bu talimatlara karşılık Kaymakam, vatanın kurtuluşu ve selameti için milletçe silahlanılmış olduğunu hatırlattı.⁷³

1920 Haziranında başlayan Yunan genel taarruzu karşısında Milli Kuvvetler zaman zaman başarılı direnişte bulunmalarına rağmen Türk Kuvvetlerinin düzenli ordu şeklinde olmayışı yüzünden Yunan Kuvvetleri gittikçe ilerlemeye başladı. 24-25 Haziran 1920'de Ankara Hükümeti Batı Anadolu hattındaki birliklerine Batı Cephesi olarak birleştirdi ve Batı Cephesini kurdu. Batı Cephesinin kurulmasının iki önemli sebebinden birincisi Yunan ilerleyişinin hızlanması buna karşılık düzensiz Kuva-yi Milliye birliklerinin bu ilerleyişe engel olmamaları diğeri ise çete

⁷¹ Bkz. (36), ÖZKAN, 28, 29

⁷² Bkz. (44), ÖZALP, 153

⁷³ Bkz. (39), ÜNAL, 410

faaliyetlerinin halkta yarattığı olumsuz havadır.⁷⁴ Batı Cephesi Komutanlığına Ali Fuad Paşa atandı. Ali Fuad Paşa Yalova'nın da içinde bulunduğu İzmit merkezli Ertuğrul Grubu Komutanlığını kurarak buraya bağladı. Komutanlığına da Albay Kazım Beyi atadı.⁷⁵ Ertuğrul Grubu görevi kendi bölgelerinin güvenliğinin sağlanması, ulusal örgütlenmenin güçlendirilmesi, kara ve denizden gerekli ulaşım olanakları ve güvenliği pekiştirilerek İstanbul'dan silah ve cephanenin Anadolu'nun içlerine ulaştırılmasını sağlamaktı.⁷⁶

Ertuğrul Grubu ayrıca Yalova'da Askeri Polis Teşkilatı kurdu. Bu teşkilat (Ayn-PE veya pi) olarak geçer. TBMM Hükümeti tarafından kurulan bu örgüt Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti'ne bağlı olarak çalışıyordu. Bu teşkilatın kuruluş amaçları;

- Düşman propaganda ve faaliyetlerini önlemek
- Türk Milleti'nin işgaller karşısındaki ümitsiz ve kararsız tutumunu engellemek.

Üsteğmen Hüseyin Hüsnü Bey, Bilecik'te kurduğu Askeri Polis Teşkilatının Yalova şubesini kurdu. Yalova şubesine bir istihbarat subayı, iki sivil Taharri Memuru ve birkaç fahri memur görevlendirdi. Yalova şubesinin görevleri arasında;

- Casusluk olaylarının önüne geçmek
- İstanbul gruplarının güvenilir diye gönderdiği şahısların vesikalarını kontrol etmek
- Deniz ve kara yolu ile Yalova'ya getirilen silah ve cephaneyi kontrol ederek ilgili yerlere ulaştırmak
- Düşman birlikleri arasında ve işgal bölgelerine casus göndererek bilgi toplamak

⁷⁴ Rahmi APAK, Garp Cephesi Nasıl Kuruldu, 191, 192, vdd

⁷⁵ Bkz. (29), YALÇIN-AKBIYIK, 264, 265 ve Bursa Ans., 235

⁷⁶ Bkz. (24), AKKILIÇ, 90

- Düşman propagandasına karşı propaganda yapmak suretiyle halk üzerinde düşmanın kötü propagandasına engel olmak
- Milli mücadele aleyhine çalışan Türk ve azınlıkları takip ederek halk üzerindeki kötü tesirlerini ve fiili hareketlerini mani olmak vardı.⁷⁷

15 Mayıs 1919’la Haziran sonlarına kadar Yunan Kuvvetleri batı Anadolu’daki ilerleyişini hızlandırarak Marmara’nın güney bölgelerine doğru hareketlendirmişti. 25 Haziran 1920’de Karamürsel İngilizler tarafından işgal edildi. İngilizler bölgede birkaç saat kaldıktan ve Milli Kuvvetlerin Karamürsel’e sokulmaması konusunda halka bazı talimatlar vererek İstanbul’a geri döndüler. İngilizlerin asıl amacı; Karamürsel’i işgal etmek değil Balıkesir bölgesinde başlayan Yunan ileri hareketini kolaylaştırmaktı. İngilizlerin bu hareketleri Ağustos ayına kadar birkaç defa daha tekrarlanacaktı.⁷⁸

Haziran sonuna doğru Bursa, Gemlik, Yalova ve Karamürsel hattında yavaş yavaş kıpırdanmalar başladı. Yunan birlikleri Temmuz başında Bursa sınırlarına geldi. 25 Haziran 1929’de İngilizler Mudanya’ya bir müfreze çıkardılar. 6 Temmuz 1920’de bir İngiliz filosu Mudanya ve Gemlik’i topa tuttu. Kentte Vali ve Polis Müdüründen başka herkes firar etti. 7 Temmuz’da Yunanlılar Çekirge’den şehre girdiler. Biri Beşevler’de, biri Çekirge’de olmak üzere Kuva-yi Milliye gruplarından küçük direnişler oldu. Ancak şehir kısa sürede teslim alındı. Ermeni, Rum metropolleri, gelen 3000 kişilik Yunan askeri grubunu, yerli Hristiyanların sevinç gösterileri arasında kentte karşıladılar.⁷⁹ Bursa gibi Osmanlı Devletine başkentlik yapmış önemli bir kentin hemen hemen hiçbir direnişle karşılaşmadan teslim edilmesi yurttaki büyük üzüntü yarattı. Mecliste sert tartışmalara sebep olan bu olay, Bekir Sami Beyin görevinden alınmasına neden oldu. Bursa’nın işgali Yalova, Orhangazi ve İzmit bölgesi içinde iyi bir gelişme değildi. Yunan ordusunun hedefinde Orhangazi ve Yalova vardı. Bursa’yı işgal eden Yunan birlikleri 9

⁷⁷ Bkz. (22), AKYOL, 37

⁷⁸ Bkz. (74), APAK, 165

⁷⁹ Bursa Defteri, Üç Aylık Kent Kültürü ve Düşünce Dergisi, 234

Temmuz gününü dinlenerek geçirdi ve bölgede bazı emniyet tedbirleri aldı. 10 Temmuzda bir piyade alayı muharebe grubu Kestel bölgesine, diğer tabur savunma tedbirleri olarak, Türklerden gelecek baskınlardan çekinerek Gemlik Körfezine girdi. Müslim sölöz, Yeni sölöz, Paşa yaylası Gölcük, Dinboz, Aksu, Teşvikiye hattına kadar ilerlediler (Kroki 2.1). Ve bu hattın önemli kesimlerine kuvvetleriyle işgal ve tahkim ettiler.⁸⁰

10 Temmuz 1920’de Yalova – Orhangazi Kuva-yi Milliye Kumandanı “İbo” Bekir Sami Beye İngiliz kuvvetlerinin Karsat Boğazına geldiklerini bahane ederek, Orhangazi Kaymakamı Abidin Bey ve Jandarma Bölüğü Kumandanı Şerif Beyin personel maaşlarını da alarak İznik’e gittiklerini bildirdi.⁸¹ Daha sonra Yalova Kaymakamı Cemil Bey ve İbo şehirdeki heyecanın giderildiği Karsat Boğazının ellerinde olduğu ve sonuna kadar savunulması için tedbir alındığını bildirdi. Bu olay Güney köyde bulunan Şeyh Şamil Müfrezesinin dağıtılmasına sebep oldu.⁸²

11 Temmuz 1920’de Karamürsel ikinci kez işgal edildi. Ereğli yönünden karayolu ile 400 mevcutlu bir Yunan taburu öğleden önce Karamürsel geldi. 36 saat kaldıktan sonra kasabada ve civar köylerde çapulculuk yapan askerler Akçat köyünden jandarma Ahmet oğlu Halil, Keleşoğullarından Mehmet Şükrü, Boşnak Beşirin Oğlu Nazif adlı üç Türkü ve eskiden Rumdan dönme bir Müslümanıda öldürdüler. 29 kişiyi de beraberinde alarak gittiler.⁸³

18. Temmuz’da İstanbul’dan arabalı vapurla 400 kişilik bir Yunan Taburu Karamürsel’e çıktı. İbo Yalova’ya gelen İngiliz Yüzbaşısı ile görüşerek Karamürsel deki Yunan işgaline son verilmesini istedi. İngiliz Yüzbaşısından aldığı mektubu Karamürsel’in Pazarcık köyüne giderek köy korucusu ile Yunan komutanına iletti.

⁸⁰ Bursa Ans., 247, 248, 249

⁸¹ Bkz. (38), ÜNAL, 448, 449

⁸² Bkz. (22), AKYOL, 38

⁸³ Bkz. (74), APAK, 165

Yunanlılar mektubu alır almaz İzmit'e çekildiler. Bu olay İbo'nun gücünün bölgede daha da artmasına sebep oldu.⁸⁴

İngilizler işgal ettikleri bölgeleri bir iki gün içinde Yunan kuvvetlerine terk ediyorlardı. Bu sırada Ertuğrul Grubu Bursa'nın güneyinde Bozüyük hattın da bulunuyorlardı. TBMM'nin açılmasından sonra çıkan ayaklanmalarında ardı arkası bir türlü kesilmiyordu. Aznavur isyanı Bolu Düzce ve Hendek ayaklanmaları çıkmıştı. Bu ayaklanmalar bizzat İşgal Kuvvetleri ve İstanbul Hükümeti tarafından yönetiliyordu. Düzce, Hendek, Adapazarı ahalisinden yaklaşık 10000 kişilik gönüllü birlikler kuruldu ve Kuva-yi Milliye'ye karşı bu bölgeyi ele geçirdiler. Fakat bu gönüllülerin ihtiyaçları karşılanmadığı için bir süre sonra dağıldılar. İstanbul Hükümeti tarafından İzmit bölgesine olağan üstü hal kumandanı olarak gönderilen Süleyman Şefik Kuva-yi Milliyecilere karşı herhangi bir harekette bulunmadı. Ahmet Aznavur Kuva-yi Seyyare Kumandanı olarak İzmit'e geldi. Kuva-yi Milliye'ye karşı harekete geçerek bazı yerleri ele geçirdi.⁸⁵ Ayrıca İstanbul Hükümeti, Yalova ve civarında Kuva-yi Milliye hareketlerinin önlenmesi içinde sık sık yazılar yazarak ilgili birimlere gönderiyordu.⁸⁶

10 Ağustos 1920 günü Sevr Antlaşması imzalandı. Antlaşmayla Osmanlı Devletinden geriye, yabancı güçlerin denetiminde olmak kaydıyla, başkent İstanbul ve Çevresi ile küçülmüş Anadolu toprakları kalıyordu. Antlaşmanın en önemli maddelerinden biri hiç şüphesiz İstanbul ve Çanakkale Boğazları ile ilgili maddesidir. Bu maddeye göre İstanbul ve Çanakkale Boğazları savaşta ve barışta bütün devletlerin ticaret gemilerine açık tutulacak, buradaki denetimi İtilaf Devletleri temsilcilerinden oluşan Boğazlar Komisyonu üslenecekti. Ayrıca bu bölgede İtilaf Devletleri askeri güç bulundurabilecekti. Yalova'yı da içine alan Boğazlar Bölgesi böylece itilaf devletlerinin denetimine bırakılıyordu.⁸⁷ Yunanlılar Wilson ilkelerinin "azınlıkların çoğunlukta oldukları yerlerde devlet kurma" hakkına istinaden Batı

⁸⁴ Bkz. (34), KOÇAL, 8

⁸⁵ BOA, DH. KMS. AYS, 41-76

⁸⁶ BOA, DH. KSM, 53-3, 36 ve BOA, DH. KSM, 53-3, 40

⁸⁷ Bkz. (29), DURMUŞ-AKBIYIK, 210, 211

Anadolu'da faaliyetlerini hızlandırdılar. Türkleri katlederek veya göçe zorlayarak bölgede ki Rum nüfusu üstün duruma geçirmeye çalıştılar. Bölgede yerli Rum ve Ermeni çeteleri desteklenerek işgaller hızlandırıldı. Yunanlılar zaman zaman Karamürsel-Gemlik hattını yokluyorlardı. Bölgede Rum ve Ermeni kiliselerinde açıkça desteklediği çete faaliyetleri artınca, bölgede Kuva-yi Milliye'de katılım çoğaldı.

21 Ağustos 1920'de Yunanlılar Karamürsel'i terk ettikten sonra Yalova'nın batısında ki Katırlı (Esenköy) köyünde İbo kuvvetleri ile Yunanlılar ve çeteci Rumlar arasında iki gün çatışmalar devam etti. İbo müfrezeyi takviye için tekrar kuvvet gösterdi. Eşkiya 4 ölü, 2 yaralı verdi. En önemlisi bölgedeki en önemli çete reisinden Panayot oğlu Anastas ölümler arasındaydı.⁸⁸

23 Ağustos 1920'de Batı Cephesi komutanlığı yeni bir düzenleme yaptı. Ertuğrul Grubu düşmanın Servetiye istikametinde geriye bir taarruzu halinde 174. Alayın 3. Taburu ile Gökbayrak ve İbo kuvvetlerinin müşterek etkisini sağlayacak ayrıca 70. Alayını Pazarcık kuzey batısında Gölcük – Karadere bölgesine gönderecekti. Kuva-yi Seyyare Komutanlığı düşmanın Bursa istikametinde taarruzu halinde, piyade kuvvetlerini cephedeki düşmana karşı bırakarak, bir veya iki top ve bir piyade takımı ile takviyeli süvari kuvvetleriyle Emet ve Tavşanlı üzerinde düşmanın yanına etki yapacak şekilde harekete hazır bulunacaktı.⁸⁹ Ayrıca Ertuğrul Grubu düşmanın İzmir ve Bursa istikametlerinden aynı zamanda taarruz etmeyip sadece Bursa istikametinden taarruz ettiği taktirde 174'ncü Alayın 3'ncü Taburu ile Gökbayrak Taburunu derhal güneye almakta, serbest olduğu düşman sadece İzmir istikametinden taarruz ettiği taktirde ise bu kuvvetlerle Servetiye ve Bahçecik üzerinden ve düşmanın yan ve gerilere taarruz etmesi sağlanacaktı.⁹⁰

23 Ağustos 1920'de Katırlı (Esenköy) köyünde Yunan nizamiye kuvvetleri ile İbo kuvvetleri arasında meydana gelen olayda Yunan birliğinden 30 kişi

⁸⁸ Bkz. (43), ÖZALP, 210, 211

⁸⁹ Bkz. (33), TİH, 298

⁹⁰ Bkz. (33), TİH, 299

öldürüldü ve birlik geri çekilmek zorunda kaldı. Yunan birliği Arnavutköy istikametinde İbo kuvvetleri tarafından takip edildi. İbo kuvvetlerin 2 şehit ve altı kişide esir verildi. Başka bir Yunan müfrezesi de Orhangazi'nin Gemiç köyüne gelerek halkın elinde bulunan silah, kazma ve küreklerini topladı. Bu Yunan Müfrezesi de Pazarköy (Orhangazi)'de bulunan İbo kuvvetleri tarafından püskürtüldü.⁹¹ Bu haber Ertuğrul Grubu Komutanı Kazım Bey'e İbo'nun sağ kolu Hasan Pehlivan tarafından bildirildi. Ancak İbo kuvvetleri arasında Hasan Pehlivan diye biri yoktu. İbo'nun sağ kolu Paşaköylü Hüseyin Pehlivandır. Kazım Bey makine başındaki konuşmada Hüseyin'i Hasan olarak algılamış ve belgelere de böyle yansıtmıştı.⁹² Yunanlılar Orhangazi – Yalova ve Karamürsel arasındaki her hareketlerinde İbo kuvvetlerini karşılarında buldular. İbo'nun bertaraf edilmesi işgalleri kolaylaştıracaktı. Hakkında sürekli farklı yorumlar yapılan İbo'nun bölgedeki gücünü kırmak oldukça zordu. İbo, Ertuğrul Grubu Komutanı Kazım Bey için bile pek güven vermeyen bir kişiydi. Her ne kadar Yalova, Karamürsel hatta Bahçeçiğe kadarki bölgede faaliyet göstermesine izin verildiyse de davranışı ve hareketleri sürekli gözlem altında tutulmaktadır.⁹³ Kuva-yi Milliyecilerin İbo'yu gözlem altında tutmalarının diğer bir sebebi, Saraydan gelen para ve malzemenin tamamını Kuva-yi Milliyecilere vermeyerek bir kısmını işgal kuvvetlerine vermesidir.⁹⁴

Yalova, İzmit işgal edilene kadar İzmit'e bağlı bir kaza iken Mayıs 1920'de Hacım Muhittin tarafından Bursa'ya bağlanmıştı.⁹⁵ Yalova'nın Bursa'ya bağlanmış olması dolayısıyla Anadolu'daki Harekete bağlı olması demektir. Bu durum İngiliz ve Yunanlıları rahatsız ediyordu. Ayrıca Yalova işgallere ilk tepkiyi gösteren ve protestoda bulunan yerleşim yerleri arasındaydı.⁹⁶ Yalova'da kurulan müfrezelerde Yunan işgalinin bölgede pekte kolay olmayacağını gösteriyordu. Yunan işgal kuvvetleri direk işgal hareketinden önce kıyıları bombalayarak veya yerli çeteleri

⁹¹ Bkz. (43), ÖZALP, 154

⁹² Bkz. (43), ÖZALP, 155

⁹³ Bkz. (43), ÖZALP, 153

⁹⁴ Bkz. (43), ÖZALP, 107, 108, vdd

⁹⁵ Bkz. (34), KOÇAL, 5

⁹⁶ Tayyip GÖKBİLGİN, Milli Mücadele Başlarken, 86

destekleyerek Yalova ve civarını ele geçirmeye çalıştı. Bölgede Etnik-i Eterya ve Ermeni cemiyetlerine mensup yerli çeteler mevcuttu. Bu çetelerden en önemlileri şunlardır;⁹⁷

Elmalıklı Tomas: Çete reisidir, çok tehlikelidir. Yalova'daki pekçok olayı organize eden kişidir.

Elmalıklı Kosti: Aslen Elmalıklıdır. İstanbul'da Şile'de oturuyordu. Daha çok İstanbul ile Yalova'daki çetelerin ilişkisini sağlıyordu.

Hacı Mehmet; Hristo, Mihal, Vangeloğlu Nikolas

Kadıköy; Terzi Anesti, Kömürcüoğlu İstavri Kardeşi Satiri

Konu: Çakıroğlu Hristo

Cenglerden : Apik

Çınarcık : Vangel oğlu Anastas, Vasil, Yani, Yorgi, İntimo, Tanaş, Limbo

Engere : Leonid

Şavsak : Penik

Laledereden : Ohannes

Yalova'da : Yangon'un oğlu Sarafim, Kokoros'un oğlu Nikoli

Ayrıca bu gruplara destek veren ve yerli Rumları kışkırtan Papaz Georges Meneksopulos (Resim 2.5) ve Sakızlı Kirenecci, Yorgo, Meyhaneci Haralombo ve Apostol'dur.

Ağustos ayı içinde Ertuğrul Grubu görevli olduğu değişik hareketlerle bölgeyi elinde tutmaya yerli Rum ve Ermeni çete faaliyetlerini engelleyerek Yunanlıların Yalova'ya doğru hareketini durdurmaya çalışıyorlardı. Ayrıca Gökbayrak Taburu'da İznik'te bulunuyordu.⁹⁸

Yunanlılar için Yalova – Orhangazi ve Karamürsel hattına alınmanın ve bölgedeki çete faaliyetlerinin engellenebilmesi için İbo'nun ortadan kaldırılması

⁹⁷ BOA. HT. SYS, 2619/45 ve BOA. HT. SYS, 2624

⁹⁸ Bkz. (43), ÖZALP, 160

gerekiyordu. İzmit civarında Bahçecikte 1500 kadar Yunanlı, yerli Rum ve Ermeni çeteleri Yeniköy hattını tahkim yapıyordu. İbo'nun, 23.08.1920'de Katırlı (Esenköy) Köyüne saldıran Yunan ve Yerli Rumlarla giriştiği çarpışmanın ertesi günü bir İngiliz subayı Yalova'ya geldi. İngiliz subayıyla görüşen İbo, Yunan işgalinin geri çekilmesini istedi. Daha öncede Karamürsel'in işgali sırasında aynı davranışı yerine getiren İbo bu defa da Yunan kuvvetlerinin çekileceğini düşünüyordu. İbo'ya bir mektup veren İngiliz subayı, bu mektubun Yunan İşgal Kuvvetleri Komutanına verildiğinde işgalin sona ereceğini ifade etti. Mektubu Yunan subayına veren İbo, mektubu okuyan Yunan subayı tarafından tutuklanınca, tuzığa düşürüldüğünü anladı. Bu mektup da İbo'nun bölgedeki en etkili çete reislerinden Akköylü İbo olduğu yazıyordu. İbo tutuklanarak Mudanya'ya götürüldü.⁹⁹ İbo'nun tutuklanmasının ardından bölgede Yunan hareketleri hızlandı. Yalova'yı işgal etmek isteyen Yunanlılar, bir tabur asker ile (yaklaşık 250 kişi) harekete geçti. 9 Eylül 1920'de gerçekleşen bu eylem Gökbayrak Taburunun Gemlik'in Karsat boğazında Yunan birliği ile dört günlük çetin muharebesinden sonra geri çekildi.¹⁰⁰

Ağustos ayından itibaren Yunanlılar, Manisa bölgesinden bazı askeri birliklerini İzmit bölgesine kaydırmaya başladı. Eylül'ün üçüncü haftasından itibaren tümenin büyük kısmı da General B. Gargalidis komutasında 17. Piyade Alayı, 9. Girit Alayı, tümen topçusu ve bağlı birlikleri İzmit'e çıktı.

Manisa Tümeni İzmit'e çıkar çıkmaz işgal bölgesini üç farklı bölgeye ayırdı.

Birincisi : Sapanca Bölesi,
İkincisi : Akmeşe Bölgesi,
Üçüncüsü : İzmit Bölgesi.

Kocaeli bölgesinin tamamen işgal ve kontrolü altında bulundurmak isteyen Manisa Tümeni Ekim ve devam eden aylarda bölgedeki köyleri ve halkı silahtan

⁹⁹ Bkz. (34), KOÇAL, 8

¹⁰⁰ Bkz. (53), HATEMİ, 761

tecrid etmek maksadı ile her giriştekileri hareketle Milli Kuvvetlerin mukavemetiyle karşılaştı. Devamlı çatışmalar dolayısıyla birçok mevziler iki taraf arasında el değiştirdi.¹⁰¹

Gökbayrak Taburunun 9 Eylül'deki başarılı savunmasından sonra onları Geyve Boğazının müdafaası için oraya çekilince buradaki savunma yetersizliğinden yararlanan Yunanlılar 15 Eylül 1920 günü önce işgal açısından önemli bir noktada bulunan Orhangazi'yi, daha sonra da Yalova'yı işgal ettiler. Orhangazi ve Yalova, İstanbul'u Bursa'ya bağlayan anayol üzerinde bulunduğu için stratejik açıdan önemliydi. Yunan işgalinden sonra bölgedeki İngiliz birlikleri çekildi. İngilizlerin çekilmesini fırsat bilen Yunan birlikleri ve azınlık çeteleri faaliyetlerine başladı.¹⁰²

2.3 YALOVA'NIN İŞGALİ SIRASINDA MEYDANA GELEN MEZALİM

I. Dünya savaşı sırasında imzalan gizli antlaşmalarda olmamasına rağmen Mondros mütarekesinin 7. Maddesine dayanarak Batı Anadolu'yu işgale başlayan Yunanlıların, asıl amacı Megali İdea'dır. Bu amaç, sadece İzmir'in işgaliyle sınırlı değildir. Yunanlılar Batı Anadolu, İstanbul, Adalar ve Kıbrıs'ı da içine alan Büyük Bizans Devletini yeniden kurma hayaliyle İngiliz, Fransız ve Amerika Birleşik Devletlerinden aldıkları destekle faaliyetlerine başladı. Yunan Kuvvetleri girdikleri yerde işgal hareketinden çok imha, hatta soykırıma varacak hareketlerde bulunuyorlardı. İzmir'in işgali Anadolu'nun çeşitli yerlerinde başlayan Kuva-yi Milliye hareketlerini de hızlandırmıştı. İzmir'in işgali sırasında İstanbul hükümetinin sessiz, kalması halkın kendisini kurtarma isteği ve Anadolu'da bölgesel kurtuluş hareketi başlamıştı. Hiç şüphesiz Yunanlıların amacı bir taraftan işgali

¹⁰¹ THİ, 2 Cilt, Batı Cephesi, 2. Kısım, 294

gerçekleştirirken diğer taraftan da yer yer başlayan bu hareketleri söndürmek, sindirmek ve yok etmektir.¹⁰³ Kuva-yi Milliye birlikleri bazı bölgelerde Yunanlılara karşı başarılı savaşlar yaptı ancak daha kalabalık kuvvetler kaşışın da, düzenli birlikler halinde olmadıklarından Yunan ilerleyişini durdurmada başarılı olmadılar. İzmir'in işgalinden 1920 yılı ortalarına kadar 1.5 yıl düşman işgali karşısında büyük engeli Kuva-yi Milliye birlikleri oluşturdu. Haziran 1920'den itibaren Yunan ileri harekatı Bursa – Uşak - Denizli hattına kadar ulaştı Eylül sonlarına kadar Yalova'nın da bulunduğu Batı Anadolu'nun büyük bir kısmı ve İstanbul'a açılan yollar neredeyse tamamen işgal edilmişti.¹⁰⁴

Yalova'da Yunan işgali, 15 Eylül 1920'de gerçekleşti. Sevr antlaşması ile boğazlar bölgesi ayrı bayrak ve ayrı bütçesi olan komisyon tarafından yönetilecekti. Bu komisyonda ABD, İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya gibi devletler vardı. Alınan karar, Yunanlıların Megali İdeası açısından tehlikeli bir boyut kazanmıştı. Yunanlılar bu durum karşısında yeni bir plana başvurdu. Bu plan bölgedeki Türk nüfusun yok edilmesi veya göçe zorlanmasıydı. Ve öylede oldu. Yunanlılar daha önce İzmir ve civarındaki eylemlerine benzer eylemleri bu defa Güney Marmara'da yani Gemlik – Orhangazi – Yalova ve Karamürsel'de yapmaya başladılar.¹⁰⁵ Yunanlıları bu eylemleri yaparken yalnız değillerdi. Yunanlılar, yerli Rum ve Ermeni çetelerini kışkırtarak amaçlarına ulaşmada gereken bütün vahşeti yaptılar. Bu arada İstanbul hükümeti ve işbirlikçilerde boş durmuyordu. İstanbul hükümeti Valilere ve Kaymakamlara gönderdikleri emirlerde yapılacak işgal hareketlerine karşı çıkmaması ve Kuva-yi Milliye hareketlerinin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını istiyorlardı. Hatta bu kadarıyla da yetinmeyip Kuva-yi Milliyecilere yardım ettikleri anlaşılan yöneticiler, görevlerinden alınarak ağır cezalara çarptırılıyor veya idama mahkum ediliyorlardı.¹⁰⁶

¹⁰² Bursa Ans, 253

¹⁰³ Bkz. (29), YALÇIN-AKBIYIK, 264

¹⁰⁴ Bkz. (29), YALÇIN-AKBIYIK, 264

¹⁰⁵ Bkz. (29), YALÇIN-AKBIYIK, 264

¹⁰⁶ BOA. DH. KMS. 53-3 / 36 ve BOA . DH. KMS. 53-3 / 40

Yalova'nın işgal edilmesinden birkaç gün sonra bölgeye gelen Yunan İşgal Komutanı Yüzbaşı Dimitri köylere mektuplar göndererek işgal sırasında herhangi bir olayın meydana gelmemesi için gerekli önlemleri aldı.¹⁰⁷ Gönderilen mektupta köylerde silah, bomba, kama, bıçak gibi silahların Yalova'daki Yunan İşgal Komutanlığına teslim edilmesi istendi. Teslim edilmemesi durumunda köyün yakılacağı ifade edildi. Yalova'nın batı bölgelerin büyük bir kısmı bu emre uyarak evlerinde kendilerini savunacak ne kadar silah varsa işgal komutanlığına teslim ettiler. Silah toplama işinde yerli Rum ve Ermeni çeteleri de önemli rol oynadılar. Uzun yıllar aynı köyde yaşadıkları komşularının onlara zarar verebileceklerini düşünmediler. Yerli Rum ve Ermeni halkı silahların toplanmasına yardım ederken Yunan birlikleri de Yalova'nın birkaç köyü hariç hemen hemen tümünü işgal etmişlerdi. İşgal edilmeyen köylerden biri Burhaniye köyüydü.¹⁰⁸

Silahların toplatılmasından sonra savunmasız kalan köyler önce yerli çeteciler tarafından yoklanmaya başlandı. Küçük Yunan birlikleri de iç kısımlardaki köylere kadar ilerlemeye başladı. Eylül ve Ekim aylarında yerli Rum ve Ermeni çeteleri tarafından desteklenen Yunan birlikleri köylere girip daha çok silah toplama faaliyetlerinde bulundular. Yunan işgalinin artması ve yerli çetelerin baskınlarıyla halk çareyi örgütlenmede buldu. Fakat batı köylerinde maalesef bu örgütlenme faaliyeti görünmüyordu. Burhaniye köyü silahlarını hemen teslim etmeyerek, silahlı mücadeleye karar veren köyler arasındaydı. 25 kişi ile Burhaniye Müfrezesi kuruldu ve müfreze komutanlığına Üsteğmen Abdulkadir Efendi getirildi. 28 Eylül günü Yunan İşgal Komutanı köy muhtarını Yalova'ya çağırdı. Köy muhtarı Yalova'ya gitmeyince çevredeki yerli Rum ve Ermeni çeteleri Burhaniye Köyüne saldırıya başladı. Bu saldırıların amacı Türklerin silahlarını toplamaya yönelikti. 29 Eylül günü Ermeniler Denizçalı köyünü basarak yağma ettiler, iki kişiyi öldürerek kadınlara tecavüz ettiler.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Bkz. (34), KOÇAL, 9

¹⁰⁸ Bkz. (34), KOÇAL, 10

¹⁰⁹ Bkz. (34), KOÇAL, 9

5 Ekim 1920 günü Beşpınarı, Yeni Köy Ermenileri basarak iki kişiyi şehit ederek, yine yağma yaptılar. Bu olayların ardından sıra Burhaniye Köyüne geldi. Burhaniye Müfrezesi, köyün çevresindeki tepelere nöbetçiler koyarak köyü müdafaaya başladılar. 7 Ekim 1920’de Orhangazi Ermenilerinden 150 kişi Duman Tepe mevkiinden Burhaniye Köyüne geldiler. Nöbetçilerin ateş açması sonucunda çatışma başladı. Köy topyekun mücadeleye başladı. Bunun üzerine Ermeniler geri çekildi. Burhaniye Müfrezesi bölgeye hakim olan 800 rakımlı Duman Tepeyi işgal etti. Bu olayın Karamürsel ve köylerinde duyulması, halka moral verdi ve Türk köyleri silahlanmaya başladı. Burhaniye Müfrezesi Komutanı Ali Fuad Paşa ile makine başına yaptığı görüşmede 800 rakımlı tepeyi tutmaları emredildi.¹¹⁰ Bu tepe tutulursa Yunanlıların Geyveye geçişi zorlaşacaktı. Eğer bu köy ellerinden çıkarsa 900 rakımlı ikinci tepeyi tutma görevi verildi. Yerli Rum ve Ermeniler Yunanlıların gelmesiyle Türklere zulüm ve işkence hareketleri artmıştı. Burhaniye müfrezesinden Rauf Çavuş yanına üç er alarak Burhaniye köyünün batısındaki Laledere ile Sugören köyüne saldırı düzenleyen Ermenilerden bir kısmını yakalayarak öldürüldü. Orhangazi ile İznik arasındaki köylerde Ermeni zulmü sebebiyle halk iç Anadolu’ya göç etmişti. Bu durumu fırsat bilen Yunan askerleri köyleri kendi kontrolleri altına aldılar.¹¹¹

Ekim Ayı boyunca bu ve buna benzer pek çok olay meydana geldi. Karamürsel – Orhangazi arasındaki bölgede Yerli Rum ve Ermenilerle Türkler sürekli bir çatışma halindeydi. Eylül ayı başında Ertuğrul Grubu yaptığı düzenlemeyle Gökbayrak Taburu İznik Gölünün güney ve kuzeyinde Bahçecik istikametindeki geçitlere, orada Kuva-yi Milliyeciler ile otuzar neferlik birer müfreze bırakıp, diğer kısmı topluca Lefke’ye gelecekti. Bu emirle Gökbayrak Taburu İznik’in Kuzey ve Güneyindeki bölgeyi Ermenilerden temizlemişti. 1 Eylül 1920’de Kazım Özalp Bilecik’ten Eskişehir’e gelmişti. Amaç Ertuğrul Grubunun desteklenmesiydi.¹¹²

¹¹⁰ Bkz. (34), KOÇAL, 9, 10, 11

¹¹¹ Bkz. (34), KOÇAL, 12, 13

¹¹² Bkz. (43), ÖZALP, 161

Ekim ayının sonralarına doğru Gökbayrak Müfrezesinden bir bölük, Karamürsel'in Fulacık köyü Rumlarının ateşi ile karşılaştı ve geri döndü. Gökbayrak Cemal yerli Rumların makineli tüfekle donatıldığını görünce köyü top ateşine tuttu. Rumlarla beraber köy halkı da zarar gördü.¹¹³

23 Ekim 1920 günü Yunan kuvvetleri üçüncü defa Karamürsel'e geldi. Kaymakam vekilliği yapan Yalovalı Refik Bey Karamürsel'de tellal dolaştırarak işgal kuvvetlerinin bölge halkına bir şey yapmayacağını halkın dağlara kaçmayarak yerlerinde kalmasını bildirdi. Öğle vakti Yalova'dan araba ile gelen Yunan Komutanı hükümet binasına gitti. Bu olaydan 15 dakika sonra Ermeni kökenli Merdigözlü Davit Karamürsel'in 20 km kuzeyindeki sırtlarında Yunan askerleri ile çetelerin çatışmaya başladığını haber verdi. Karamürsel halkı korkusundan evlerine kapandı. Saat 18:00 de Yalova'dan bir Yunan Piyade taburu ve Pazarköy yönünden başka bir Yunan piyade taburu ile dört dağ topu Karamürsel'e geldi. Karamürsel'i savunmak için Laz Mevlüt Çetesi yaklaşık 85 kişi ile Zeytinlik hattını işgal etti. Yunan askerlerine gece yarısına kadar direnen çete Yunan kuvvetlerini geri püskürttü. Ancak iki torpido gelerek bölgeyi bombalamaya başlayınca Laz Mevlüt çetesi geri çekildi.¹¹⁴

Yunan kuvvetlerinin asıl hedefi hiç şüphesiz İstanbul'dur ancak daha önce Güney Marmara'nın ele geçirilmesi, bölgenin tamamını ele geçirmekten daha önemlidir. Güney Marmara İstanbul ile Anadolu'nun geçit köprüsüdür. Yunan ileri hareketleri geri püskürtülürken Yunanlılar yılmıyor, bir sonraki eylemlerini daha kalabalık gruplarla yapıyorlardı.

24 Ekim 1920 günü Gediz Muharebesi başladı ve Türkler için durum pek iç açıcı değildi. Batı cephesinde önemli bir mağlubiyet alınmıştı. Bu mağlubiyetin temel sebebi düzensiz Kuva-yi Milliye birlikleriydi. Bunun üzerinde düzenli orduya

¹¹³ Bkz. (34), KOÇAL, 14

¹¹⁴ Bkz. (74), APAK, 165, 166

geçmenin kaçınılmaz olduğu anlaşıldı. Düzenli orduya geçişin ana sebepleri ise şunlardır.¹¹⁵

- Kuva-yi Milliye'nin karakterinden kaynaklanan sebepler
- Yunan ordusuna karşı düzenli orduya duyulan ihtiyaç
- TBMM'nin otoritesini tesis ve hukuki varlığını tescil ve ispat etmek için orduya ihtiyaç duyulması

Yukarıda yazdığımız sebeplerden dolayı yapılan hazırlıklar sonucunda Ekim ayı boyunca Kuva-yi Milliye'nin tasfiyesine başlandı.

24 Ekim Güney Marmara için kara günlerin başlangıcıydı. Gediz Taarruzunda başarılı olan Yunan birliklerinin yarattığı moral yerli Rum ve Ermeni çetelerini harekete geçirdi. 24 Ekim Pazar sabahı Karamürsel'de Yunan komutanı 15 yaşından yukarı bütün erkekleri hükümet binası önünde toplayarak sıraya dizdi. Sağdan başlayarak her onuncuya isabet edenleri ayırıp kurşuna dizdi. Kurşuna dizilenlerin isimleri şunlardır. Karamürselli Muhacir Veysel, İstrancalı demirci Remzi, Muhziroğlu Ahmet, Boşnak Rasim, Viran Ali, Açıkbaş Halil Çavuş, Çerkez Bekir, Arnavut Deli Hasan ve bir arkadaşı, Boşnak aşçı Mustafa ve adı bilinmeyen bir çerkez. Aynı gün Yunan kuvvetleri dağınık halde bulunan çetelere karşı harekete geçti. Üç gün süren çarpışmalar sonucunda Karapınar Akçat - Tepeköy hattına kadar ilerleyerek oradaki köyleri yakıp yıktıktan sonra Karamürsel'e döndüler. Yunanlılar 2 Kasım 1920'ye kadar sayısız cinayetler işlediler. Bu cinayetlerine daha sonra yönetici – idareci ve esnaftan önemli kişileri de eklediler. Bunlardan Jandarma Subayı Ahmet ve İlyas Beylerle Mal müdürü Murtaza, Müddeiumumi Tevfik, Reji memuru Hakkı ve oğlu Arif, Reji odacısı Lütfi ile babası Koltuklu Sahir, Karabey Nazif, Şayak Fabrikası katibi Arif, koltukçu Boşnak Mehmet oğlu Ali aşçı, Ali'nin çırağı Boşnak Ali ve adı öğrenilemeyen bir Arnavut'u alıp götürerek ve Karamürsel

¹¹⁵ Bkz. (29), YALÇIN-AKBIYIK, 266

Yalova yolu üzerinde işkencelerle öldürdüler. Bunların dışında hükümet memurları, jandarma ve ileri gelenlerden 50 kadar zatı tevkif ederek Bursa'ya götürmüşlerdir.¹¹⁶

Bölgede Yunan işgalinin başlamasından sonra devlet memurları görevlerinden el çektirildi. Hatta Karamürsel'de memurlar harice çıkarıldığından dolayı hiç polis memuru kalmamıştı bundan dolayı emniyet açısından hiçbir işlem yapılamıyordu.¹¹⁷

Yalova Hapishanesi Müdürü iken Yalova işgalinden dolayı İbrahim Efendide başkent'e döndü. Dönen sadece İbrahim Efendi değildi. Başkente dönenler arasında Yalova Belediyesi Ebesi Zekiye, Muhasebe-i Hususiyesi memuru Abbas Efendi ve Ahmet Faik Efendi, muallim ve muallimler, Yalova Mekteb-i İbtidai Muallimi Niyazi'de vardı.¹¹⁸ Gökbayrak Taburu Süvarisi 6 Kasım 1920 günü Karamürsel'e gelerek duruma el koydu. Karamürsel kaymakamı Refik Bey'de bu kuvvetlerle geri döndü. Refik Bey 14 Kasım günü Batı Cephesi Komutanlığına bir mesaj çekerek durum hakkında rapor verdi. Refik Bey gönderdiği raporda durumu şöyle açıklanmıştır:

“Karamürsel kasabası 4000 hanedir ve bölgenin en zengin sahil kasabasıdır. Buna rağmen halkın erkekleri camii, okul ve hükümet binasına doldurmak suretiyle evler, dükkanlardaki eşyalar tamamen Yunan askeri tarafından vapurlara yüklenmek suretiyle taşınmıştır. Camii tamamen tahrip edilmiş, Kur'an-ı Kerimler ayaklar altında ezilmiştir. Kasaba nüfusunun %25'i kurşuna dizilmek suretiyle katledilmiştir. Karamürsel'de benden başka hiçbir memur kalmamıştır. İşgal esnasında benimle beraber İznik'e çekilen orman memurlarından maada, Yunanlıların diğer memurları Yalova'ya sevk ederken kurşuna dizmek suretiyle Şehit ettiklerini ve cenazelerin 14 Kasım 1920'de defnedilmek suretiyle haber aldım. Mal Müdürü Murtaza ve Jandarma Komutanı İlyas Efendi ölümler arasındadır. Hükümet dairesinde tüm evrak,

¹¹⁶ Bkz. (74), APAK, 166

¹¹⁷ BOA. DH. EUM. MEM 118 , 73

¹¹⁸ BOA. DH. UMVM, 44, 28 ve BOA. DH. UMVM 44, 37 ve BOA. DH. UMVM, 44-94

mal ve defterler tahrip edilmiş. Namusa tecavüz ve zulüm şiddetle uygulanmıştır. Halk perişan acınacak ve yardıma muhtaç haldedir.”¹¹⁹

Gediz Taarruzundan itibaren hazırlıklar yapılmaya başlandı. 1920 Ekim ayında başlayan bu hazırlıklarda Kuva-yi Milliye'nin tasfiyesi, 9 Kasım'da Batı Cephesi Batı ve Güney olmak üzere ikiye ayrılmasıyla yeni bir boyut kazandı. 9 Kasım'da Ali Fuat Paşa görevden alındı. Batı Cephesi Komutanlığına Albay İsmet İnönü, Güney Cephesi Komutanlığına da Refet Bele getirildi. Her iki ordu komutanına verilen emir; süratle düzenli ordu ve büyük süvari kütlesi vücuda getirmektir.¹²⁰

28 Kasım 1920'de Yalova'nın doğusunda İlyas köyünü zapt eden düşman Karamürsel kuvvetleri tarafından püskürtüldü.¹²¹

Ermeniler ve Rumların Karamürsel'de yaptıkları bu katliamlardan sonra bölgedeki müfrezeler harekete geçti. Bu müfrezelerle azınlık çeteleri arasında mücadeleler bir süre devam etti. Kasım ayı içinde Karamürsel ve çevresinde bulunan Rum ve Ermeniler, Orhangazi ve Bursa'ya göç ettiler. Bundan dolayı Burhaniye Köyü'nün doğu tarafında hiç bir tehlike kalmamıştı. Geyve ve Ankara istikametinde bu araziye Milli kuvvetler hakim oldu.¹²²

22 Kasım 1920'de Yalova'nın da içinde bulunduğu Ertuğrul Grubu Komutanı Albay Kazım Bey görevinden ayrılarak Ankara'ya hareket etti. Ertuğrul Grubu Kazım Bey'in ayrılmasından kısa bir süre daha devam etti. 26 Aralık 1920'de bu grup lağv edildi.¹²³ 24 Kasım 1920 Sabahı Yunanlılar, İznik ve Yenişehir kesiminde yaklaşık bir tümen dolayındaki bir güçle saldırıya geçtiler. Yenişehir kesiminde Kirazlı yayla – Barçın çizgisine ulaştılar. İznik kesiminde, akşam karanlığı basıncaya

¹¹⁹ Bkz. (22), AKYOL, 46

¹²⁰ Bkz. (29), YALÇIN-AKBIYIK, 266

¹²¹ Bkz. (53), HATEMİ, 718

¹²² Bkz. (34), KOÇAL, 14

¹²³ Bkz. (43), ÖZALP, 167

denk düşman karşısında direnen Gökbayrak Taburu, geç saatlerde İznik'i bırakarak Dereköy sırtlarına çekilmek zorunda kaldı.¹²⁴

Batı cephesi ikiye ayrılmasından ve düzenli orduya geçiş döneminin başlamasından sonra, bazı Kuva-yi Milliye çeteleri emirlere uymak istemiyordu. Çerkez Ethem ve Kardeşleri Refet Bey'in Güney cephesi Komutanlığına itiraz ederek bağımsız kalmak istediler. Çerkez Ethem bu sırada Ankara'da olduğu için Kuva-yi Seyyare'yi kardeşi Tefik kumanda ediyordu. İsmet Paşa'nın verdiği emirlere uymayan Tefik Paşa merkezle de bağlantısını kesti. Bunun üzerine İsmet Paşa Ertuğrul Grubu'na bir telgrafla Kuva-yi Seyyarenin İnönü istikametine yapacağı herhangi bir hareket için tetikte olunması gerektiğini haberdar etti.¹²⁵ Çerkez Ethem düzenli ordu birliklerinin ve komutanlarının emrine girmek istemediği gibi Demirci Mehmet Efe, Gökbayrak Taburu gibi önemli kuvvetleri de kendi tarafına çekmeye çalıştı.¹²⁶

29 Aralık 1920'de ilk fiili hareket başladı. Ethem bir beyanname yayınlayarak TBMM'yi, ordu ve subayları küçük düşürücü ifadelerde bulundu. Ocak 1920 başında TBMM Ordusu Ethem'e karşı harekete geçti. İki ordu karşılaştınca Ethem kuvvetlerinin bir kısmı milli kuvvetlerin tarafına geçti, geriye kalanlar dağlara sığındı.¹²⁷

Milli ordu böyle bir meseleyle uğraşırken Yunanlılarda boş durmuyor, Rum ve Ermeni çetelerini destekleyerek katliamlarını hızlandırıyorlardı. 9, 16 ve 17 Aralık'ta Gökbayrak Taburu bu çetelere karşı bir baskın yaparak, 3 kişiyi öldürdüler ve bu bölgede bulunan Varsak Çetesini perişan ettiler.¹²⁸ 19 Aralık'ta milli müfrezeler Yalova'nın doğusundaki Kılıç ve Şakşak Köylerine baskın taarruzu ile bu köyler işgal edildi. Bu baskına Pomak Hasan ve Davut Çavuş müfrezeleri de katıldı.

¹²⁴ Bkz. (24), AKKILIÇ, 335

¹²⁵ Bkz. (43), ÖZALP, 167

¹²⁶ Bkz. (43), ÖZALP, 169

¹²⁷ Bkz. (43), ÖZALP, 170

¹²⁸ Bkz. (53), HATEMİ, 759

Köyde yalnız 50 – 60 kadar silahlı Ermeni kalmıştı. Baskın sabaha karşı yapıldı. Ermeniler karanlıktan istifade ederek kaçtı.¹²⁹ 21 Aralık 1920’de Gökbayrak taburu Yalova’nın kuzey doğusunda bulunan Laledere’deki Rum ve Ermeni çetelerini baskınla perişan etti, Ermeniler 20 ölü verdi.¹³⁰ 23 Aralıkta Rum ve Ermeni çeteleri Laledere’ye taarruz etti ancak milli müfrezeler tarafından püskürtüldü.¹³¹ 24 Aralık’ta Karamürsel’den Dereköyü taarruz eden düşman, karşı taarruzla püskürtüldü ve Laledere’nin batısına kadar takip edildi.¹³² 1 Ocak 1921 Gemlik doğusunda, Pazarköy’e (Orhangazi şimalindeki Çengiler Sugören) baskın yapılarak önemli zayıat verdirildi.¹³³

I. İnönü Muharebesi öncesi 3. Yunan Ordusunun kuruluş ve konumu şu şekilde belirlenmiştir.

- İzmir Kolordusu karargahı ile Bursa’da
- Adalar Tümeni, karargahı Bursa’da, 6. Alayı Dimbaz ve Kestel’de, 4. Alayı Aksu’da, 5. Alayı Bursa’da
- İzmir Tümeni, karargahı Gemlikte, 27. Alayı Pazarlıköy (Orhangazi) Yalova Bölgesinde, 28. Alayı Pazarköy – Gemlik bölgesinde, 3. Alayı Sölöz gayrimüslim – Burcun bölgesinde¹³⁴

Buna karşılık 5 Ocak 1921 günü Batı Cephesi’nin kuzey kesimindeki Türk birliklerinin durumu şöyleydi.

- En kuzeyde İznik doğu sırtlarında doğudan Batı Cephesi Kumandanlığına bağlı olmak üzere Gökbayrak Taburu
- Yenişehir kesiminde, Yenişehir Dolayları Komutanlığı adı altında bir süvari bölüğü ve bir dağ ve bir obüs top taburuyla 143. Piyade alayı

¹²⁹ Bkz. (53), HATEMİ, 759 ve Bkz. (34), KOÇAL, 15

¹³⁰ Bkz. (53), HATEMİ, 760

¹³¹ Bkz. (53), HATEMİ, 760

¹³² Bkz. (53), HATEMİ, 760

¹³³ Bkz. (53), HATEMİ, 761

¹³⁴ Bkz. (24), AKKILIÇ, 357, 358

Bu arada Çerkez Ethem İsyanını fırsat bilen Yunanlılar 6 Ocak günü Bursa cephesinde taarruza başladılar. (Kroki 2.2) Kuva-yi Milliye'nin Bursa'da 24. Fırka ile 11. Fırkadan bir alayı vardı. Yunanlıların taarruz haberini alır almaz, kuvvetler İnönü'de toplanmaya başladı. 8/9 Ocak gecesi Bilecik işgal edildi. 9 Ocak'ta İnönü'de çarpışma başladı. Yunanlılar 11 Ocak'ta eski mevzilerine çekilmek zorunda kaldılar. Çerkez Ethem ordunun arkasından dolanarak düşmanla işbirliği yaptı ve Yunan tarafına geçti.¹³⁵

1921 yılı başında Pomak Hasan, Davut Çavuş ve Burhaniye Müfrezeleri Elmalık köyüne taarruz etmek için karar aldı. Rasim Koçal Mekeci'de bulunduğu için baskına katılamadı. Pomak Hasan, Davut Çavuş ve Üsteğmen Abdülkadir Efendi Elmalık köyüne taarruz etti. 80 kişilik düşmanı köyden çıkardılar. Burhaniye müfrezesinden Hafız İlyas Efendi şehit düştü. Ahmet (Sorucu) yaralandı. Bu baskından sonra Yalova – Bursa yolunun doğusunda hiçbir Ermeni ve Rum Köyü kalmadı.¹³⁶

1921 yılı Ocak ayında TBMM hükümeti, Yalova'ya Kuva-yi Milliye komutanı olarak Demir Bey'i atadı. Demir Bey'in asıl adı Hulusi Gökdemir'dir. Asker Yüzbaşı olan Demir Bey Karakol Teşkilatının en önemli elemanlarından. Yalova'ya Sivil kaymakam olarak gönderilen Demir Bey'in adı bazı kaynaklarda Demir Hulusi Bey olarak da geçer.¹³⁷

Demir Bey'in Yalova'ya gönderilmesinin sebebi dağınık çeteleri toplayarak düzenli birlikler haline getirmektir. Demir Bey Yalova'ya gelir gelmez bölge halkından eli silah tutanlarla Yalova Milli Müfrezesini Kurdu.¹³⁸ Yalova işgal altında olduğu için merkez olarak Kabaklı Köyünü seçti. Demir Bey Yalova'ya gelmeden öncede Karakol Teşkilatı içinde çok önemli görevlerde bulundu. Damat Ferit'e

¹³⁵ Bkz. (43), ÖZALP, 171

¹³⁶ Bkz. (34), KOÇAL, 16

¹³⁷ Bkz. (35), CEBESOY, 417

¹³⁸ Bkz. (22), AKYOL, 51

suikast planının içinde Demir Bey’de vardı.¹³⁹ TBMM Yalova gibi İstanbul – Bursa arasındaki bu önemli noktaya sıradan birini göndermesi beklenemezdi.

1921 Ocak ayı içinde Batı Cephesi Kumandanı İsmet Bey birlikleri yeniden düzene sokarak, 24 Ocak 1921 günü Batı Cephesinden bir emir yayınlandı. Bu emirde;

- Genel Kurmay Başkanlığınca Bolu, Düzce ve Geyve mıntikasını komuta etmek üzere, merkezi Geyve olmak üzere bağımsız tümen yetkisinde Kocaeli Komutanlığı meydana getirilmiş ve komutanlığına Albay Halid Bey atanmıştır.
- Kocaeli Komutanlığı bölgesi, bağımsız Bolu ve İzmit livarları olup, İznik ve Karamürsel havalisinde bulunan bütün birlikler, adı geçen komutanlığın emrine verilmiştir.
- Kocaeli Komutanlığı, doğrudan doğruya Genel Kurmay Başkanlığına bağlıdır.¹⁴⁰

Ankara hükümetinin gittikçe kuvvetlendiğini gören itilaf devletleri Serv hükümlerinde bazı ufak değişikliklerle, bir an önce uygulamaya geçebilmesi için Londra’da bir konferans düzenlemeye kadar verdiler. Böylece Yunan ordusuna da bir nefes aldırılmış olacaktı. 26 Ocak 1921’de İstanbul Hükümetini Londra Konferansına davet ederken Ankara’nın da temsilci göndermesini istemişti. İtilaf devletlerinin bu tutumu bir bakıma Ankara hükümetini tanıdıkları anlamını taşıyordu. Görüşmeler 12 Martta kadar devam etmesine rağmen elle tutulur bir sonuç alınamadı. Yunanlı delegelerde Serv’in olduğu gibi kabul ettirebileceğine itilaf devletlerini inandırmaya çalışıyordu. Görüşmeler başlamadan önce 20 Ocak 1921’de TBMM’nin ilk anayasasının mecliste kabul edilmiş olması Türklerin Kurtuluş Savaşına ne kadar inandıklarını gösteriyordu. Her ne kadar Londra Konferansında bir

¹³⁹ Bkz. (35), CEBESÖY, 417

¹⁴⁰ Bkz. (22), AKYOL, 51

sonuç alınamadıysa da ilk defa Ankara hükümetinin resmen anınmış ve Misak-ı Milli'nin dünya kamuoyuna duyurulması yönünde iyi bir fırsat olmuştu.¹⁴¹

Londra Konferansında beklenen sonucun çıkmaması yeni bir savaşın yakın olduğunu gösteriyordu. Yunanlılar, İngilizlerinde desteğiyle Türk Batı Cephesinde kesin sonuç alacağı bir saldırıya hazırlandı. Yunan Genel Kurmayı'nın savaş planı gereği, kuzeyde kesin bir kuvvet üstünlüğü sağlayabilmek amacıyla, cephenin güney kesiminde Manisa dolayında konuşlandırılmış bulunan General Nikolaos Trikupis komutasındaki 3. Tümene Şubat ayının ikinci yarısında Bursa'ya yer değiştirme emri verildi ve bu emir kısa sürede uygulandı. 1 Mart'ta Mudanya'ya 125 ve 150 mili metrelik iki top bataryası çıkarıldı, ayrıca çok sayıda araç – gereç ve cephanede Mudanya iskelesine boşaltıldı. 6 Martta Bursa'da Yunanlılar önemli bir askeri toplantı yaparak Batı Cephesinin çökertilmesi için hemen bir eylem planının hazırlanmasına karar verdiler. Londra Konferansı devam ederken Yunan Generali Papulos İngiltere Başbakanı Lloyd George ile görüşerek Savaş planı için destek istedi ve bu desteği aldı.¹⁴²

Yalova'da bulunan Burhaniye Müfrezesi Şubat ayı içinde Esadiye ve Soğucak arasındaki yolu kontrol altına alarak bölgedeki halkın Anadolu'ya geçişini güvenli hale getirdiler. Bu sırada esir aldıkları 5 Ermeni ve 2 Rumu da Kabaklı Köyünde bulunan Kaymakam Demir Bey'e teslim ettiler.¹⁴³

12 Mart 1921'de Türk Milletinin milli duygularını ve heyecanını en iyi şekilde yansıtan İstiklal Marşımız TBMM'de kabul edildi. Bu marş o günün zor şartlarını en iyi yansıtacak şekilde yazıldığı için Türk halkı ve ordusu üzerinde beklenen etkiyi yapmış moral ve güç vermiştir.¹⁴⁴

¹⁴¹ Bkz. (29), YALÇIN-AKBIYIK, 275

¹⁴² Bkz. (24), AKKILIÇ, 364, 365

¹⁴³ Bkz. (34), KOÇAL, 16, 17

¹⁴⁴ Bkz. (29), YALÇIN-AKBIYIK, 277

Londra Konferansında Türk tarafının yaptığı teklifin karşılığı alınmayı beklemeden Yunanlılar tüm güçleriyle harekate geçtiler. Türk tarafında Yunanlıların ileri harekate geçeceğini önceden haber almış ve ona göre düzene geçmişti (Kroki 2.3). 22 Mart 1921 General Papolilos birliklerine saldırı emri verdi. Yunanlıların Bursa'da 3. Kolordu ve Bursa'nın doğusunda 10. Tümen, 3. Tümen, 7. Tümen, 3. Kolordunun uçak birliği bulunuyordu. Uşak ve doğusunda da önemli başka bir grubu daha vardı. Türk Kuvvetleri Eskişehir'in kuzey batısında, Dumlupınar da ve doğusunda olmak üzere iki grup idi. Bundan başka Yunanlıların İzmit'te bir tümenleri ve Türklerinde onlara karşı Kocaeli grubu bulunuyordu. Yunanlıların Bursa ve Uşak grubu 23 Mart 1921'de ilerlemeye başladı. Türk kuvvetlerini İsmet Bey Eskişehir'in kuzey batısında toplamıştı. 27 Martta şiddetli çarpışmalar başladı. 30 Marta kadar geçen sürede Yunanlılar üstün durumdaydı. Yenişehir Pazarcık, Bozüyük, Bilecik ve Dumlupınar Yunanlıların eline geçti. Bu saldırılarda yerli Rumlar ve Ermeniler Yunanlıların saflarında yer aldılar.¹⁴⁵

Yunan ileri hareketinden güç alan Rum ve Ermeni çeteleri Türk köylerine saldırılarda her geçen gün artmaya başladı. Türk halkı bu zor durumda çareyi iç bölgelere kaçmakta buluyordu. Yalova – Orhangazi ve Gemlik yolunun batı tarafı Rum, Ermeni ve Türklerden oluşuyordu. II. İnönü hareketi başladığı sırada Karamürsel'de bulunan müfrezeler İzmit'te bulunan Kocaeli Grubu ile hareket ediyordu. Pomak Hasan Müfrezesi Burhaniye Müfrezesi ile Mart ayının sonlarına doğru Çengiler (Sugören) köyüne bir saldırı düzenlediler. Ancak ilk günkü saldırı başarılı olamadı. İkinci saldırı ile köydeki Ermeniler ve askerler boşaltıldı. Burhaniye ve Pomak Hasan Müfrezesinden bir grup Reşadiye (Güneyköy) köyüne gitti. Civarda bulunan köylerin halkı burada toplanmış, Anadolu'ya geçmek istiyordu. Çengiler (Sugören) köyünün ele geçirilmesi yolun açılmasına sebep oldu. Bu haberi alan civar köy halkı Güneyköy'de toplanarak Elmalık, Gacık ve doğu istikametine doğru hareket edeceklerdi. Bu olayı duyan bir takım Yunan askeri ve yerli Rumlarla Burhaniye Müfrezesinin o sırada bulunduğu Paşaköye baskın yaptı. Çarpışmalar

¹⁴⁵ Bkz. (29), YALÇIN-AKBIYIK, 277

sırasında Rasim (Koçal) Efendi kalçasından yaralandı. Ayrıca bu çarpışmalarda Kurtköylü Mehmet Ali ve Hüseyin Çavuşta yaralandı. Akşama doğru Yunanlılar bozguna uğratıldı. 15 bine yakın kişi Anadolu'ya geçmek için Reşadiye'de toplamıştı. Güneyköylü Hasan Ağa silahlarıyla beraber yolu tutacak, Yalova tarafından da Paşaköy ve Soğucak köyü müfrezeleri tutacaktı. Halk sabaha kadar Güney köyden hareketle Elmalık istikameti geçti. Burada büyük bir kalabalık birikmişti. Halk buradan Geyve istikametine doğru yola çıktı.¹⁴⁶

31 Mart günü Batı Cephesinde durum Türk tarafının lehine dönmeye başladı. Güney cephesinden sevk edilen seçme askerlerden oluşan bir süvari taburu İnönü mevkiine geldi ve 1 Nisan günü Yunanlılar geri çekilmek zorunda kaldılar. Yunanlılar, yerli Rum ve Ermeni çeteleri çekilişin intikamını Türk halkını ve köylerini küle çevirerek gösterdiler.¹⁴⁷

Yunanlılar, yerli Rum ve Ermeni çetelerinin desteğiyle I ve II İnönü muharebesinde yenemedikleri Türk askerlerinin intikamını Türk halkından çıkardılar Nisan – Mayıs ve Haziran ayları Yalova – Karamürsel – Gemlik – kısacası tüm batı Anadolu halkı için her şeyin alt üst olduğu aylardı. Anadolu'nun içlerine kaçanlar kurtulmuş ancak kaçamayanlar en acı işkencelere maruz kalmışlardı. Ekim ayıdan itibaren başlayan bu kıyım hareketinin Nisan ayında bu kadar hızlanması tabii ki tesadüf değildi. Aşağıda sırayla Yalova ve civarında Yunan işgal hareketi hızlandıktan sonraki olaylar zincirini aktaracağız.

2.3.1 Ekim 1920'de Yalova Baskını

Yalova'yı işgal eden Yunanlılar kaymakam, polis, jandarma tüm devlet görevlilerini kazadan ihraç ettiler Yalova'nın köyleri ile olan irtibatını kestiler, bütün

¹⁴⁶ Bkz. (34), KOÇAL, 17, 18

¹⁴⁷ Bkz. (29), YALÇIN-AKBIYIK, 278, 279, vdd

silahları ekmek bıçakları dahil halkı her türlü müdafaa aletlerinde yoksun bıraktılar. Buna karşı Hristiyan halkı silahlandırılarak faciaya zemin hazırladılar. Müslümanlara ait bazı evler basıldı. Evlerinden zorla alınan kadın ve kızlar Yunan kıslalarına götürülerek tecavüz edildi. Çınarcıkta halk camilere doldurularak kamçı ve sopalarla dövüldü, paraları alındı. Bu sırada birkaç kişi öldü. Taşköprü ile birçok Müslüman köyü yakılıp, erkekler götürüldü, çocuklar öldürüldü. Kadınlara işkence ve tecavüz edildi.¹⁴⁸

2.3.2 Kasım 1920’de Yalova Baskını

Karamürsel’de meydana gelen olaylar sırasında Yunanlılar Üreyil ve Çakırlı köylerindeki silahları toplayıp ahalinin tamamını öldürdüler. Evleri yağmalayarak yaktılar. Toplanan silahları Hristiyanlara verdiler. Orhangazi’yi kuşatarak sekiz yüz mavzer teslim edilmezse kasabanın yakılacağını tehdidinde bulundular. Gemlik’te kadınlar zorla götürüldü. Yalova’yı işgal eden Yunan kıtası bayram günü Zindan (Teşvikiye) köyünde camide toplanan halktan 8 kişiyi süngü ile 15 kişiyi de döverek öldürdüler bu olayları bölgede bulunan İngiliz zaptiyesine haber veren binbaşılıktan emekli Memduh Bey’i Armutlu’da tutukladılar ve Çınarcık halkını alıp götürdüler. Memduh Bey ve halkın akıbetleri öğrenilemedi. Yalova’dan beş yüz bomba istendi. Verilmezse yörenin yakılacağı bildirildi. Yalova’dan Mustafa Çavuş silahları teslim ettiği halde hayatı hakkında bilgi alınamamıştı. Yunanlıların Karamürsel’i işgali sırasında Yalova’nın yerli Rumlarından iki bin kişi bu gruba katılarak Karamürsel’den ikiyüz kişiyi idam etmişlerdi. Kara ve denizden açılan ateş sonucu ondört köy yerle bir edildi. Bütün çiftlik ve hayvanlar yağma edildi. Kurt Ali’nin Topçu Çiftliğinden 300 sığır ve 500 koyun alındı ve Elmalıklı Rumlar tarafından pastırma ve sucuk haline getirildi. Ayrıca çiftliğin bin kile zahiresine de el konuldu. Yunan askerleri ve yerli Rumlar kızlara tecavüz edilerek bakirelikleri ifal edildi.

¹⁴⁸ BOA. HR. SYS 2620 , 57 ve HR. SYS. 2620, 39

Yunanlılar ve yerli çeteciler bölge halkını silahsızlandırarak büyük katliamlara başladılar. Yunanlılar tarafından kesilmek istenen iki Müslüman Hristiyanlarca kurtarıldı.¹⁴⁹

2.3.3 Dereköy Katliamı

23 Aralık Perşembe günü Ermeni köyleri olan Çukurköy, Laledere, Kılıçköy ve Sağsak köylerinden oluşan yerli Ermeni çeteleri civar Rum çeteleri ile birleşerek Yunan işgal kumandanlığının da desteği ile Dereköyü bastılar. Silahsız köy halkını kadın çocuk demeden katlettiler. Hayvanları ve eşyaları yağmaladılar. 30 haneli köyü topa tutarak yaktılar. Hunharca yapılan taarruz neticesinde şehit edilenlerin cenazelerinin kaldırılmasına izin verilmedi. Yalova işgal kumandanlığına müracaat ettikleri halde bir sonuç alamadılar. Köyden kaçabilenler yani mülteci durumunda olanlar dilekçe ile hukuklarının korunması istedilerse de bir sonuç alamadılar.¹⁵⁰

Dereköy baskını sırasında biri 6 aylık diğeri 3 ve üçüncüsü 6 yaşında olmak üzere üç çocuğun başlarını kestiler ve dört yaşında diğeri bir kız çocuğunu da aynı vahşeti yaparak öldü zannederek bıraktılar. Fakat çocuk ölmemiş ve Karamürsel hastanesine tedaviye götürülmüştür. Bu köyden çekilirken 60 yaşında ihtiyar bir kadının başını ve fercini keserek orada bıraktılar.¹⁵¹

2.3.4 Paşaköy Katliamı

350 nüfuslu bu köy 2 Nisan 1921 günü saldırıya uğramıştır. Kendilerine yardım eden yerli Rum ve Ermeni çeteleriyle beraber Yunan askerleri halkı camiye topladı. Evlere dağılarak yağma yapan askerler, sürüleri götürdü sokakta rast

¹⁴⁹ BOA, HR. SYS 2620, 57 ve HR. SYS. 2620, 39

¹⁵⁰ BOA, DH. EUM. AYŞ. 55/26 ve BOA, HR. SYS. 2621/14

¹⁵¹ Talat YALAZ, Türkiye’de Yunan Vahşeti ve Soykırım Girişimi, 99

geldiklerini süngü ve kılıçlarla öldürdüler sonunda evlere benzin dökerek yaktılar ve köy tamamen tahrip edildi. Bu vahşetten sadece bir düzine insan kurtulabildi. Ölenlerden kimlikleri belirlenenler şunlardır.¹⁵²

Hacı Ali oğlu Halim

Hacı İsmail oğlu Ömer onbaşı tüccar

Kardeşi Arslan onbaşı

Salih Usta

2.3.5 Çalıca Köyü Katliamı

150 kişiden fazla nüfusa sahip olan köy, 1921 yılının Nisan ayında diğer köyler gibi saldırıya uğradı. Yunanlılar köy halkını meydana topladılar. Bir kısmını hiç acımadan katlettiler. Köyde kalanlar yaktılar. Bu olaylardan sadece 15 kişi kurtulabildi. Köyü yağmaladılar. Daha sonra köyü yakarak ve bombalayarak harabeye çevirdiler.¹⁵³

2.3.6 Kirazlı Katliamı

12 Nisan 1921 günü Elmalık ve Hacı Mehmet çiftliğinden yerli silahlı Rum çetelerinin yardım ettiği ve bir Yunan subayının komutasında 80 kişilik Yunan birliği Kirazlı köyünü bastı. Köy erkeklerini kahvenin önünde dipçik ve kırbaç darbeleriyle üzerlerindeki para ve elbiselerini aldıktan sonra köyde bulunan bütün hayvanları sürüp götürdüler. Daha sonra evleri yağmalamaya başladılar. Bu sırada Kirazlı

¹⁵² Necdet EKİNCİ, Türkiye’de Yunan Vahşeti, 94

¹⁵³ Bkz (151), YALAZ, 94

köyünden Kürt Garip çeşitli kurşun yaralarıyla ve 20 yaşındaki Ömer oğlu Kemal'i evinin içinde kasatura ile kesmek suretiyle öldürdüler. Aynı köyden 60 yaşında Şerife Kızı Hatice'yi saklandığı damdan çıkararak kurşunla öldürdükten sonra vücudunu acımasızca parçaladılar. Çıldırılmış bir şekilde dağlara kaçabilen halk kurtuldu. Kaçmayanlar dipçiklenerek Yalova'ya gönderildi. Köy tamamen yağma edildikten sonra ateşe verilerek yakıldı. Bu katliamdan kurtulan Mehmet Kızı Şerife Hanım ve Musa Kızı Hayriye Hanımın tanıklıklarıyla bir rapor hazırlandı.¹⁵⁴

2.3.7 Ortaburun Köyü Katliamı

13 Nisan 1921 günü yerli Rum çetelerinin saldırılarının iyice artması üzerine Ortaköy muhtarı Yusuf Efendi Yalova'ya gelerek Yunan Komutanına saldırıların durması rica etti. Komutan muhtara iki gün beklemesini söyledi. İki gün içinde Elmalıklı Thomas ve Yoni, Mirici Vassil oğlu Mihail, Yalova'dan Yangonun oğlu Sarafim, Kokoros'un oğlu Nikoli tarafından yönetilen çete aniden köyü bastı. Çete köy halkını camiye doldurarak, cami ateşe verildi. Kaçarak kurtulmak isteyenlerin üzerine ise ateş açıldı. Ayrıca Gedelek, Zindan, Uzunpınar, Müslim, Çalica köyü, Delipazar, Soğucak, Dağıstani Raşadiye, Kirazlı ve Yortan (Kazimiye) köylerine baskın yaptılar, para ve kıymetli eşyaları aldılar. Ertesi gün aynı çeteler köylerde türlü zulüm ve işkencelerine devam ettiler. (Resim 2.6) İkinci saldırıda bütün bu köylerden genç kızları Çalica köyüne toplandı. Evlerden getirilen yataklar ağaçların altlarına serildi. Erkekler toplu halde oraya getirilerek kurşun tehdidi altında yapılan alemleri seyretmek mecbur edildi. Tahammülü tükenen ve kadınların feryatlarına dayanamayan Türkler ne pahasına olursa olsun diyerek Yunan askerlerine bir an için saldırıp silahlarını aldılar ve hepsini öldürdüler. Ancak bu olayı duyarak köye gelen Yunanlılar köyde hiç kimseyi bırakmayarak öldürdüler.

¹⁵⁴ Bkz (151), YALAZ, 102

Sımsıkı bağlandıktan sonra öldürülen Orta Burun halkından kimlikleri belirlenmiş olanlar.¹⁵⁵

Keskim Bey
 Delikanlı Arif
 Kürtoğlu Mustafa
 Zabitoğlu Dursun
 Alioğlu İbrahim
 İbrahimioğlu Mustafa
 Molla İbrahim
 Sarioğlu Yusuf
 Hüseyinoğlu Hasan
 Molla İbrahim'in karısı Ayşe
 Ahmet ağaoğlu Hüseyin
 Kör Ahmet
 Sarioğlu Osman Çavuş
 Molla Mehmet

2.3.8 Üvez Pınar Köyü Katliamı

14 Nisan 1921 Perşembe günü Elmalıktan Tomas'ın komutasında 100 kadar asker beraberinde Kadıköy, Safran, Hacı Mehmet, Kuru, Çınarcık, Elmalık köylerinden aralarında Hacı Mehmet'ten Hristo, Miha, Nilkolas'ın oğlu Vanguel, Kömürcü oğlu Yanaklı, Gürcü oğlu Hristo, Sotiri ve Kuru Köyden Çakır oğlu Hristo'nun da bulunduğu Rum çetesi aniden Üvez Pınar köyüne saldırdı. Köyün girişinde 15 yaşındaki Kaşlızade Said oğlu Halid'in yörenin zenginlerinin adlarını öğrenmek amacıyla ölümle tehdit ederek hırpaladılar. Daha sonra köye gelen çete

¹⁵⁵ Bkz (152), EKİNCİ, 86, 87, 88

Kaşlızade İsmail, kardeşi Harun, Manyak oğlu Said, İsmail oğlu Aziz, Köse oğlu Ömer, Köse oğlu Mustafa, Arhavili Ali, Usta Ahmet oğlu Recep Onbaşıyı dipçik ve sopalarla kan kusuncaya kadar dövdüler. Paralarını, saatlerini, sürülerini ve elbiselerini aldılar.

Yolda karşılaştıkları Hasanoğlu Ahmet ve yeğeni İbrahim'i de aynı biçimde döverek soydular. Ahmet'i hançerle başından yaraladılar. Ertesi gün köyü yakacaklarını söylediler. Halk diğer köylerde olup bitenleri duyduğu için dehşet içinde köyü terk etti. İki gün sonra Yunanlılar gelerek 50 haneli köyü tümüyle yaktılar.¹⁵⁶

2.3.9 Akköy Katliamı

Nisan 1921'de Yunanlılar tarafından silahlandırılmış olan Rum çeteleri 550 nüfuslu köye saldırdılar. Yöre'nin önemli zenginlerini birer birer getirerek ellerini bağladılar. Bunlardan İbrahim Çavuşu, iki oğluyla birlikte süngü darbeleriyle öldürdüler. Ardın köyü talan edip soydular. Köyden 60'dan fazla insanı sokaklarda süngü ve kurşunlarla öldürerek, vücutlarını parçalara ayırdılar. Bu katliamdan kurtulabilenler soruşturma komisyonu tarafından İstanbul'a götürdüler. (Resim 2.7)

Akköy katliamındaki kimlikleri belirlenenlerin adları¹⁵⁷

Bartın'dan Hüseyinoğlu Mehmet

Bahçıvanoğlu Tefik

Nalbant Hüseyin

Kostakoğlu Hasan

Oğlu Musa

¹⁵⁶ BOA. BCA. 272 11.15.60.19

¹⁵⁷ Bkz. (151), YALAZ, 102

Musa'nınoğlu Kadir
 Kaba İsmail'in oğlu
 Hacıoğlu Molla
 Süleymanoğlu Cemal
 Yavuz Yusuf Ağaoğlu Recep
 İlyas Çavuş Odabaşı
 Kuru Hüseyin
 Oğlu Osman
 Laz Hasan Usta
 Oğlu Murat
 Gelini Emine
 Damadı Numan Çavuş
 Alioğlu Nurettin Çavuş
 Rüstem
 Oğlu İsmail
 Ali Ustaoglu Molla Hüseyin
 Kardeşi Yusuf
 Yusufoglu Kamil
 Molla Hasan oğlu
 Kadir Ustaoglu Hasan onbaşı
 Ortaburun'dan Dursunoğlu Yusuf

2.3.10 Soğucak, Kurtköy ve Samanlı Köyleri Katliamları

150 nüfuslu Samanlı, 250 nüfuslu Soğucak ve 400 nüfuslu Kurtköy Nisan 1921'de Yunan birliklerince istilaya uğradı. Halkın tüm eşyaları talan edildi. Köy halkı yakılarak, süngü ve kurşunla öldürülerek imha edildi. Köyler tamamen yakıldığı için köyde çok az kişi kurtulabildi.

Kurbanlardan kimlikleri belirlenenler ve öldürölme biçimleri şöyledir.¹⁵⁸

Adları	Öldürölme Biçimleri
Kurt Köyden Hacı Mustafa	Boğazı Kesilerek
Soğucaktan Hacı Hasan'ın Damadı Raşit	Boğazı Kesilerek
Samanlıdan Molla Hasan'ın oğlu İbrahim	Boğazı Kesilerek
Amasya'dan Mustafa	Boğazı Kesilerek
Gökçedereden yargıç Osman'ın oğlu İlyas Efendi	Boğazı Kesilerek
Kardeşi Adil	Boğazı Kesilerek
Ahmet Reis oğlu Molla Hasan	Boğazı Kesilerek
Odacıbaşıoğlu Mehmet	Boğazı Kesilerek
Kadıköyden Kethuda oğlu İbrahim	Boğazı Kesilerek
İdrisoğlu Ali	Boğazı Kesilerek
Kısabacak Yakup Çavuş	Boğazı Kesilerek
Mehmet Kürt Garib	Boğazı Kesilerek

2.3.11 Çınarcık Katliamı

24 Nisan 1921 Cumartesi günü Çınarcık köyü, Kuru, Katırlı, Kadıköy, Hacı Mehmet köyü ve Elmalık köylerinden yerli Rum çeteleri ve bir subay komutansında 60 Yunan askerinin saldırısına uğradı. Kemiksizoglu Dimitri, yağ fabrikası sahibi Koço, Panuri, Muhtar Hristo, Doktor Lazar, yöre papazı ve kayınpederi ve köyün daha bazı başka önde gelenleri, Müslüman muhtarları topladılar. Yunan askerlerinin ve Rum çetelerinin Müslüman halkı korumak amacıyla geldiklerini öne sürerek bütün mal varlıklarını ortaya getirip koymalarını söylediler. Kaçanlardan mesuliyet kabul etmeyeceklerini de belirttiler. Köylüler itaat ederek bütün mallarını ve silahlarını meydana getirdiler. Bu mallar at arabalarına yüklenerek götürölldü.

¹⁵⁸ Bkz. (152), EKİNCİ, 96

Halktan itiraz edenler olduysa da Rumlara müdahale edemeyeceklerini söylediler. Bu cevap Türkler arasında paniğe sebep olmaya kalmadan halkın üzerine makineli tüfek ateşi açıldı. Sağa sola kaçmaya çalışanları da civarda pusu kurmuş yerli Rumlar tarafından öldürüldü. İkişer ikişer sıraladıkları Türklerden birinin eline bıçak vererek karşısındakini öldürmeye zorlandı. Yunanlılar erkek evlatlara annelerini peşkeş çekmek istemişler fakat ölüm pahasına bu işi yapamayan delikanlılar süngülerle öldürüldü.

Bir taraftan ateşe verilen evler tutuşurken Yunan askerleri süngü ucuna taktıkları küçük bebekleri kuzu kızartır gibi ateşe tuttular. Genç kızların memelerini keserek kebab ettiler.

Yol üzerinde bir ailenin dört ferdi kazığa vurulmuş şekilde bulundu. Birçok cesetler sürüklenerek iskele meydanında açılan çukura dolduruldu. Bir kısmı da köyün giriş yollarının kenarlarındaki hendeklere atıldı. Sokaklarda çocuklar öldürüldü. Süngülenen cesetler etrafa saçıldı. Köyün camisi ve okulu bombalarla tahrip edildi. Genç kızlar ve kadınlar en adi biçimde tecavüze uğradı.

Müslümanların çürüyen cesetlerinin ağır kokusu günlerce tüm bölgelerde hissedildi. Bu kıyımdan yalnızca birkaç kişi dağlara ve ormana saklanarak kurtulabildi.

Halkın yalnızca küçük bir bölümü Rum olan köyde Müslümanlara ait 120 ev yakıldı ya da tahrip edildi. Tüm Müslüman nüfus ortadan kaldırıldı. Türk Mahallesi bir harabe yığınınna çevrildi.

Öldürülenlerden kimlikleri belirlenenler¹⁵⁹

Adları	Öldürölme Biçimleri
Muhtar Yusuf Çavuş	Süngü ile
Nalbant Mehmet	Süngü ile
İmam Hafız	Yakılarak
İmam Hafızın kızı Emine	Başı kesilerek
Emine kızı Hatice	Süngü ile
Emine kızı Nerime	Süngü ile delik deşik
Veysel Ağa	Süngü ile
Celal Efendi	Başı kesilerek
Mehmet	Edep yeri kesilerek, karnı süngü ile delinerek
Celal Efendinin torunu 4 yaşında Nigar	Kazığa vurularak
Ablası Faika	Kazığa vurularak
Nigar'ın diğer ablası	Kazığa vurularak
Mehmet Efendi	Süngü ile
İbrahim Çavuş	Kol ve bacakları kesilerek
Annesi Fadime	Yakılarak
Arnavut Mehmet Çavuş ve bütün ailesi 9 kişi	Balta ile

¹⁵⁹ Bkz (30), MISIRLIOĞLU, 128, 129

2.3.12 Teşvikiye Köyü Katliamı

24 Nisan 1921 Pazar günü Teğmen Todoraki nin komutasında 50 kişilik bir Yunan müfrezesi aralarında silahlandırılmış civar köy yerli Rumlarından içinde, Anastas, Niko, Lambo, İntimo, Tanaş, Armutlu köyünden kardeşi Yorgi'nin de bulunduğu bir eşkıya çetesi köye girdi. Bazı açıklamalarda bulunacaklarını ifade ederek halkı okul binasına topladılar, birden halkın üzerine saldırdılar. Halkın üzerinde ki paraları alarak okulu kuşattılar

İlk olarak okulun öğretmeni Hafız İbrahim Efendi tabanca ile öldükten sonra öğretmenin eşyalarını okulun ortasına yığarak üzerine gaz döküp yaktılar. Ateşin alevlenmesi üzerine halk kendini pencereden atmaya çalıştı, pencereden atlayanları kurşunla öldürdüler. Okulun tamamen yanması ve ortalığı duman kaplaması üzerine Yunan askerleri içeri giremeyeceğini anlayınca içerdekileri kurşun yağmuruna tuttular. (Resim 2.8)

Bina içinde kimse kalmadığına inanan Yunan müfrezesi uzaklaşmasından sonra okula yaklaşan Hüseyin oğlu Mehmet Ali'nin eşi Naile ile dört kadının, “sağ olanlar kaçsın”, diye bağırdılar. Bunun üzerine İlyas ve Mehmet adındaki şahıslar elbiseleri tutuşmuş olduğu halde kaçmayı başardılar. Naile kaçtı ancak diğer dört kadının öldürüldüğü öğrenildi. Köyde sağ kalan Mahmut'un annesi Cevahir ve kızı Hatice'nin de evleri kendileri içerdeyken yakılarak, bütün köy halkı alevler içerisinde kurşun ve süngülerle katledildi ve köy tamamen yakıldı.¹⁶⁰

¹⁶⁰ Bkz. (151), YALAZ, 86

Teşvikiye de 24 Nisan 1921 de Mehmet b. Ali efendi vurulan ve yakılan ailesi¹⁶¹

Karısı Fatma Hanım	50 yaşında
Oğlu Şükrü	22 yaşında
Oğlu Şükrü'nün Karısı	14 yaşında
Oğlu Ahmet	16 yaşında
Oğlu Osman	14 yaşında
Oğlu Süleyman	12 yaşında
Oğlu Kazım	6 yaşında
Kızı Zehra	8 yaşında

2.3.13 Armutlu'ya Bağlı Köylerde Yapılan Katliamlar

15 Nisan günü Katırlı, Arnavutköy, Engere ve Armutlu köylerinden yerli Rumlar ve Yunan askerleri Armutlunun köylerini yağmalayarak halkı katlettiler. Köylüler korkuya kapıldı. Yerli Rumlar Hayriye köyü halkını aldatarak sakinleştirip, kendi hallerine bıraktılar. Aynı gün Yunanlılar Sultaniye Köyüne 17 Nisan'da İhsaniye Köyüne, 18 Nisan'da Mecidiye Köyüne, 19 Nisan'da Armutlu köyüne 20 Nisan'da Aldere 21 Nisan'da Fıstıklı köyüne saldırdılar. Bu köyler yağmalanarak halkı katledildi.¹⁶²

Fıstıklı'da yaşanan kanlı olaylar, yörenin öteki köylerinde duyulur duyulmaz, aynı sona uğrayacaklarından korkan halkın bir kısmı aynı gece malların ve hayvanlarını bırakarak kaçtı. Kalanlar ise, Yunanlılarca katledildi.

¹⁶¹ Bkz. (152), EKİNCİ, 74

¹⁶² BOA. HR. SYS. 2624-17

2.3.14 Reşadiye Köyü Katliamı

1250 nüfuslu bu köy çevre köylerde yapılan vahşetten haberdar olunca yerlerini yurtlarını terk etti. Köy tamamen yağmalandı ve yakıldı. İlkokul öğretmeni Ziya Efendi Orhangazi yolunda, Hafız Mustafa Efendi, Mehmet'in kardeşi Ali ve Şeyh Şerafettin' in oğlu Hasan Cedit köyünde süngü ve kılıç darbeleriyle parça parça edildi.¹⁶³ (Resim 2.9)

2.3.15 Kocadere Katliamı

24 Nisan 1921 Pazar gibi Kocadere-i Bala köyüne yarım saat mesafede bulunan Rum köyü muhtarı Ligorı, Kocadere köyüne gelerek para ve erzak verirlerse köye bir saldırı olmayacağını söyledi. Ertesi gün biri 100, diğeri 200 kişilik Yunan müfrezesi yerli Rumlardan oluşan silahlı çeteler köyü basarak evlerdeki eşyayı yağmaladılar ve halka tecavüz etmeye başladılar. Bu katliamlardan 70 yaşındaki Kayıkçı İsmail Reis'i balta ile, Yörük Hüseyin'in eşi Ayşe başına değnekle vurulmak suretiyle dört buçuk saatte, köy öğretmeni Hoca Haşım Efendi kurşunla yaralandıktan sonra başı taşla parçalanarak öldürüldü. Kürt Mehmet Feyzi, Kürt Cemal, Arnavut Hasan'da bağırsakları deşilerek, Bayırlı Mehmet ve Kürt Mehmet kurşun ve süngü ile öldürüldü. Adı belirlenemeyen bir kadın 12 lirası alındıktan sonra namusuna tecavüz edildi ve daha sonra kendisi eviyle beraber ateşe verilerek yakıldı.

Kürt Mehmet'in kızı Ayşe, çeşitli yerlerinden yaralandıktan sonra kasatura ile başı vücudundan kopartılmak suretiyle öldürüldü. Köyde bulunan kız ve kadınlar

¹⁶³ BOA. HR. SYS. 2625-16

çırılçıplak soyularak namuslarına tecavüz edildikten sonra evlerinde toplanıp, evlerle beraber yakılarak öldürüldü.

27 Nisan 1921 Çarşamba günü Kocadere-i Zir köyünden İstanbul'a iltica etmek üzere iki büyük kayığa binen köy halkı aniden Yunan askerlerinin ve yerli Rum çetelerinin hücumuna uğramış ve yaylım ateşi altına alınan kayıklar batırılmıştı. Köyde bulunan diğer Müslüman halkı, dipçik ve süngü darbeleriyle köy halkından Bekir çavuş adında birinin evine toplanarak hanenin üzerine gaz dökülerek imha edildi. Can acısıyla kendini pencereden dışarı atan halkta kurşunlanarak imha edildi. Daha sonra köy meydanına büyük bir ateş yakılarak küçük çocuklar süngü uçlarında diri diri ateşe atılmış, ateşin içinde yanan yavrularını gören anneler çırılçıplak soyunarak tecavüze uğradıktan sonra kurşun ve süngü ile öldürülmüştür.

Köyü tamamen yakan Yunan askerleri köyü yağma ettiler. Olayın faillerinin Vasil, Yani ve Mitro oldukları tespit edildi.¹⁶⁴

2.3.16 Kapaklı Köyü Katliamı

1 Mayıs 1921 pazar günü öğlenden sonra Yunan askerleri ve yerli Rumlardan 25 kişilik bir çete Kapaklı köyünü bastı. Civar köylerden İstanbul'a gitmek için Kapaklı'ya gelmiş olan halkın bir kısmı kayıklara binmişti. Yunan askerleri kayıklara binmeyen çoluk çocuk, kadın ve erkeklerin üzerine baskın yaparak ateş etmeye başladılar. Yunanlılara rica için giden köy imamı Ahmet Efendi ile Muhtar Hacı oğlu Hüseyin ve halktan Zeynel oğlu Hasan'ı kurşunlayarak öldürdüler. Açılan yaylım ateşinden Sandalcı Hasan oğlu Tevfik, hamile eşi Emine ve Arnavut Mahmut'un kızı Emine'de isabet alarak öldü. Kayıklara binmiş olan halk arasında panik başladı. Halk açığa ulaşmak için çabalarken bunların üzerine de ateş açıldı çok sayıda kişi

¹⁶⁴ BOA. HR. SYS. 2625-16 ve BOA. DH. KMS. 60-3/27 ve BOA. HR. SYS. 2305-28

öldürüldü ve aralarında yaralananlar oldu. (Resim 2.10 ve 2.11 ve 2.12 ve 2.13 ve 2.14)

Bu sırada kıyıya yaklaşan bir Yunan Motoru ve 10 Yunan askeri yerli çetelerle konuşarak halkın iskelede bıraktığı malları yağmalayarak motora nakl ettiler. Yunan motoru, yedeğine Müslüman ölü ve yaralılar ile dolu kayığı da alarak Mudanya tarafına gitti. 11 Mayıs Çarşamba günü Kapaklıya gelen Yunan askerleri ve Rum çeteleri Ahmet Çavuş ve Mustafa Bey'in kızlarının da içlerinde bulunan 10 kadar genç kızı ve kadını zorla dağa kaldırarak hepsine tecavüz ettiler. Köyde buldukları tüm erkekler öldürüldü. Köydeki bütün evler içindekilerle beraber ateşe verildi. (Resim 2.15)

Soruşturma komisyonu köye 16 Mayıs 1921 günü ulaştı. Heyet etrafta henüz gömülmemiş cesetlere rastladı. Sadece bir yerde 8 erkek 6 kadın ve 2 kızın cenazelerini gördüler. Ağlamaktan sesi tamamen kısılmış altı aylık bir çocuk bulundu ve vapura alındı. Etraftaki cesetler İngiliz askerlerinin yardımıyla gömüldü.¹⁶⁵

Kapaklı katliamı kurbanlarından kimlikleri belirlenebilenler

Hamal Ali

Kürt Ali

Şerif Ağa

Koca Hüseyin Mehmet

Ahmetoğlu Ahmet'in annesi Fıstık

Adil Efendi'nin annesi Fatma

Mehmet Kadir'in Karısı

Osmanoğlu Vahid

Pazarköy'den Ali oğlu Halil İbrahim'in

Çalıcıoğlu Mustafa

Pazarköy'den Mehmetoğlu Mehmet Ali

¹⁶⁵ Bkz. (151), YALAZ, 90

Tepe Mahallesinden Ahmetoğlu Hasan Çavuş
 Hacı Hüseyinoğlu Mehmet Ali
 Gülşen Köy'lü Recep
 Mustafaoğlu Osman
 Büyük Cami mahallesinden Eşref bin Mehmet
 Mehmet Bin Ahmet
 Teke mahallesinden Hasan oğlu Kavaslı
 Ahmetoğlu İbrahim
 Karadenizli Kamil
 Ali oğlu Ali dayı
 Kara Ahmetkızı Saffet
 Kara Ahmet'in damadı Mehmet
 Kara Ahmet'in oğlu Ahmet
 Çakır'lı Osman'ın karısı Hüsniye
 Kara Ahmet'in oğlu Kara Hüseyin
 Kara Ahmet'in karısı Emine
 Kara İbrahim'in karısı Hanım
 Muhacir Adem'in karısı Şerife
 Yaban Ova'lı Hasan
 Ömerkızı İfakat
 Hoca Mehmet Efendi
 Ali Dayıoğlu Ali
 Hüseyin'in karısı Emine
 Oğlu İsmail
 Mehmet'in karısı Sıdika
 Çakır reis'in karısı Hüsniye

Yunanlıların tecavüz ettiği kadın ve genç kızların adları

Mahmut Reisinkızı Hacer
 Bakire kız Pembe
 Mahmut'un karısı Pembe

Bayram Mahmud'un kızı
 Arap Hüseyin'in kızı Hacer
 Sarıoğlukızı Pembe (11 Yaşında)
 Köy imamının karısı Ayşe
 Halilkızı Asiye
 Halilkızı Hacer
 Arnavut Hasan'ın kızı Şerife
 Aziz kızı Pembe

Süngü, dipçik ve kurşunla yaralananlardan kimlikleri belirlenenler.

Kör Tefik
 Mehmetkızı Emine
 Ahmet onbaşının karısı Fatma
 Kara Ahmet Ömer'in karısı Fatma
 Arnavut Murat'ın karısı Emine
 Ethemoğlu Hasan
 Hasan'ın karısı Elmas
 Ethemoğlu Hasan (9 yaşında)

2.3.17 Yalova Bölgesine Gönderilen Araştırma Komisyonları

Yalova, Orhangazi ve Gemlik bölgesinde Nisan ayında yoğunlaşan olayları incelemek üzere iki Araştırma Komisyonu kuruldu. Yalova'ya gelecek olan birinci komisyonda İngiliz General Frank başkan olarak, İtalyan Miralayı Mösyö Roletto, Fransız Miralayı Mösyö Vicq, Kızılhaç yetkilisi İsviçreli Mösyö Gehri ve Generalin yaveri Yüzbaşı Mr Stone ve Mösyö Roletto'nun tercümanı Mösyö Amelyo bulunuyordu. (Resim 2.16)

Heyet 13 Mayıs 1921'de otomobille Orhangazi'ye gitti. 1000 hanelik kasabadan sadece beş hane kalmıştı. 30 cami, 3 okul, 12 medrese, 2 hamam, 1 iplik fabrikası, 4 zeytin fabrikası tahrip edilmişti. Bu görüntülerin hepsinin fotoğrafları alındı. Buradan hareket eden komisyon Çengiler, Çeltikçiler, Gedelek, Karacaali, Kapaklı, Kumla, narlı köylerine gittiler. Çengilerköyü'nün büyük bir bölümü tahrip edilmişti. Çeltikçi köyünde köyü yağmalayan yedi Yunan askeri yakalanarak fotoğraflandı. Gedelek köyünde sokaklarda insan kafatasları, çene kemikleri bulundu. Karacaali köyü alevler içinde yanıyordu. Deniz kenarında 12 ölü'nün kan izleri taşlara sıçramıştı. Mösyö Genhri bunların fotoğraflarını aldı. Ayrıca 20 ölünün de fotoğrafları Yaver Mr Stone tarafından alındı. Kapaklıda, dere kenarında 16, henüz ateş almamış bir evde 6 ölü ve 2 yaralı bulundu. Köyün yanan hali fotoğraflandı. Kumla köyü de aynı şekilde katliama maruz kaldığı için fotoğraflandı. Narlı köyünde alevler içinde yanan fotoğrafı Mösyö Genhri tarafından belgelendi. Komisyon iç taraflarda yağma ve katliamlar devam ettiği için buralara ulaşamadı ancak çevreden edinilen bilgilere göre bu köylerin büyük bir bölümü tahrip, talan ve katliama maruz kalmıştır.

Bu köylerin isimleri şunlardır.

Teşvikiye 430 nüfuslu, köyün tamamı katledilmiştir.

Yukarı Kocadere 350 nüfuslu, köyün tamamı katledilmiştir.

Aşağı Kocadere 550 nüfuslu, köyün tamamı katledilmiştir.

Çınarcık 550 nüfuslu, köyden ancak 20 kişi kurtulmuştur.

Çalica 120 nüfuslu, köyün tamamı katledilmiştir.

Kurtköy 400 nüfuslu, köyün tamamı katledilmiştir.

Ortaburun 150 nüfuslu, köyün tamamı katledilmiştir.

Güllük 200 nüfuslu, halkın bir kısmı firar etmiş iki kişi katledilmiştir.

Gökçedere 100 nüfuslu, bir kısmı tahrip edilmiştir.

Üvezpınar 150 nüfuslu, halk tamamen katledilmiş bir kısmı firar etmiştir.

Paşaköy 350 nüfuslu, halk tamamen katledilmiş bir kısmı firar etmiştir. Köy tahrip edilmiştir.

Soğucak 200 nüfuslu, halk tamamen katledilmiş bir kısmı firar etmiştir. Köy tahrip edilmişti.

Kirazlı 250 nüfuslu, halk tamamen katledilmiş bir kısmı firar etmiştir. Köy tahrip edilmişti.

Yortan (Kazımiye) halk tamamen katledilmiş bir kısmı firar etmiştir. Köy tahrip edilmişti.

Dereköy 250 nüfuslu, halk tamamen katledilmiş bir kısmı firar etmiştir. Köy tahrip edilmişti.

Akköy 550 nüfuslu, halkın çoğu katledilmiştir.

Samanlı 150 nüfuslu, halkın çoğu katledilmiştir.

Reşadiye 1250 nüfuslu, halkın çoğu katledilmiştir.

Esadiye 200 nüfuslu, halkın çoğu katledilmiştir.

Mecidiye 200 nüfuslu, halk kısmen katledilmiş yağmaya maruz kalmıştır.

Hayriye 250 nüfuslu, halk kısmen katledilmiş yağmaya maruz kalmıştır.

İhsaniye 100 nüfuslu, halk kısmen katledilmiş yağmaya maruz kalmıştır.

Fıstıklı 550 nüfuslu, köy yağma edilmiş, halk firar etmiştir.¹⁶⁶

Katliamların devam etmesi ve şiddetlenmesi, başkente kaçabilenlerin verdikleri dilekçelere ve ifadelere istinaden 24 Mayıs 1921 günü yeni bir Araştırma Komisyonu kuruldu. (Resim 2.17) Bu komisyon İtilaf Devletleri temsilcilerinden Yüzbaşı Lucas, Teğmen Holland, Teğmen Gorgio, İngiliz Polis ve bir elçilik çevirmeninden oluşuyordu. Türk tarafından Doktor Kamuran, Nizamettin Kemal, Kenan Efendi, Hemşire Aliye ve altı hizmetli bulunuyordu. Ayrıca Manchester Guardian Muhabirlerinden bay ve bayan Toynbee'de komisyon'a eşlik ediyordu. 24 Mayıs 1921 öğleden sonra Komisyon Yalova'ya geldi. Komisyon üyelerinden bazılarının İşgal Kuvvetleri komutanı Yüzbaşı Dimitri Papagrigorio'nun (Resim 2.18) odasında yapılan ilk görüşme olumsuz sonuçlandı. Yüzbaşı tüm Müslüman nüfusun sevk edilmesini kabul etmedi. Sadece Samanlı ve Akköy'den kaçanları götürebileceğini söyledi. Bunların sayısının da 50-60 kişi'den ibaret olduğunu

¹⁶⁶ BOA. DH. KMS. 60-2/20

savundu. Komisyon üyeleri ile yüzbaşı arasında tartışma çıkınca yüzbaşı Gemlikteki Tümen Komutanlığına durumu telgrafla sormayı uygun buldu. İtilaf Devletleri ortak komisyonu, telgrafın cevabını beklerken Yalova bölgesini incelemeye karar verdi. Heyetteki Türk üyelerin gemiye dönmesi uygun bulundu.

25 Mayıs 1921 Çarşamba günü komisyon yeniden karaya çıktı. Üyeler Samanlı ve Akköy'e gittiler. (Resim 2.19) Komisyon üyeleri ve Yüzbaşı arasındaki sayı tartışması da giderek tırmanıyordu. Toynbee'nin telgrafıyla komisyon üyeleri 300 göçmenin götürülmesi için izin aldılar. 330 kişi, bir düzine hayvan ve eşyalarıyla beraber Gülnihal Gemisine bindirilen mülteciler 26 Mayıs 1921 Perşembe İstanbul'a geldi. (Resim 2.20) Araştırma komisyonlarının faaliyetleri sonucu İstanbul'a Yalova ve civarından götürülen mülteci sayısı 2935 kişidir.

Gemiye bindirilen halk komisyon doktoru Kamuran Bey tarafından muayene edildi. Bu yaralılarından özellikle Emine Hanım adında birinin dom dom kurşunuyla meydana gelmiş yarasının görüntüsü içler acısıydı. (Bkz. Resim 2.11)

Araştırma komisyonu gördükleri manzara karşısında korkuya kapıldı. Yapılan cinayetleri o kadar açık ve o kadar feci yapılmıştı ki daha önceki komisyon üyelerinin görerek tanık oldukları manzaralara ikinci komisyon üyeleri de tanık oldu. Gördükleri bu facia karşısında üyeler üzüntülerini gizleyememişti. Bağlı bulundukları devlet ve gazetelere beyanatlar verdiler. Araştırma komisyonu üyeleri Yunan işgali altında bulunan bölgelere gidip soruşturma yapmanın Yunanlılar tarafından neden engellendiğini, çevrede yapılan incelemeler sonucunda tamamen anlaşıldığını ifade ettiler. Çünkü yapılan işkence, vahşet ve tahribat Yunanlıları sonsuza kadar suçlu mevkide bırakacak boyuttaydı. Son yüzyılın hiçbir savaşında hiçbir ordu Yunan ordusu kadar gaddar ve vahşi olmamıştı.¹⁶⁷

Yunanlılardan her türlü hukuk kurallarını hiçe sayarak yerli Rum ve Ermenilerden çeteler teşkil ederek Müslüman Türk ahaliyi katlettirenlerin başında.

¹⁶⁷ Bkz. (151), YALAZ, 104, 105

Yunan Yüzbaşı Dimitri Papagrigorio ve Papaz Georges Meneksopulos gelir. Bunların kışkırttığı en azılı çete reisleri de Şileli Kosti ve Elmalıklı Toma'dır.¹⁶⁸ Bu çeteler soruşturma komisyonunun bölgeye gelişinden bir süre sonra en büyük destekçileri Yüzbaşı Dimitri Papagrigorio'yu kaybettiler. Zira yüzbaşı başka bir göreve gönderildi. Fakat Türkler için değişen fazla bir şey olmadı. Gelen Yunan korucu birliğinin bütün masrafları Türkler tarafından ödeniyordu.¹⁶⁹

Bölgede olayların tırmanması karşısında Türk halkında boş durmuyordu. Oluşturulan Araştırma komisyonları ile Yalova'dan mülteciler İstanbul'a taşınırken Yunanlıların ve yerli Rum ve Ermeni çetelerinin yaptıkları da dünya kamuoyuna duyurmaya çalışılıyordu. İstanbul Üniversitesi öğrencileri 6 Haziran 1921'de Dünya'daki diğer üniversite öğrencilerine çektikleri telgrafla Yunan birliklerinin Türkiye'deki işgallerini protesto ettiler. Telgrafta;

“Öğrenci Efendiler,

Bugün, insanlığın bir kısmının içine düşmüş olduğu büyük bir bedbahtlık adına, sizlerin acıma ve adalet duygularınıza sesleniyoruz. Sizlere Umumi Harbi bir anlamda bitiren ateşkesin ardından Türk halkının içine düştüğü durumdan söz etmeyeceğiz. Sizlere, gözler önüne sermek istediğimiz, Anadolu halkının yaklaşık üç yıldan beri çektiği sefalet ve maalesef ateşkesin imzalanması ile başlayan dönemde Yunan birliklerinin İzmir ve Ege'den Marmara kıyılarına kadar olan yeri işgali, Büyük Devletler tarafından belirlenen ateşkese göre silahsızlandırılmış olan Türkiye'ye karşı alçakça bir savaş ilan etmiş olmasıdır.

Türk ulusunun içinde çırpındığı acı ve felaketlerden yararlanan Yunanlılar, zaten Türkler konusunda bir parça önyargılı olan dünya kamuoyunu yanıltmaktadırlar.

¹⁶⁸ Bkz. (151), YALAZ, 104, 105

¹⁶⁹ Bkz. (22), AKYOL, 83

Bu kurnaz propaganda altında, bu kalleşler Anadolu Müslümanlarının tümüyle yok edilmesini kendilerine görev edinmişlerdir.

Süngülerle katledilen, Anadolu camilerinde boğazlanan ve diri diri yakılan ana babalarımız adına, kardeşlerimiz ve dindaşlarımız adına ülkenin aydın gençliği olan biz Türk Üniversite öğrencileri sizlerin vicdanınıza ve insanlık duygularına sesleniyoruz. İlişikte fotoğraflarını gönderdiğimiz ve Anadolu'da hala sürüp giden cinayetler ve iğrençlikler, dini ve milleti ne olursa olsun her insana dokunacak olmakla birlikte açıktır ki gerçek olaylar hakkında ancak yüzeysel bir fikir verebilir.

Bu vahşet, İngiliz temsilci General Franks, Fransız temsilcisi Albay Vicq, İtalyan temsilcisi Albay Rolletto'dan oluşan İtilaf Ortak Komisyonu'nun yerinde araştırması sonucunda doğrulanmış ve düzenlenen raporlarda sorumluluğun Yunan Onuncu Tümen Komutanı General Leonardopulos' a ait olduğu belirtilmiştir. İnsan olarak kardeşiniz olan Türkler, bu vahşiliklere ve korkunç eylemleri içinde bulunduğu olumsuzluklara rağmen, sizleri bilgilendirmeye hararetle çalışarak, yüksek ve içten takdirlerinize sunmanın bir görev olduğuna inanmaktadır.¹⁷⁰

6 Haziran 1921

İstanbul Edebiyat Fakültesi

Öğrenci Birliği

Yunan işgali 15 Mayıs 1919'da başlamasına rağmen Nisan ayına kadar olan olaylar bu tarihte olanların toplamı bile değildi. Böyle olmasının iki temel sebebi vardır. Birincisi Yunanlıların I. ve II. İnönü hareketlerinde başarılı olamamanın vermiş olduğu intikam duygusu, ikincisi ise 15 Nisan'da 3. Yunan Tümeni ve Yüzbaşı Papagrigoriu'nun bölgeye gelmesidir. Bu komutanın bölgeye gelmesinden hemen sonra kundaklamalar katlanarak hızlandı. 16 köy tamamen yanıp kül oldu.

¹⁷⁰ Bkz. (152), EKİNCİ, 135, 136

Yaklaşık 6000 kişi öldürüldü. Olayların tırmanmasında Yunan birliklerinin desteklediği Rum çeteleri ve Rum papazlar da vardı.

Yalova bölgesindeki halkın katliamlara maruz kalması sonucunda yapılan tetkik heyetinin vardığı sonuç; Yunan işgal güçleri iki aydan beri yarımada'daki Müslüman halkı bütünüyle yok etmek çabasına girmişti. Yapılan gözlemler köylerin yakılıp yıkılması, katliamlar, halkın içine düştüğü dehşet ver ve tarihlerin anlatılanların çakışmaları, bu konuda hiç bir kuşkuyla yer bırakmıyor. Kendi gözlerimizle gördüğümüz ya da izlerine rastladığımız vahşilikler silahlı sivillerden oluşan çetelerin ve düzenli ordu birliklerinin işiydi. Komuta merkezinin bu acı olaylara engel olmak istediğine ilişkin bir bilgiye ulaşmadık. Söz konusu çetelerin silahsız ve düzensiz olmaları söyle dursun, kadrolu askerlerden oluşan düzenli birliklerden destek görüyor ve onlarla el ele kol kola hareket ediyorlardı.¹⁷¹

30 Mayıs 1921'de İtilaf Devletleri'nin üç yüksek komiseri yaptıkları toplantıda Samanlı Dağ'daki Müslümanların tümünün naklinin gerekli olduğuna karar verdi. 24 Haziran günü yarımada'nın tümündeki mülteci nakli tamamlandı. Sadece askerlik yapabilecek yaştakiler Yunan Komutanlığınca İstanbul'a gönderilmedi.

Yalova ve civarında yapılan Yunan vahşeti 19 Haziran 1921 günü Anadolu Ajansı'na haber olarak şöyle geçti "Gemlik ve Yalova civarında Yunanlıların yapmış olduğu mezalim hakkında tahkik heyetince rapor yayınlanmıştır." Heyetin raporu kısaca anlatıldıktan sonra; "Eşraftan Hacızade Halil Efendi 12 Odalı evini civarda tüm okullar yakıldığı için 20 köy'e okul olarak Milli Eğitime tahsis etti." Bu arada Garp Cephesi Komutanı İsmet İnönü Genel Kurmaya yazdığı telgrafla Yalova ve Gemlikte yapılan mezalime dikkat çekmiştir.¹⁷²

¹⁷¹ Bkz. (152), EKİNCİ, 259, 260

¹⁷² Bkz. (151), YALAZ, 100

2.3.18 19 Temmuz 1921'e Kadar Meydana Gelen Olaylar

Nisan ve Mayıs ayındaki bu gelişmelerden sonra Yalova'nın kurtuluşu olan 19 Temmuz 1921'e kadar Yalova'da meydana gelen milis kuvvetlerin ve Yalova Milli müfrezesinin hareketlerine göz atalım.(Kroki 2.4) Demir Bey sivil Kaymakam olarak Yalova'ya gelmesinden sonra Kabaklıyı Merkez seçmişti. Yalova Milli Müfrezesini kuran Demir Bey Yalova, Orhangazi ve Gemlik'in köylerinden gelenlerden bir kısmından silahlı olarak 1000 kişilik bir müfreze kurdu. Bu müfreze'nin bölük komutanı Paşaköy'den yedek subay Yüzbaşı İsmail Efendi Kurtköy'den Yedek Subay Mustafa Efendi, Akköy'den Yedek Subay Yusuf Ziya Bey (Resim 2.21) ve Astsubay Salih Efendi idi.¹⁷³

Mayıs ayında Burhaniye Müfrezesi Komutanı Abdülkadir Efendi Orhangazi'ye bir düşman alayının geldiğini, ertesi sabah da bir Yunan alayının Karamürsel'e doğru yol aldığını ve Burhaniye Müfrezesine, bir bölükle oyalama muharebesine giriştiğini, Kocaeli Grubu Komutanlığına ve Karamürsel – Yalova kaymakamlığına bildirdi.¹⁷⁴

11 Mayıs'a değin yalnızca Küçükkumla'da bir jandarma karakolu bulunduran Yunanlılar, o sabah Karacaali ve Kapaklı'ya da asker çıkardılar. Amaçları Haydariye doğrultusunda bir askeri eylem gerçekleştirerek Samanlı Dağları'nın yüksek kesimlerinde etkin olmaya başlayan bu grubun amacı; Yunan denetimini engelleyen Türk milis güçlerini geri atmaktı. Demir Bey dağınık kesimlerde denetimi ele aldığı gibi Haydariye'de de bir ileri karakol açmıştı. Yunanlılar açısından yarımadada yeterli etkinliğin sağlanması için, bu milis birliğin yok edilmesi veya bulunduğu yerden atılması gerekiyordu. Yunanlılar 11 Mayıs sabahı askeri eylemi başlattılar. Demir Bey Körfez'in kuzey kesimine egemen Haydariye'deki ileri karakolu aracılığıyla eylem başladığını haber alınca; o sıralarda denizden iki kilometre kadar içeri de dağ yamacında bulunan Büyük Kumlalılardan köyü boşaltarak iç kesimlere

¹⁷³ Bkz. (34), KOÇAL, 21

¹⁷⁴ Bkz. (34), KOÇAL, 22

çekilmelerini istedi. Köy halkı Haydariye, Beşpınar, Reşadiye (Güneyköy) Çengiler (Sugören) üzerinden Gacık köyüne, oradan da Kabaklı'ya göçtüler.¹⁷⁵

Haziran ayının başında Yunanlılar tereddüt durumunda görülüyor, en ufak bir baskın veya keşif faaliyeti karşısında telaşa kapılıyordu. Yunan kuvvetlerinin Haziran yı başındaki durumu şöyle idi. Bir Yunan alayı İzmit yakınlarında yedekte bekliyor, bir alay Sakarya boyunca yayılmış durumda, diğer bir alay Arifiye istasyonundan İzmit Körfezine kadar devam eden hattı işgal etmişti. 17 Haziran 1921'de Yalova'nın doğusunda bulunan Çatal İskelesine yanaşan Yunan torpidosuna Türk kuvvetler tarafından ateş açılarak 60 isabetli mermi atıldı.¹⁷⁶

20/21 Haziran gecesi Mürettep Kolordu Komutanı Albay Kazım Bey Adapazarı'nın muhtelif yerlerinden hareket emri verdi. 22 Haziran Kabaklı Köyünde, çuha fabrikasında ve Bahçecikten çekilen düşmanın geri kalan kuvvetleriyle şiddetli çarpışmalar oldu. 24 Haziran sabahı bir kısım kuvvetlerimiz İzmit'e girdi. Yunanlılar İzmit Körfezindeki gemilerden, deniz askerlerini karaya çıkardılar. Trakya'dan gelen bir alay Yunan kuvvetiyle, İzmit içindeki Türk askerleri arasında çarpışmalar oldu. Düşman stratejik açıdan önemli olan İzmit'i bırakmak istemiyordu.¹⁷⁷

27/28 Haziran'da Seymen İskelesinden batıya doğru hareket eden Yunan XI. Tümeni birlikleri kıyı yolu ile 16:00'da Karamürsel'e ulaştı. (Kroki 2.5) Mürettep Kolordu Komutanlığı, düşmanın Bahçecik üzerinden güneye bir hareket yapması ihtimaline karşı Mürettep Tümen'i İzmit Körfezinin güney kıyısına almaya, Sakarya Bölge Komutanını II. Alay'ın II. Taburu ile İzmit'te bırakmaya karar vermiş diğer bütün kuvvetlerin Mürettep Tümen emrinde Servetiye kesiminde toplanmasını emretmişti.¹⁷⁸

¹⁷⁵ Bkz. (24), AKKILIÇ, 388

¹⁷⁶ Bkz. (53), HATEMİ, 801

¹⁷⁷ Bkz. (43), ÖZALP, 178

¹⁷⁸ Sebahattin ÖZEL, Kocaeli ve Sakarya İllerinde Milli Mücadele, 154

Genel Kurmay başkanlığı ise düşmanın İzmit bölgesinden çekilmesinden ve İzmit kesimindeki faaliyetlerinden kuşkulandığı, Yunanlılar birkaç gün içinde Batı Cephesine karşı kesin sonuçlu bir taarruza başlayacağı hakkında oldukça güvenilir haberler almıştı. Böyle bir taarruz halinde Mürettep Kolordu Birliklerinin güneye gönderilmesini düşünmüştü. Bu sebeple, Mürettep Kolordu'nun İzmit'te az bir kuvvet bırakarak, güneye hareket etmek üzere süratle toplanmasını ve son durumun hemen bildirilmesini emretmişti. Bu sırada çekilmeye devam eden Yunan XI. Tümeni geçtiği her yeri yakıp yıkmaya devam ediyordu. Karamürsel Taburu, kuvvetlerinin azlığı sebebiyle bu duruma engel olamadı. Batı cephesi komutanlığı Yunanlıların Batı Cephesinde bir taarruza hazırlandıkları kanaatinin kuvvetlenmesi üzerine, Mürettep kolordu'nun Yenişehir ve İnönü kesimindeki birinci grupla bağlantı kurmasını istedi. Daha önce kolordu komutanlığı Bahçeçik'ten çekilen düşmanın Karamürsel yönüne gittiğini öğrenince Mürettep Tümen'i düşmanı takip etmekle görevlendirilmişti. Genelkurmaydan, muhtemel Yunan taarruzunda Mürettep Kolordu'nun mümkün olan bütün gücüyle Yenişehir – Bilecik hattına doğru düşmanın yan ve gerilerine taarruz etmesinin gerekli olduğunu, İzmit bölgesi, Kazıklı İskelesi ve İzmit Hattına milis ve akıncı kuvvetlerinden bir gözetleme hattı kurarak, Kolordu'nun işe yarar durumdaki bütün gücüyle Osmaneli kesiminde toplanmasını bildiren emrini aldı. Bunun üzerine Kolordu Komutanlığı 30 Haziran'da Mürettep Tümen'e verdiği emirde, tümenin Bilecik – Yenişehir hattına doğru düşmanın yan ve gerilerine taarruz etmesini, milli kuvvetlerini Değirmendere – Safi'ye – Çakırca hattında bırakarak, geri kalan tüm kuvvetleriyle Hisarcık – Karadın kesiminde toplanmasını bildirdi. Kocaeli Bölgesinden çekilen Yunan kuvvetleri 30 Haziran 1921'de de geri yürüyüşlerine devam etti.¹⁷⁹

Karamürsel'den çekilen Yunan birlikleri de İzmit'e doğru ilerledi. Bunun üzerine Mürettep Kolordu Komutanı Kazım Bey kuvvetlerini İzmit'e nakletti. Böylece ordu daha toplu bir hale getirildi. Düşman İzmit Gölü'nün doğu ve güneyine

¹⁷⁹ Bkz. (178), ÖZEL, 155

geçtiği için Kocaeli'ndeki kuvvetlerimizde Kazım Bey tarafından İznik ve Lefke (Osmaneli) arasına nakledildi ve kolordu karargahı da Lefke'ye kuruldu.¹⁸⁰

Yunan kuvvetleri İznik Gölü'nün batısında bir fırka ile iki alay, İznik Gölü civarında bir fırka, Dimboz mıntıkasında iki fırka, Bursa'da bir alay olmak üzere Yunan 3. Kolordusunu meydana getiriyordu. Yunanlıların bu bölgede süvarisi azdı. 1 Temmuz 1921 günü Yunanlılar İzmit civarında kalan son birliklerini gemilerle Mudanya'ya getirerek, buradan Bursa'ya sevk etti. Karamürsel – Bursa arasındaki çekilme işlemini Yalova üzerinden yapmak Yunanlılar açısından güvenli değildi. Bu bölgede özellikle Çengiler (Sugören)'de Yalova Milli müfrezefi bulunuyordu. Denetim milli kuvvetlerin elindeydi. (Kroki 2.6) 1 Temmuz 1921 Cuma günü Karamürsel kuzeydoğusundan Mecidiye'ye gelen düşman çeteleri milli kuvvetlerce Akçatı istikametine püskürtüldü. Karamürsel Müfrezesi Yalakdere'de düşmana zayıat verdirdi.¹⁸¹ Bu kuvvetlere, 1000 kişilik kuvvetle Demir Bey de destek verdi.¹⁸²

1 Temmuz 1921 günü İznik'in kuzeybatısından Kurtköy sırtlarında mevzilenmiş Yalova milli müfrezesinden bir kısım kuvvet Orhangazi'den İznik Gölü kuzeyindeki Fuğlacık istikametine ilerleyerek bu gölgeyi ele geçirmeye çalıştı. Yunan kuvvetleri iki piyade taburu, dağ topu ve bir Süvari Bölüğü Kızılderbent'te, asıl kuvvetleri ise Beşkiraz'da idi. Yalova Milli Müfrezesi bu bölgeden kurtulmak için düşmanın dikkatini Beşkiraz'a çekmeye çalışarak taarruz etti. Müfreze düşmanı oyalayarak saat 21:00'e kadar zaman kazandı ve bu saatten sonra Kurtköy Fuğlacık istikametinde çekilmeye başladı.¹⁸³

2 Temmuz Cumartesi Değirmendere Bölge Komutanlığı'ndan gelen raporda; düşmanın Yeniköy kesiminde 17. Piyade Alayı ve 400 Abaza Süvarisi, Karamürsel ile Tepeköy arasında çete olmasına ihtimal verilen 200 kişilik bir kuvvetin bulundurulduğu bildirildi. İzmit ve Karamürsel'in boş olduğu, düşmanın Yalova'ya

¹⁸⁰ Bkz. (43), ÖZALP, 181

¹⁸¹ Bkz. (53), HATEMİ, 805

¹⁸² Bkz. (34), KOÇAL, 22

¹⁸³ TİH. 2. Cilt Batı Cephesi 4. Kısım, 160

doğru gittiği ve oradan da Armutlu Üzerinden – Bursa'ya gideceği'nin anlaşıldığı ifade edildi.¹⁸⁴

3 Temmuz 1921 günü Kurtköy – Yalakdere istikametine giden keşif kolumuz hiç düşman görmedi. Yalova Milli Müfrezesi Mecidiye – Kurtköy – Karamürsel ve Yalova'ya hareket etti.¹⁸⁵

4 Temmuz'da düşman tarafından boşaltılan Karamürsel bir milli müfreze tarafından ele geçirilirken, Yalova'da tahliye edilmeye başlamıştı. 5 Temmuz'da Mürettep Kolordu emrinde bulunan milisler ve akıncı kuvvetler düşman işgalinden kurtulan köylerine dağılmıştı. Bunların toparlanması ve yeniden düzenli kuvvetler haline getirilmesi gerekiyordu.¹⁸⁶

5 Temmuz günü Mürettep Kolordu Komutanlığı yayınladığı emirde Yalova Milli Müfrezesinin İznik Gölü'nün kuzeyinden Yalova'ya gelerek düşmanı buradan atmaya çalışacak, eğer başarılı olamazsa Gemlik ve Orhangazi istikametinde ilerleyip güneye doğru harekette bulunacaktır.¹⁸⁷

Yunanlılar I. ve II. İnönü muharebelerinden aldıkları yenilginin izlerini silmek ve İngilizlerin yeniden güvenini kazanmak için genel seferberlik ilan ettiler. Çünkü İstanbul'da bulunan İngiliz Yüksek Komiseri Sir H. Rumbold tarafından Lord Curzon'a gönderilen raporda, özellikle Bursa bölgesinde savaşa katılarak çekilmek zorunda kalan Yunan kuvvetlerinin önemli kayıplara uğradığı belirtilmişti. Yunanlıların Küçük Asya Ordusu Komutanı Papoulas Türk ordusuna son ve kesin saldırıya hazırlanıyordu. Papoulas Yunan ordusunu 8 Temmuzda ileri harekate geçirdi. 8 Temmuz 1921 günü düşman Yalova – Orhangazi'nin 3 Km. güneybatısı – Karsak – Ermeni sölöz – Burcun hattında bulunuyordu.¹⁸⁸

¹⁸⁴ TİH. 2. Cilt Batı Cephesi 4. Kısım, 160

¹⁸⁵ Bkz. (53), HATEMİ, 805

¹⁸⁶ A.g.k. 163

¹⁸⁷ A.g.k. 164

¹⁸⁸ Bkz. (24), AKKILIÇ, 399

Yunan kuvveleri Kütahya'ya doğru hareketlerini sürdürürken İznik'in doğusunda bulunan Mürettep Kolordu'ya küçük bir eylem planladı. Bu eylemin amacı Mürettep Kolordu'nun Eskişehir bölgesine kuvvetlerini kaydırmasını engellemek ve temasını kesmektir. Yunan birlikleri bu eylemlerini gerçekleştiremeden 8/9 Temmuz gecesi Çengiler (Sugören) köyünde bulunan Yalova Milli Müfrezesi Orhangazi'deki Yunan birliklerine bir baskın düzenledi. Askerlerin bazı hataları yüzünden baskın açığa çıktı için, Milli Müfreze geri döndü.¹⁸⁹

10 Temmuz 1921'de Yunan kuvvetleri öncü ve yancı düzeni halinde Orhangazi'den Yalova'ya doğru harekete geçti. Sugören'de bulunan Yalova Milli Müfrezesine de batı'ya hareket ederek bu birliklerin önünü kesme emri verildi. 11 Temmuz günü yapılan çatışmadan sonra Yunan birlikleri geri dönerek Orhangazi'ye ulaştı.¹⁹⁰

15 Temmuz'da İstanbul'dan kaçarak Yalova'ya gelen Yüzbaşı Kazım Bey, Yalova Kaymakamı Demir Bey'in yönetiminde bulunan müfrezeyi Bağımsız Yalova Bölüğüne dönüştürdü ve başına geçti. Bu askeri birlik merkez olarak Gacık köyünü seçti ve doğrudan Mürettep Kolordu'ya bağlandı.¹⁹¹

15/16 Temmuz gecesi Millet Çiftliği istikametinden Yalova'ya yapılacak baskın için Yalova Kaymakamı Demir Bey'in elinde az kuvvet bulunduğundan, Demir Bey İzmit ve Karamürsel'den takviye istedi. Takviye kuvvetler beklenirken keşif faaliyetleri de artmıştı. Şeyh Şamil Müfrezesi, Pazarköy (Orhangazi) civarında bir Yunan Taburunun olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca Gemlik'te Osmanlı Tüfekleri ile donatılmış 180 kadar Yunan bahriye askeri ile Karaçınar'da 2, Fındıklı'da 1 top bulunduğu, Karahisar boğazı ile Pazarköy'ün güneyinde, İzmit merkez memuru Fuat emrinde olan 150 civarında çeteci bulunuyordu. Bu sırada Demir Bey, bazı İstanbul

¹⁸⁹ TİH. 2. Cilt Batı Cephesi 4. Kısım, 164

¹⁹⁰ A.g.k. 190

¹⁹¹ Bkz. (34), KOÇAL, 22, 23

gazetelerinde abartılı yazılar çıktığını, bu yüzden halka ve orduya Eskişehir'in düşmesi ile ilgili doğru bilgiler verilmesini istedi.¹⁹²

8 Temmuzda başlayan Yunan ileri hareketi tüm ağırlığını hissettirmeye başladı. 18 Temmuz'da batı cephesine gelen M. Kemal ordunun Sakarya Irmağının doğusuna çekilme emri verdi. 19 Temmuz'da cephe karargahı Ağapınar'a nakledildi.¹⁹³

Batı cephesinde bu savaşlar devam ederken Kocaeli bölgesinde bulunan Milli Müfreze unsurları düşmanın çekilme hattını keserek bir Yunan fırkasını durdurmayı başardı. Yunan kuvvetleri Bilecik'e doğru hareketini devam ettirdi. Bilecik'te kuvvetli çarpışmalar gerçekleşti. 19 Temmuz'da Bağımsız Yalova Bölüğü herhangi bir çarpışma yapmadan Yalova'yı ele geçirdi. Süvari birlikleri Pazarköy (Orhangazi)'ün kuzey sırtlarına kadar ilerlediler.¹⁹⁴

20 Temmuz'da Yunan birlikleri Eskişehir'i işgal etti. Ordu Sakarya Irmağının doğusuna çekildikten sonra Mürettep Kolordu Kazım Bey tarafından Mekere yakınlarına alınarak kuvvetler ikişer taburlu olarak, üç alay haline getirildi. Bu üç alay 17 Fırkayı oluşturdu. Kabataşlı Miralay Nurettin Bey bu fırkanın kumandanlığına getirildi. İzmit'te kaymakam Emin Bey kumandasında küçük bir nizamiye kıtası, Yalova, Değirmendere ve Kandıra'da küçük milli müfrezeler bulunuyordu.¹⁹⁵

Yunanlılar Kocaeli bölgesine çıkardığı XI. Tümen'i bu kadar süre burada tuttuktan sonra İzmit bölgesini terk etmesinin sebebi I. Ve II. İnönü muharebeleri sırasında Kocaeli – Yalova – Gemlik kıtalarını tespit edememişler bu bölgedeki Türk birliklerinin batı cephesine yardıma gitmesini engelleyememişlerdir. Ayrıca İnönü mevzilerine taarruz eden Yunan Ordusunun sol kanadına da esaslı bir yardım

¹⁹² TİH. 2. Cilt Batı Cephesi 4. Kısım, 197

¹⁹³ Bkz. (29), YALÇIN-AKBIYIK, 288

¹⁹⁴ Bkz. (43), ÖZALP, 183, 185

¹⁹⁵ Bkz. (43), ÖZALP, 185

yapılamamıştır. Yunanlılar, bu açıklarını gidermek, tümenlerinden en yüksek seviyede yararı sağlayabilmek için Kocaeli – Yalova hattını terk etmişlerdir. Yunanlılar XI. Tümenle İznik Gölünün kuzey ve güneyinden Osmaneli yönünde taarruz ederek Geyve Boğazı'nın arkasına düşmek suretiyle Mürettep Kolordu'yu işe yaramaz hale sokması Bilecik – Söğüt yönünde ilerleyerek ordusunun sol kanadına etkili yardım yapabilmesi mümkün görünmüştür. Sonuç olarak Kocaeli – Yalova bölgesine yüksek mevcutlu bir tümenini gönderen Yunan Genel Kurmayı bu harekattan isteği sonuçları elde edemedi. Karşısındaki Türk kuvvetlerini tespit edemediği gibi, batı cephesindeki Yunan ordusunun sol kanadına da etkili bir yardımda bulunamadı. Yunan Tümeni karşısında Türk birlikleri, Kocaeli – Yalova arasında çok az kuvvet bırakarak her defasında olanca güçleriyle batı cephesinin yardımına koştular. Buna karşılık Yunan tümeninin karşısına bırakılan az sayıda kuvvet, mahalli halkla bütünleşerek, Yunan kuvvetlerini durdurmayı başardı.

2.4 YALOVA'NIN KURTULUŞUNDAN BÜYÜK TAARRUZ SONUNA KADAR BAĞIMSIZ YALOVA BÖLÜĞÜNÜN FAALİYETLERİ

Eskişehir – Kütahya Muharebelerinde Afyon, Eskişehir ve Kütahya'yı kaybeden Türk ordusu Mustafa Kemal'in emriyle Sakarya Irmağının doğusuna çekildi. Bu çekilmedeki genel amaç birliklerin takviyesi, dinlenme ve yeniden düzene geçmekti. Düşman ordusu ile araya olduğu kadar büyük bir mesafe konmasının uygun olacağı tespit edilmişti. Mürettep Kolordu Komutanı Kazım Bey'de bu yeni düzenlemeye göre birliklerini yeniden düzenledi. Ordu Sakarya Irmağının doğusuna çekilirken Yunanlılar sanki savaşı tamamen kazanmış gibi dünya kamuoyunu ve İngilizlerin desteğini yeniden almaya çalışıyorlardı. İstanbul'daki itilaf güçler başkomutanı General Harrinton “... Milliyetçi ordunun artık direnme ya da taarruz etme gücü kalmadı” biçiminde yorumluyor ve bunu da

raporunda gösteriyordu. Yunanlıları açıkça destekleyen İngilizler, Yunan donanmasının İstanbul ve Marmara'yı üs olarak kullanmalarına tam izin verdiler. Hemen ardından Yunan bandıralı “Alkyore”, “Arpris” ve “Arethusa” adlı savaş gemileri Mudanya'yı üs olarak seçti. Bu gemiler Marmara'da her türlü deniz taşımacılığını denetim altına alacak yükü savaş araç gereci olsun olmasın bir bahaneyle çevirdikleri Türk teknelerine el koyacaklardı.¹⁹⁶

25 Temmuz'da Yunan Başkomutanlığı'nın Ankara genel doğrultusunda saldırı emri yayınladığı gün, bölgede bulunan Türk ordu ve milis birlikleri Göllüce – Örencik – Derbent – Kızılhisar – Avdan dağı – Göksu Çayı sırtlar boyunca savunma için düzen almış bulunuyorlardı. İznik gölünün batısında Orhangazi yöresinde 200 kişilik Yalova Müfrezesi bölgenin denetimini sağlıyordu.¹⁹⁷

3 Ağustos 1921 günü İzmit Bölge Komutanına her gün Yunan savaş gemilerinin İzmit ve Gemlik arasında manevra yapacakları ve kendilerine ateş açılmaması gerektiği bildirildi. Şayet ateş açılırsa karşılık verileceği ifade edildi. Türk komutan savaş durumu devam ettiğinden gelen gemilere ateş edileceği cevabını verdi.¹⁹⁸

4 Ağustos'ta büyük bir Yunan gemisinin Mudanya'ya, ordunun Sakarya'yı geçmesi için gerekli köprü geç ve donanımı ile çok sayıda sandal getirdiğinin, ayrıca General Polimenakos komutasındaki 13. kolorduya kıyıların korunması ve Kocaeli Yarımadasının temizlenmesi görevinin verildiği haberi Türk Genel Kurmayınca bildirildi.¹⁹⁹

5 Ağustos 1921'de Mustafa Kemal Paşa'ya Başkomutanlık yetkisi veren kanun TBMM'de kabul edildi. Yasa ile TBMM Genel Kurmay Başkanlığına Fevzi Çakmak ve Batı Cephesi komutanlığını da İsmet Paşa'yı asaleten atadı. Refet Bele'de

¹⁹⁶ Bkz. (24), AKKILIÇ, 401

¹⁹⁷ Bkz. (24), AKKILIÇ, 402

¹⁹⁸ TİH. 2. Cilt Batı Cephesi 4. Kısım, 125

¹⁹⁹ Bkz. (24), AKKILIÇ, 403

Milli Savunma Bakanlığına seçti. Böylece Sakarya Savaşı öncesi Türk ordusunun gereksinim duyduğu komuta ve yönetim düzenlemesi tamamlandı.²⁰⁰

7 Ağustosta Başkomutan Mustafa Kemal orduya ve ulusa bir bildiri yayımlayarak ordunun içinde bulunduğu durum hakkında bilgi verdi. 11 Ağustos 1921'de bir Yunan torpidosu Yalova'nın batısındaki Katırlı (Esenköy)'ya 130 mermi attı.²⁰¹

Batı cephesi Yunan ileri hareketinin başlayacağı tahmin etmişti. Yunan gemilerinin Marmara'da dolaşması İzmit ve Yalova'da bombalama ve tehdit eylemlerinde bulunması dikkat dağıtmaktan başka bir şey değildi. Mürettep Kolordu bölgede süvari tugayı ve milli müfrezeleri bırakarak diğer unsurlarını doğuya kaydırıldı. Süvari Tugayı 13 Ağustosta karargahını Mekece'ye getirdi. Fatma Seher (Kara Fatma)'ın Yalova – Çınarcık – İzmit bölgesinden kurduğu gönüllülerden oluşan müfrezesi de düzenli ordu birliğine dönüştü ve intikam taburu ismini aldı.²⁰²

Yunan Küçük Asya Ordusu'nun Ankara'yı ele geçirerek Türk'leri Anadolu'nun içlerine atmak ve savunma gücünü kurmak için hazırladıkları genel saldırı eylemi 14 Ağustos saat 05:00'te Sakarya'ya ilerleme emrinin verilmesiyle başladı.²⁰³

16 Ağustosta Türk Genel Kurmayından Mürettep Kolordu'ya gönderilen emirde; Yunanlıların 19 Ağustostan itibaren Türk Savunmasına saldırıya geçeceği bu sebepten dolayı Mürettep Kolordu'nun eski bölgesinde bıraktığı süvarilerin, ulusal müfrezelerinden en güvenilir ve hareket yeteneği artırılmış piyadelerle desteklenerek Bölge Komutanının emri altında, özellikle Bozüyük – Karaköy kesimindeki düşman menzil hatlarına ve depolarına saldırıda bulunulması; bu sırada düşmanla temasta

²⁰⁰ Bkz. (29), YALÇIN-AKBIYIK, 289

²⁰¹ Bkz. (53), HATEMİ, 816

²⁰² TİH. 2. Cilt Batı Cephesi 4. Kısım, 201, 202

²⁰³ Bkz. (24), AKKILIÇ, 405

kalacak öteki müfrezelerin de düşmanı oyalayarak bulunduğu yerde tutmak için çaba harcamaları isteniyordu.²⁰⁴

17/22 Ağustos arasında Türk ordusu ve milis kuvvetler düşmanı tedirgin etmek ve kesif hareketlerinde bulunmak amacıyla saldırı ve baskınlar düzenlediler. 23 Ağustos – 13 Eylül 1921 arasında Yalova – İzmit kesiminde önemli bir hareket olmadı. 23 Ağustos 1921 gecesi Yunanlıların Sakarya'nın doğusuna geçmesiyle 100 km genişliğindeki cephede Sakarya Meydan Muharebesi başladı. 26/27 Ağustos gecesi Başkomutan M. Kemal Paşa durumun kritik bir noktaya geldiğini düşünerek 27 Ağustos 1922 sabahı 08:00'de Türk birliklerine dünyaca ünlü emri verdi. “Hattı müdafaa yoktur sathı müdafaa vardır. O satıh bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı şehit kanıyla sulanmadıkça terk edilmez....” 28 Ağustosta durum Türk tarafının lehine dönmeye başladı. Durum Yunanlılar tarafından tedirginlikle karşılanıyor. Yunanlı Generaller Yunan Başbakanı Gunaris'e gönderdikleri raporlarla da bunu açıkça ortaya koyuyorlardı.²⁰⁵

Yunan Kralı Konstantinos, 4 Eylül 1921 günü Bursa'ya gelerek harekatı ve gelişimini buradan izlemeye başladı. 4 Eylül günü Trakya'da kuruluş çalışmaları sürdürülen Paleologos Kolordusu'nun 10 – 12 bin kişilik bir tümeni Gemlik'e çıkarıldı. Konstantinos bu kolordunun bizzat başına geçerek Kocaeli yarımadasını Türk ordu ve milis güçlerinden temizlemek üzere yeni bir cephe açmayı düşünüyordu. Bu tümen bölgedeki Türk savunmasını geri atarak İzmit'e yönelik bir işgal eylemine başladı. Amacı Türk Batı Cephesinin savunma düzenini zayıflatmak, başka bir amacı ise Türkleri Kocaeli yarımadasından atarak İstanbul bağlantılarını koparmaktı. Ancak bu tümen Kocaeli yarımadasında başarılı olamadı ve Yunan birlikleri dağılmaya başladı. Küçük Asya Ordusunda kaçak olayları artmıştı. Yunanlı Generallerin ortak kanısı; Yunan ordusunun dayanacak gücü kalmadığından askerler arasında geri çekilme eğiliminin ağır basmasıydı.

²⁰⁴ TİH. 2. Cilt Batı Cephesi 5. Kısım, 233

²⁰⁵ TİH. 2. Cilt Batı Cephesi 5. Kısım, 2. Kitap, 80

12 Eylül'de Sakarya Meydan Muharebesi Türkler tarafından kazanıldığı artık kesin biçimde ortaya çıkmıştı. 23 Ağustostan 13 Eylül'e kadar yirmi iki gün, yirmi iki gece boyunca aralıksız süren Sakarya Meydan Muharebesinde Sakarya'nın doğusunda Yunan ordusunda hiçbir iz kalmadı. 13 Eylül'de Başkomutan tarafından yapılan bir düzenleme ile Bursa – İzmit arasındaki Türk ordu ve mili güçleri Kocaeli Grup Komutanlığı adı altında yeniden örgütlendi. Grubun komutanlığına Kurmay Albay Halit (Karsıalan) Bey getirildi. Grup Kocaeli bölgesindeki birliklerden başka 17. Tümen ve 22 Süvari alayından oluşuyordu. Gerektiğinde bölge de yeniden örgütlenecek olan “güvenlik müfrezeleri de Kocaeli Grubuna bağlanacaktı. Kocaeli Grubunun mıntıkası, doğuda Düzce ilçesinin idari sınırı – Mudurnu Çayı – Taraklı – Göynük Çayı ağzı – Bilecik'tir. Grubun görevi, Türk batı cephesinin kuzey kanadı karşısındaki Yunan birliklerini işgal ettikleri savunma mevzilerini terke zorlama amacıyla saldırılarda bulunmaktı. Ancak Kocaeli grubunun asıl görevi Yunan birliklerini bulunduğu yerde sabit tutarak cephenin başka kesimlerini güç kaydırmasını engellemektir.²⁰⁶ (Kroki 2.7)

14 Eylül günü Yunanlılar 1 tabur kuvvetle Burhaniye müfrezesine taarruz etti. Muharebe çok şiddetli geçmiş ve müfrezenin cephanesi bitmişti. Müfreme çekilme zorunda kaldı. Çekilme sırasında müfreme komutanı Abdulkadir Efendi şehit düştü. 2 saat sonra cephe gelince cephe tekrar Burhaniye müfrezesinin eline geçti. Müfreme komutanlığına milis teğmen Rasim (Koçal) Efendi getirildi. Daha önceki bir çarpışma sırasında Rasim Bey'de yaralandığı için bu görevi sakat olarak sürdürmeye devam etti.²⁰⁷

28 Eylül günü bölgede kalan nizamiye kıtalarının sevk ve idaresini kolaylaştırmak için yeni bir düzenlemeye girdi. Süvari tugayı ve Yalova Müstakil Bölüğü'nün de bulunduğu milli kıtalar Kocaeli Nizamiye ve Kuva-yi Milliye Kıtaları adı altında toplandı ve merkez karargah Selçi'ye geldi.²⁰⁸

²⁰⁶ TİH. 2. Cilt Batı Cephesi 5. Kısım, 2. Kitap, 270

²⁰⁷ Bkz. (34), KOÇAL, 23, 24

²⁰⁸ A.g.k. 371

29 Eylül günü Eskişehir'den, Yunan birliklerinin çekilişini önlemek için piyadelere, Edip Bey süvarileri yorgun olduğu için Kocaeli bölgesinden kuvvet istendi. 21. Süvari Alayı, Ada Süvari Bölüğü, Sapanca, Rasim Efendi, Halit Pehlivan ve Halit Molla müfrezelerinin süvarileri Yunanlılar karşı taarruza geçti.²⁰⁹

Yunanlılar, Sakarya Meydan Muharebesinde yenildikten sonra Sevr Antlaşması sınırlarına çekilecekleri söylentilerini yaymaya başladı. Bu söylentiler üzerine Yalova – Karamürsel bölgesinin halkından olup Kuva-yi Milliye birliklerinde görevli erlerin bir kısmı memleketlerini savunmak için firara teşvik edildiler. Çerkez Beyaz ve Osman Çavuş adlı iki kişi firarileri etraflarında toplamaya başlamışlardı. Amaçlarının bağımsız bir cephe kurarak Yunanlılarla savaşmak olduğunu etrafa yayıyorlardı. Yalova Kaymakamı Demir Bey'i imha ederek iki kasabayı birleştirmek Adapazarı ile birlikte tarafsız bir bölge kurmak olduğu haberleri yayılıyordu. Bölgeye İzmit'ten kuvvet gönderilmesi, Rum çetelerinin Kocaeli yarımadasındaki faaliyetlerini artırmaları sebebiyle mümkün olmadı Yüzbaşı Naim Efendi, jandarma müfrezesi ile firarilerin durumunu ve amaçlarını öğrenmek üzere Karamürsel'e gönderildi. Naim Efendi bölgeye ulaştıktan sonra kuvvet göndererek firarilerinin ablukaya alınmasını istedi. Gönüllü Kıtaat Kumandanı Reşat Bey verdiği cevapta mevcut kuvvetlerin ancak cepheyi tutmaya yettiğini ve Zafer Taburunun alınmasını istedi. Kocaeli Kuva-yi Nizamiye ve Milli Kumandanı Tahsin Bey'de, Halit Pehlivan Müfrezesini bölgeye doğru yola çıkardı.²¹⁰

15 Ekim sabahı firarilerin elinde bulunan Karapınar ele geçirildi. Ancak Karamürsel'deki mahalli hükümet yetkilileri erzak ve cephane yardımı yapamadığından çok hızlı bir şekilde cepheden Yalakdere'ye yardım gönderilmesi istendi. Bu sırada Yüzbaşı Naim Efendi'nin komutasında İhsan Efendi Müfrezesinden 50, İbrahim Müfrezesinden 30, Karamürsel ve Adapazarı Müfrezelerinden firarilerin eline düşenler dışında 95, Yıldırım Taburu I. Bölükten 130 piyade, 50 süvari toplanmıştı. Dörtbuçuk saat süren çarpışmalardan sonra Naim

²⁰⁹ TİH. 2. Cilt Batı Cephesi 5. Kısım, 2. Kitap, 371

²¹⁰ TİH. 2. Cilt Batı Cephesi 5. Kısım, 2. Kitap, 204

Efendi Kuvvetleri dört şehit iki yaralı vererek çekilmek zorunda kaldı. Yalova Kaymakamı Demir Bey'in kaza merkezinden Kabaklı'ya gelmesi de durumu değiştirmede. Yardım yetişmezse Yalova ve Karamürsel kazalarının elden çıkma ihtimali belirmişti. 17 Ekim'de firariler Karadere ve Taşağıl köylerinde toplanarak yeni kuvvetlerle Karamürsel'e taarruza hazırlandılar. Saat 08:00'de Naim Efendi ve Demir Bey toplayabildiği 150 kadar erle Karamürsel sırtlarında savunmaya hazırlandılar. 18 Ekim günü asilere ait mevziler ele geçirildi ve asillerden bir kısmı teslim oldu. 13 Eylül'de Kocaeli Grup Komutanlığına tayin edilmesine rağmen savaş sebebiyle bölgeye gelemeyen Halit Paşa olayların gelişmesi üzerine 18 Ekim günü Geyve'ye geldi. Halit Paşa, bölgede yaptığı incelemelerden sonra firarileri takip etme işini Reşat Bey'e ve Kuva-yi Milliye birliklerine verdi.²¹¹

Ekim ayının ortaklarında bir bölük Yunan kuvvetli topçu ateşi desteği ile Burhaniye müfrezesine hücum etti. Akşam Yunan kuvvetleri geri çekildi. Müfrezenin çok az cephanesi kaldı. Müfreze komutanı Rasim Bey durumu Kocaeli komutanlığına, Karamürsel ve Yalova kaymakamı Demir Bey'e bildirdi. 6 gün sonra Yunanlılar tekrar hücumla geçti ve 400 m kadar Burhaniye müfrezesine yaklaştı, fakat hücumla göze alamayarak geri çekildi.²¹²

12 Kasım 1921'de Pazarköy (Orhangazi) güneyinde ki keşif kolumuzun baskısıyla, Yalova civarındaki Haydariye köyünü işgal eden düşman kuvvetleri püskürtüldü ve 2 ölü verdirildi.²¹³

15 Kasım'da Yalova'ya gelen Kocaeli Grup komutanı Halid Bey Burhaniye müfrezesini Yalova Bağımsız Bölüğüne kattı. Yalova Bağımsız Bölüğü komutanı Kazım Bey 2 tepeye gitmesini, Burhaniye müfrezesine de Mangırtepe'de kalma emrini verdi. 2 gün sonra Kocaeli komutanlığından gönderilen Hüseyin Hüsnü Bey komutasındaki 19. hücum taburu bölgeye geldi ve Çengiler ile Yeniköy arasındaki

²¹¹ TİH. 2. Cilt Batı Cephesi 5. Kısım, 2. Kitap, 205

²¹² Bkz. (34), KOÇAL, 27, 28

²¹³ Bkz. (53), HATEMİ, 844

bölgede muharebe düzeni alarak konuşlandı. Burhaniye müfrezesi müstakil Yalova Bölüğünün 2. takımını oluşturdu. Kabaklı, Çukurköy, Soğucak köylerinden gelen askerlerle sayısı 84 kişiye ulaştı.²¹⁴

8 Aralık 1921'de bir Yunan taburu Paşaköy ve Reşadiye'ye (Güneyköy) köyüne girdi.²¹⁵ 10 Aralıkta Reşadiye'ye bir baskın taarruzu yapıldı Yunan kuvvetleri 20 zayıat verdirildi ve Yunan kuvvetleri Paşaköyü terk etmek zorunda kaldılar.²¹⁶ 20 Aralıkta Paşaköyde bir Yunan bölüğü baskına uğratıldı ve geri çekilmek zorunda kaldı.²¹⁷ 23 Aralık 1921'de Pazarköy (Orhangazi) ve Dümbelek boğazı civarındaki süvari bölüğümüz, bir Yunan taburunun taarruzu sonucu Yortan (Kazimiye) doğusundaki sırtlara çekildi. Burada bulunan düşman kuvvetleri Kirazlı ve Elmalık köylerini terke mecbur edildi.²¹⁸ 30 Aralık 1921'de Yalova cephesinde Gemlik Rumlarından bir esir alındı.²¹⁹

Sakarya savaşından sonra uzun bir hazırlık dönemi başladı. Bu hazırlık dönemi Ocak 1921'de hızlandı Ocak – Ağustos ayları arasında Yalova bölgesinde herhangi olay meydana gelmedi. 4 Mayıs'ta TBMM'de yapılan gizli oturumda “Başkomutanlık Yasası” üç ay süreyle uzatılması görüşüldü ve 5 Mayıs'ta kabul edildi. 3 Haziranda Yunan Küçük Asya Ordusu Komutanı Papoulas görevinden çekildi yerine 4 Haziranda Korgeneral Hacıanesti hem küçük Asya hem de Trakya orduları komutanı olarak atandı. 6 Ağustosta Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa ordu birliklerine gizli olarak taarruz hazırlığı yapması yönünde emir verdi. (Kroki 2.8) 13 Ağustosta Genel Kurmay Başkanı Fevzi Çakma ve Genelkurmay karargahı Ankara'dan hareket etti. 20 Ağustosta Başkomutan Mustafa Kemal Paşa Akşehir'de Batı cephesi karargahındaki İsmet Paşa'ya, 26 Ağustos sabahı genel taarruz emrini

²¹⁴ Bkz. (34), KOÇAL, 29, 30

²¹⁵ Bkz. (53), HATEMİ, 848

²¹⁶ Bkz. (53), HATEMİ, 849

²¹⁷ Bkz. (53), HATEMİ, 850

²¹⁸ Bkz. (53), HATEMİ, 851

²¹⁹ Bkz. (53), HATEMİ, 852

verdi. 22 Ağustosta General Hacıanesti görevinden alındı ve Tuğgeneral Trikupis göreve getirildi.²²⁰

25 Ağustosta Başkomutanlık ve Batı Cephesi Karargâhları Büyük Taarruz'un yönetileceği komuta yeri olan Kocatepe'ye kuruldu. 26 Ağustos sabahı TBMM orduları işgalci Yunan Kuvvetlerini yurttan atmak üzere "Büyük Taarruza" a başladı. Taarruz başladığı sırada Kocaeli Grubu'nun konumu şöyleydi;

- İznik Gölü kuzeyinde, Yeniköy doğusu-Keramet köyü Batısı kesimi 18. Tümen hücum taburunca korunacak,
- Esadiye-Elmalık-Gacık çevresi ile bu çizginin batısı Yalova Bölüğü ve Jandarma birliklerince korunacak,
- Kocaeli grubu buyruğundaki 18. Tümen, Karargahıyla Mekece'de,
- 18. Tümenin iki alayı İznik Kuzey Doğusu-Karadin-Osmaneli kesiminde bulunacaktı.

Buna karşılık Yunan ordularını durumu ise şu şekildeydi; Küçük Asya Ordusu Kuzey grubu'nun buyruğunda olarak Bursa'da bir askeri bölge komutanlığı kurulmuştu. Ayrıca Yunanlılar cephe gerisinde Türk Milis kuvvetlerine karşı, düzenli ordu birliklerinden başka yerli Rum ve Ermeni azınlıklardan oluşturulmuş çetelerden yararlanmaktaydı. Gemlik –Yalova- Kocaeli-Sakarya ve Büyük Menderes çevresinde bulunan her biri 150 silahlıdan oluşan çeteler, gözetleme, keşif ve savunma hizmetlerinden başka işgal bölgelerinde Müslüman-Türk halkın olası bir ayaklanma girişimini önceden haber almak ve önlemek. Ayrıca Türk Milis güçlerini takip, Yunan Ordusunun geri çekilmesi halinde de Anadolu'daki tahrip planına yardımcı olmakla görevlendirilmişlerdi.²²¹

²²⁰ Bkz. (24), AKKILIÇ, 445

²²¹ Bkz. (24), AKKILIÇ, 446, 447

Büyük Taarruzun başlamasından hemen sonra Kocaeli Grubu da kendi saldırı planını hazırlayarak, grubun cephesi üç bölgeye ayrılarak her bölgeye şu görevler verildi.

1- Balçıkhisar kesimi

18. Tümen Komutanı buyruğunda, tümen birlikleri 1. ve 2. Aktaş Balçıkhisar batısı-Bayırköy Doğu sırtları mevziinde savunma düzeni alacak, ayrıca Belibağlı-Vezirhan güvelik hattından saldırıya geçerek düşmanın İlyasça ve Külümbe'deki ileri mevzilerini ele geçirerek onu Avdan Dağı- Gölpınar-Pelitözü- Bilecik hattındaki asıl savunma mevziine çekilmeye zorlayacak.

2- İznik kesimi

İzmit Mevkii Komutanlığı buyruğunda 24. Alayın 2. Taburu, Bağımsız İzmit Taburu ve 20. Hücum Taburu, İznik Gölü ile Göksu vadisi arasındaki bölgede bulunan düşmana karşı bir gösteriş taarruzu yapacak.

3- Yalova kesimi

Yalova Müfrezesi Komutanlığının emrinde 19. Hücum Taburu ve Bağımsız Yalova Bölüğü ile Esadiye kuzey sırtları-Duman Tepe-Üreğil hattından düşmana gösteriş taarruzu yapacak.

Kocaeli Grubu'nun karşısındaki Yunan güçlerinden 11. Tümen, Söğüt-Bilecik İlyasça-İznik Gölük hattında, üç alayı da cephede olmak üzere savunma düzeni almış bulunuyordu. Tümen Karargahı Yenişehir Doğusundaki Köprühisarındaydı. İznik Gölü ile Gemlik Körfezi arasında kalan Yeniköy-Çengiler-Reşadiye-Kumla iskeleleri ise, bağımsız 47. Alayın sorumluluğuna verilmişti.²²²

27 ve 28 Ağustosta tüm cephelerde kanlı çarpışmalar oldu. 29 Ağustosta Yunanlılar İzmir ve Bursa yönlerindeki Türk ilerlemesini durdurabilmek için

²²² TİH. 2. Cilt 6. Kısım, 2. Kitap, 54

çabalıyordu. 30 Ağustos sabahı düşmanın asıl gücü Aslıhanlarda kuşatıldı ve yok edildi. Düşmanın geri çekilme hareketi başlamıştı. Geriye çekilirken de yolları üstündeki tüm Türk yerleşim yerlerini yakıp yıkıyorlardı. 3. Yunan Kolordusu ağırlıklarını Eskişehir'e bırakarak Bursa doğrultusunda çekilme hazırlıklarını hızlandırırđı. 31 Ağustos 1921 sabahı Başkomutan Mustafa Kemal Paşa ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa ile beraber savaş alanını gezdi. Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'da bölgede onlara katıldı. 31 Ağustosta Kocaeli Grubuna; 3. ve 10. Tümenler, Bursa'nın Kuzey ve Güneydoğusunda mevzide bulunan 11. Tümen ve Gemlik kesimindeki bağımsız 47. alayla eşgüdümlü olarak Balıkesir'e çekilebilir ; "Milne Hattı"nın yeniden ve güçlü biçimde tutulmasını sağlayabilirdi. Böyle bir durum TBMM Ordularını geciktirebilir hatta zora sokabilirdi. Daha önce Yunanlıların 11. Tümeni ile 47. Alayı'nın bulundukları yerde tutma görevi verilen Kocaeli Grubu'na "saldırılarını üstün düşmanla karşılaşsa bile Bursa'ya kadar geliştirmesi ve Yunan Ordusu artıklarının Bursa'dan İzmir'e çekilme yolunu kesmesi" buyruğu verildi.²²³ (Kroki 2.9)

1 Eylül 1922'de Burhaniye Müfrezesi cepheyi 20. Hücüm Taburuna teslim ederek Elmalık Köyüne gitti. Elmalık Köy'ün de, Geyve'den 14. Alay, 18. Hücüm Taburu ve 19. Hücüm Taburu toplandı. Kocaeli Grubu Komutanı Halit Paşa, Hüseyin Hüsnü bey ve Kocaeli Grubu Erkan-ı Harb Reisi Albay İbrahim Bey'de Elmalık Köyüne geldiler.²²⁴

2 Eylülde Kocaeli Grubu, düşmanı ateş baskısı altında bulundurdu ve saldırı hazırlıklarını sürdürdü. Kocaeli Grubu Karargahı da Çukurköy'e getirildi.²²⁵

4 Eylül'de 2. Ordu Komutanlığından 3. Kolordu Komutanlığına saldırı eylemlerinin Bursa'ya yönelmesine dair emir verildi. 3. Kolordu Komutanı Şükrü Naili Paşa'ya gelen bu buyrukta " 3. Kolordu 1.Tümen, Mürettep Süvari Tümeni ve

²²³ Bkz. (24), AKKILIÇ, 456

²²⁴ Bkz. (34), KOÇAL, 31

²²⁵ Ahmet AKYOL, Bağımsız Yalova Bölüğü, 36

Porsuk Müfrezesi Buyruğunda olarak, Bursa genel doğrultusunda çekilmekte olan düşmanı şiddetle izleyecek ve rastladığı yerde saldırıya geçerek yok edecekti”²²⁶

4 Eylülde Yalova Bağımsız Bölüğü Yalova ve cephenin ortasında bulunan Beşpınar Tepesine hücum etti. Yarım saatte tepe işgal edildi. Bölük Komutanı Ali Rıza Efendi düşmanı takip emri verdi. Beşpınar Tepesinden 5 km uzaklıktaki Papazuçtu Tepesine giden Yalova bölüğü akşama doğru bu tepeyi ele geçirdi. Yunanlılar bu tepeyi ele geçirmek için karşı taarruza geçtiyse de karanlığın bastırması üzerine geri çekilmek zorunda kaldılar.²²⁷ (Harita 2.3)

5 Eylül sabahı Kocaeli grubunun akıncı birlikleri İlyasça'nın Batısında Yunanlılarla sürekli çatıştılar. Bu grubun Mürettep Müfrezesine bağlı 15. Alayı tarafından saat 05:00'te Orhangazi doğrultusunda başlatılan saldırı, Yunan güçleri'nin beklenenin üzerinde direnişi ile karşılaştı. Hareket yavaşladı ve Fındıklı Köyü'nün sırtlarında durdu. Batı'daki Şahin tepe birlikleri ise hem karadan açılmış mevzilerden savunan Yunanlıların, hem de Gemlik Körfezindeki Savaş gemilerinin şiddetli ateşi altında kalmıştı. Bu kesimde kanı çarpışmalar oldu. Başlangıçta biraz ilerleyen İzmit Taburu, düşmanın denizden ve karadan açtığı top ateşiyle desteklenen karşı saldırısı dolayısıyla çekilmek zorunda kalmıştı. 18. Hücum Taburu da, İzmit Taburu'nun çekilmesi üzenine ele geçirdiği mevzileri terk ederek geri çekilmişti. 11. Yunan Tümeni ve 47. Alayı'nın direnişi karşısında bütün saldırılarının sonuçsuz kaldığını gören Kocaeli Grubu Komutanı Halit Paşa Orhangazi-Gemlik- Bursa doğrultusunda yeni bir saldırı planı hazırlamaya ve birliklerini bu plana göre yeniden düzenlemeye karar verdi.²²⁸ (Harita 2.4)

Bursa'nın kuzeyindeki Orhangazi-Gemlik kesimi'nin savunulması büyük önem taşıyordu. Alınan tüm önlemlere rağmen Yunanlılar bir türlü yerlerinden sökülememişti. Kocaeli Grubu Halit Paşa'nın acil olarak önlemler alması

²²⁶ Bkz. (24), AKKILIÇ, 457

²²⁷ Bkz. (34), KOÇAL, 32

²²⁸ Bkz. (24), AKKILIÇ, 458

gerekiyordu. 6 Eylül günü cephenin kuzeyinde, İznik Gölü'nün batısındaki Orhangazi – Gemlik kesiminde Kocaeli Grubunca oluşturulan Mürettep Müfreze 7 Eylül günü başlayacağı eylemin hazırlıkları ve lojistik desteğiyle uğraştı. (Harita 2.5)

7 Eylül 1922 günü Kocaeli Grubu'na bağlı Mürettep Müfreze ile bu Müfreze'nin batısındaki kesimde bulunan, iki tabur ve bir bağımsız müfreze gücündeki birlikleri, Orhangazi'nin sırtlarını ele geçirmek için şiddetli saldırı başlattılar. Arazi'nin yapısı nedeniyle saldırı çok güç ilerliyor, düşman bir türlü yerlerinden söküleliyordu. Saldırıya kalkan 18. Hücüm taburu'nun 80 şehidi ve yaralı vardı. 7 Eylülde Kocaeli Grubu, düşmanın sadece 1. savunma mevzilerinin ele geçirilmesi ile yetinme kararı aldı.²²⁹

8 Eylül 1922 günü Kocaeli Grubunun, Mürettep Müfrezesi'nin sorumluluk bölgesinde yarılmış olan mevzilere son ve kesin saldırı için hazırlık yapıldı. Aynı gün Kocaeli Grubu 3. Kolordu'ya bağlandı böylece emir komuta zinciri oluşturuldu, çünkü Yunanlıların Bursa bölgesindeki gücü büyüktü. 9 Eylül günü Türk Süvarileri İzmir'e girdi. Aynı gün 3. Kolorduya gönderilen telgrafla “ 3. Kolordu'nun Kocaeli Grubu ile birlikte Bursa cephesindeki düşmanı izleyerek saldırıya geçmesi” emri verildi. 10 Eylül sabahı saat 10.30'da Kocaeli Grubu düşmana iki koldan saldırıya geçti. Sağ kolu (Batı Kolu) şiddetli direnmeyle karşılaştıysa da kısa sürede bu direnmeyi kırarak Şahin Tepeyi ele geçirdi. Sol kol (Doğu kolu) ise Hamzalı-Fındıklı hattına ilerledi. Saldırıya geçerek Yunan mevzilerini ele geçirdi. Saat 11.00'de Kocaeli Grubu Orhangazi'ye girdi. Grup Komutanı Halit Paşa saat 12.00'de sağ kol birliklerine Gemlik'i düşmandan geri alma emrini verdi. Mürettep Müfreze her iki koldan yeni bir saldırıya başladı. Soğucak tepesine yönelen İzmit Taburu ile Yalova bölüğü bu bölgede çok şiddetli direniş ile karşılaştı. Müfrezenin sol kolundaki 15. Alay ise akşama dek sürdürdüğü saldırıları sonunda Karsak, Umur bey sırtlarını ele geçirerek Umur bey'e ulaştı. Geceyi burada geçiren İzmit Taburu ve Yalova Bölüğü, bütün gece düşmanın ateş baskısı altında büyük özveri ile canlarını hiçe sayarak

²²⁹ Bkz. (34), KOÇAL, 32, 33

çarptılar. Gecenin ilerleyen saatlerinde Soğucak Tepeyi ele geçirerek gece yarısı 24:00'te Gemliğe girdiler.²³⁰ (Harita 2.6)

11 Eylül 1922'de Kocaeli Grubu'da Umurbey-Muratoba bölgesinden Mudanya ya saldırıya geçmek üzere hazırlıklarını yapıyordu. (Harita 2.7) Kocaeli Grubuna bağlı birlikler Gündoğdu sırtlarındaki düşmana ancak 17.30'da saldırıya geçebildi. Göğüs göğse sürdürülen çarpışmalar sonucunda saat 20.00'de Gündoğdu, gece yarısına doğrudan batı sırtları ele geçirildi. Çatışmalar da Müfreze 13 şehit 18 yaralı verdi. 12 Eylül 1922'de Kocaeli Grubu sabahın erken saatlerinde ileri yürüyüşe geçerek Gündoğdu'nun batısında ki Burgaz kesiminde düşmanla çatışmaya girdi. (Harita 2.8) Mürettep Müfreze'nin 15. Alay 1. Tabur saat 11:00 karşısındaki 17. Yunan alayını süngü hücumuyla atarak Burgaz (Güzelyalı) Köyü'nü ele geçirdi. Kocaeli Grubu Komutanı Halit Paşa bütün birliklerini Mudanya ya yaklaştırdı. Grup, çekilen düşmanı doğudan ve yanından izliyordu. Saat 12:00'de Burgaz-Dalyan arasında 5. Alayla Kocaeli Grubu birleşti. Saat 13:00'de Kocaeli Grubu doğu kesiminden Mudanya ya girdi. Kocaeli Grubu Komutanı Halit Paşa ise Mudanya'ya saat 14:30' geldi.²³¹

12 Eylül'de Bandırma'ya doğru yola çıkan Kocaeli Grubu öğlenden sonra Karacabey'i ele geçirdi. (Harita 2.9) 13 ve 14 Eylül günü Grubun batı ve kuzey batı yönündeki ilerlemesi sürdü. (Harita 2.10) 14 Eylülde bu bölgede dinlenen Yalova Bağımsız Bölüğü 15 Eylülde Halit Paşa'dan aldığı emirle hareket etti. (Harita 2.11) Erdek istikametine ilerleyen 61. Alaya takviye etmekle görevlendirilen Yalova Bağımsız Bölüğü, şiddetli çarpışmalar sonunda 17 Eylül günü Bandırma'nın sabaha karşı düşman işgalinden kurtarılmasını sağladı. (Harita 2.12) Aynı gün Erdek'e hareket eden Kocaeli Grubu 18 Eylülde Erdek'i ele geçirdi. (Harita 2.13) Bağımsız Yalova bölüğünün faaliyetleri 7 Ekim 1922'de sona erdi.²³²

²³⁰ Bkz. (34), KOÇAL, 33, 34 ve Bkz. (24), AKKILIÇ, 460, 461 ve Bkz. (227), AKYOL, 50, 51, 52 vdd

²³¹ Bkz. (34), KOÇAL, 38, 39, 40

²³² Bkz. (227), AKYOL, 488, 490

3 SONUÇ

Yalova'da Doğu köylerinde Müfrezeler kurulmasına karşın Batı köylerinde böyle bir oluşum görülmez. Oysa ki Yunan Mezalimini en şiddetli yaşayan Batı köyleridir. Katliamlar özellikle Kocadere, Teşvikiye, Şenköy gibi köylerde yoğun olmasına karşılık buralarda herhangi bir direniş belirtisi yoktur. Yaptığımız araştırmamada da bunun sebebini bulabilmiş değiliz. Yalova'nın çoğu köyü 1850'li yıllardan sonra kurulduğu için köyler arasındaki bağlantının kopuk olması beklide böyle bir örgütlemeyi engellemiş olabilir. Doğu tarafındaki köylerde yerleşim daha eski tarihlere dayandığı için, köy halkı arasında köklü dayanışma vardır. Buda Milli Müfrezelerin oluşmasını kolaylaştırmıştır. Yalova'da bağımsız müfrezeleri örgütleyen kişi Demir Bey'dir. Demir Bey'in bu faaliyeti Kurtuluş Hareketini daha teşkilatlı hale getirmiştir. Ayrıca Yalova'da Kurtuluş Savaşında ön plana çıkan isimler; Yüzbaşı İsmail Kemal, Yüzbaşı Kazım, Üsteğmen Abdülkadir Efendi, Öğretmen Yusuf Ziya Bey, Milis Teğmen Rasim Koçal ve Akköylü İbo'dur. Milli Müfrezeler bölgede Rum ve Ermeni çetelerine karşı köylerinin emniyetini sağladılar.

İstanbul ile Anadolu arasında en önem geçiş noktası Yalova'dır. İstanbul'dan kaçan subaylar ve kaçırılan cephaneler İstanbul'dan kayıklarla Yalova'daki Hersek'e çıkarılarak buradan Anadolu içlerine götürülmüştür. Bunun Kurtuluş Savaşına ne kadar büyük katkısı olduğu bir gerçektir. Yalova'nın içinde bulunduğu Kocaeli Grubu Yunanlıların hiçte beklemediği bir güç göstererek özellikle I. ve II. İnönü Muharebelerinin yenilgiyle sonuçlanmasında en büyük katkıyı sağlamıştır. Yunanlılar I. Ve II. İnönü muharebelerinde Kocaeli Grubu ve dolayısıyla onun bir parçası olan Yalova'daki birlikleri tespit edilemediğinden, bu bölgedeki Türk birliklerinden Batı Cephesine giden yardıma da engel olamamıştır. Ayrıca İnönü mevzilerine taarruz eden Yunan Ordusunun sol kanadının yardım alması bu bölgedeki birliklerce engellenmiştir. Kocaeli bölgesine dolgun mevcutlu bir tümeni gönderen Yunan Genelkurmayı bu harekatta arzuladığı sonuçları elde edememiş ve Yalova'daki Türk kuvvetlerini tespit etmek de başarılı olmamıştır. Yunan kuvvetleri karşısındaki bu başarı çok az düzenli ordunun yanında mahalli, yani yerel müfrezelerindir.

Yalova'nın en yüksek ve İzmit ile Bursa arasındaki stratejik nokta olan, Duman Tepelerden Yunan birlikleri geçirilmemiş böylece Yunanlıların bölgeye tam hakimiyeti engellenmiştir.

Yalova'da yaşanan mezalimin sonuçları bölgeyi uzun yıllar etkilediği gibi yakılıp yıkılan köyleri yeniden onarmak, yeniden normal bir hayata dönmek Yalova halkı için kolay olmamıştır. Bazı köyler tanınmaz hale geldiğinden köy halkı evlerini farklı yerleşim yerleri açarak buralara kurmuş veya nüfus mübadelesi ile giden Rumların evlerine yerleşmişlerdir. Bölgede tamamen yok edilen köyler mevcuttur. Reşadiye (Güney) köyü kaçabilenler hariç tamamı yok edilen köylerden birisidir. Yalova bölgesinde öldürülen insan sayısı 6000–6500 civarındadır. Bu kayıpların bir kısmı resmi kayıtlara intikal edebilmiştir. Yalova halkının kayıtlara göre maddi zararı ise taşınmaz mallar 16 655 150 lira, taşınabilir mal kaybı ise 517 980 liradır. Yunanlıların yaptıkları bunlarla sınırlı değildir. Bölgede çok sayıda kişi tutuklanarak Yunanistan'a götürüldü. Daha sonra tutuklananlardan az bir kısmı geri dönerken, büyük bir kısmının akıbeti hakkında her hangi bir bilgi alınamadı. Milli Müfrezelerin bölgeye hakim olmasından sonra işbirlikçiler, yani yerli Rum ve Ermeniler Yunan kuvvetlerinin bulunduğu Mudanya'ya gittiler. Bağımsız Yalova Bölüğü, Mudanya'ya girdiğinde burada bulunan Rum ve Ermeniler tedirgin halde bekliyorlardı. Bunlara karşı herhangi bir saldırı olmaması için tedbir alan Yalova Bölüğü, böylece insanlık adına üzerlerine düşen görevi de yapmış oldu.

Yunanlıların Eskişehir- Kütahya Muharebeleri öncesi Yalova bölgesindeki kuvvetlerini çekmeye başlamasıyla bağımsız Yalova bölüğü de Yalova'yı ele geçirmiş böylece, 15 Eylül 1920'de başlayan esaret 19 Temmuz 1921'de sona ermiştir. Bu tarihten sonra bağımsız Yalova bölüğü Yunanlıların bu bölgeye geçmemesi için Sugören ile Reşadiye arasındaki boğaza hakim olarak görevlerini başarıyla yerine getirmişlerdir.

Sakarya Meydan Muharebesinde ve Büyük Taarruzda yan ve arka cepheyi oluşturan Yalova, Yunan birliklerinin geriye dönüşünü engelleyerek ikmal ve sevk noktaları tutmayı başarmıştır. Kocaeli Grubu içindeki Yalova bölüğü takip

hareketine başladığı günden itibaren 18 Eylül'e kadar çok şiddetli çarpışmalar içinde bulunmuştur. Bağımsız Yalova bölüğü Bursa'nın alınmasına Mudanya ve Erdek'ten Yunan Birlikleri'nin çıkarılmasına kadar gösterdikleri üstün başarı ile takdir toplamışlardır. Özellikle Karsat bölgesindeki çarpışmalardan çok fazla kayıp veren Kocaeli Grubu, Yalova Bölüğü sayesinde Yunan Kuvvetlerini geri püskürtmeyi başarmıştır.

Yalova Batı Cephesinin yan cephesi olarak Kurtuluş Savaşında üzerine düşen görevi gerektiği gibi yerine getirmiş Yunan Kuvvetlerinin geriye dönüşünü engelleyerek Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasına da büyük katkı sağlamıştır. İstanbul'dan Anadolu'ya silah ve malzeme sevkiyatında da en önemli rolü Yalova bölgesi üstlenmiştir.

4 EKLER

4.1 EK-1 BAĞIMSIZ YALOVA BÖLÜĞÜ İSİM LİSTESİ

Çukur Köy

Fenerci Halil
İrfan Mustafa
Hacı Mustafa
Hatimoğlu Mehmet Çavuş
Seyit Ahmet oğlu İbrahim
Sait oğlu Mehmet
Seyit Ahmet oğlu Hasan

Dere Köy

Mustafa oğlu Mehmet
Ferhat oğlu Ahmet
Şükrü oğlu İbrahim
Şükrü oğlu İbrahim – kardeşi
Halil oğlu Mustafa
Mustafa oğlu Ali
Ali oğlu Yusuf
İdris oğlu Şeref Ali
Aziz oğlu Halil İbrahim
Mehmet Emin oğlu Halil
Mehmet Ali
Mustafa

Burhaniye Köyü

Yedek subay, üst teğmen Abdülkadir Efendi
 Milis teğmen Rasim Koçal
 Başçavuş Hafis İsyan Efendi
 Ömer oğlu Rauf Çavuş
 Memiş oğlu Mustafa Çavuş
 Zekeriya oğlu İsmail Çavuş
 Ahmet oğlu Mehmet Çavuş
 Ömer oğlu Mehmet Onbaşı
 Mustafa oğlu Ali
 Memiş oğlu İdris
 Memiş oğlu Salih

Gacık Köyü

Hacıların Ziya
 Kardeşi Sadettin
 Ali Kuzu
 Çerkez Aziz
 Çerkez Ahmet Çavuş
 Kart İsmail
 Emin Çavuş oğlu Osman
 Memiş Ali
 Çolak Abdullah
 Ormancı İbrahim
 Boşnak Haşim
 Kahya oğlu Mustafa
 Demirci Halil
 Konyalı Halil
 Halim'in Rıfat

Taşköprü

Selim

Kazimiye Köyü

Kara Mustafa

Sultaniye Köyü

Mirzan oğlu Osman
Zübeyir

Çiftlik Köy

Hamza Çavuş
Bekir Çavuş
Osman Çavuş
İsmail
Ömer

Kirazlı Köyü

İdris
Vahit
Salih
Mehmet
Raşit
İsmail
Hasan
Ahmet
Seyit Mehmet

Kerim
 Memişoğlu Hüseyin
 Tayyipoglu Ahmet
 Alioğlu Ahmet
 Zekeriyaoğlu Sabit
 İsmailoğlu Seyfullah
 Yunusoğlu Emin
 Kokoşoğlu Ahmet
 Ahmetoğlu Abdurrahman

Kabaklı Köyü

Kara Ahmet
 Akif
 Muharrem
 Yumurtalı Hasan
 Hazinedar Salih
 Kocabaş Aziz
 Topçu Osman
 Hüseyin
 Hasan Ali
 Mehmet Ali
 Halil İbrahim
 Murat
 Süleyman
 Arif

Soğucak

İsmail Çukur
 Hurşit İleri
 Cemal Çakır

Sefer akır
İbrahim Kara
Nuri Altan
Sefer Turan
İdris Geyik
Murat Atalay
Rasim Savaşır
Rıfat Atalay
Şevket Karalar
İbrahim Gümüş
Halil Sayın
Mustafa Turan
Hasan
Nebi Afkan
Mustafa avuş
Süleyman Dinçer
Nuri Arda

Esadiye Köyü

Yusuf Hacı
Zula Mehmet

Güney Köyü

Bahadır
Koca Mehmet
Mehmet avuş
Arslan Ali
Ahmet Nazım

Safran – Paşa Köyü

Ahmet oğlu Hasan

Harun Çavuş

Murat

Kurtköy

Mustafa oğlu Niyazi

Yeniçeri oğlu Recep Ali

Mehmet Ali

Cabi oğlu Hüseyin

Ali oğlu Şevket

Üvezpınar Köyü

Abdullah oğlu Lütfü

Hacı Ahmet oğlu İsmail

Gökçedere Köyü

Yemenici İsmail

Akköy

Şevket

Samanlı Köyü

Halil Onbaşı

Çalica Köyü

Hasan oğlu Hüseyin
 Altıparmak Sadık Çavuş
 Kamil Çavuş

Güllük Köyü

İsmail oğlu Hakkı
 Hasan oğlu Hüsnü
 İsmail Çavuş
 Laz Mehmet
 Halim Çavuşun Mustafa
 Biraderi Cemal

Orhangazi – Yeniköy'den

Kadir oğlu Ali Çavuş

Orhangazi'den

Nazmi Çavuş

Çınarcık

Molla Ömer oğlu Şakir
 Molla Ömer oğlu Süleyman
 Küllo Ali
 Küllo Mustafa
 Sait oğlu Tefik
 İsmail oğlu Alaadin
 Talip Onbaşı

Mollo Ahmet
 Ali oğlu Kadir
 Ali oğlu İlyas
 Süleyman oğlu Temel
 Mehmet oğlu Yaşar
 Vahit Çavuş oğlu Ahmet
 Tonga Halim oğlu Ali
 Süleyman oğlu Ali
 Süleyman oğlu Asım
 Hasan oğlu Mevlit
 Deveci Mevlit
 Bayram Ali
 Kadem Onbaşı
 Veysel Ağa

Yalova İlçesi

Karakulak Mustafa
 Hammal Osman
 Ali

Kaynak: Rasim KOÇAL, Kocaeli ve Burhaniye Müfrezeleri Kumandanı
 Rasim Koçal'ın anıları.

4.2 EK-2 İSTİKLAL MADALYASI ALANLARDAN TESPİT
EDİLEBİLENLERİN İSİM LİSTESİ

Sıra	Adı ve Soyadı	Baba Adı	Doğumu	Köyü	Berat No
1	Abdullah Kutluay	Mustafa	1896	Kurtköy	79777
2	Ahmet Demirtaş	Hasan	1900	Çiftlikköy	114479
3	Ahmet Kara	Mehmet	1900	Kabaklı	-
4	Ahmet Özey	Mehmet	1900	Kirazlı	64183
5	Ahmet Yıldırım	Ferhat	1901	Dereköy	75025
6	Akif Öz	İbrahim	1893	Kabaklı	64006
7	Ali Engin	İsmail	1899	Gacık	79773
8	Ali Klavuz	İ. Mustafa	1900	Merkez	79981
9	Ali Koyun	Mustafa	1897	Çukurköy	79977
10	Ali Köken	B. Hasan	1894	Dereköy	79772
11	Ali Lafçı	Osman Çvş.	1900	Dereköy	79755
12	Ali R. Güntepe	Hüseyin	1899	Gökçedere	588
13	Ali Sunar	Nuri Çavuş	1900	Merkez	79778
14	Arif Sayın	Hüsnü	1898	Kirazlı	-
15	Aziz Arıcı	Recep	1893	Gacık	64008
16	Bekir Sıtkı İnal	-	-	-	-
17	Bekir Süyünç	Devlet Giray	1891	Çiftlikköy	134186
18	Ekrem Türkler	Z. Abidin	1903	Merkez	75904
19	Hakkı (Şehit) Özer	Hacı Ali	1894	Merkez	64298
20	H. İbrahim Gencer	Mehmet	1900	Denizçalı	114712
21	Halil Gül	M. Emin	1901	Merkez	124743
22	Halil Örs	Ahmet	1898	Gacık	76571
23	Hasan Acartürk	-	-	Kirazlı	63865
24	Hurşit İleri	Ömer	1900	Soğucak	68189
25	Hüseyin Günay	Hasan	1898	Çalica	126553
26	Hüseyin Gündoğdu	Hasan	1898	Çalica	87525
27	Hüseyin Turgut	Mustafa	1899	Çalica	64135

28	Hüsnü Kurtuluş	Hasan	1896	Güllük	94198
29	İdris Tükenmez	Yusuf	1894	Kirazlı	79771
30	İsmail Büyükyıldız	Esat	1882	Teşvikiye	79771
31	İsmail Kemal Aydın	Hasan	1884	Paşaköy	-
32	İsmail Üstün	Ahmet	1894	Üvezpınar	76573
33	Mehmet Aydemir	Kadir	1890	Sultaniye	99649
34	Mehmet Balkış	Süleyman	1892	Merkez	75014
35	Mehmet Dumlupınar	Bilal	1900	Kabaklı	64180
36	Mehmet Ezgi	-	-	Çiftlikköy	64110
37	Mehmet Köşen	Hasan	1896	Dereköy	75019
38	Mehmet Ş. Sözer	İ. Ethem	1897	Dereköy	79978
40	Mustafa Akbaş	-	-	Kurtköy	-
41	Mustafa Çoşkun	Şakir	1900	Çınarcık	131085
42	Mustafa Güçlü	Ahmet	1887	Gacık	63905
43	Mustafa Karademir	H. Hasan	1900	Akköy	64175
44	Orhan Aydemir	Mirza	1900	Sultaniye	64182
45	Ömer Kılıç	-	-	Üvezpınar	-
46	Ramazan Karca	-	1894	Çiftlikköy	64024
47	Rasim Koçal	Hacı Ahmet	1893	Burhaniye	3259
48	Rasim Savaşır	Hüseyin	1900	Soğucak	-
49	Recep Altan	Mustafa	1903	Soğucak	82773
50	Selim Apay	A. Osman	1900	Dereköy	64177
51	Selim Engin	Halim	1897	Taşköprü	-
52	Şaban Akın	Süleyman	1901	Safran	83765
53	Tevfik Özbek	Mehmet	1900	Soğucak	64188
54	Yakup Çevik	-	-	Çınarcık	64186
55	Yusuf Gencer	Mustafa	1899	Ortaburun	64136
56	Yusuf Ziya	Osman	1895	Akköy	-
57	Zafir Güney	Nasuhi	1900	Güneyköy	-

Kaynak: Ahmet AKYOL, Kurtuluş Savaşında Yalova

4.3 EK-3 RESİMLER

Resim 2.1 Rasim Koçal, Kaynak: Ahmet Akyol, Kurtuluş Savaşında Yalova

Resim 2.2, Akköylü İbo, Kaynak: Ahmet Akyol, Kurtuluş Savaşında Yalova

Resim 2.3, Fatma Seher Hanım (Kara Fatma),

Resim 2.4, Üsteğmen Abdülkadir Efendi, Kaynak: Ahmet Akyol, Kurtuluş Savaşında Yalova

Resim 2.5, Yerli Rumları Kışkırtarak Müslüman Halkın Katl Edilmesini Sağlayan Papaz Georges Meneksopulos, Kaynak: Necdet Ekinci, Türkiye’de Yunan Vahşeti

Resim 2.6, Bir Yunan Kurşunu İle Yaralanan Ortaburun Köyünden Dursun Ağa, Kaynak: Necdet Ekinci, Türkiye’de Yunan Vahşeti

Resim 2.7, Akköy-Yalova Yolunda Dağlara ve Ormanlara Gizlenmiş Mültecileri Aramakla Görevli Bir İngiliz Polisi, Bir Kızılay Görevlisi ve Bir Yunan Askeri, Kaynak: Necdet Ekinci, Türkiye’de Yunan Vahşeti

Resim 2.8, Zindan Köyünden Mehmet Emin Ağa’nın Oğlu Mustafa Hilmi, Kaynak: Necdet Ekinci, Türkiye’de Yunan Vahşeti

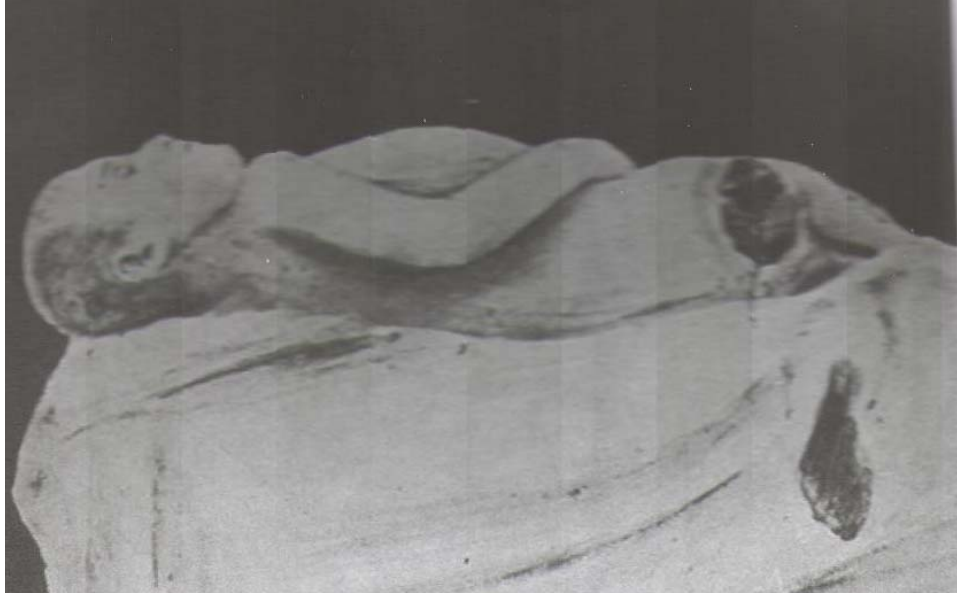
Resim 2.9, Reşadiye’de Yakılan Camii, Kaynak: Necdet Ekinci, Türkiye’de Yunan Vahşeti

Resim 2.10, Yunan Askerlerinin Dom Dom Kurşunu İle Yaraladıkları Kapaklıdan Mehmet Kızı Emine, Kaynak: Necdet Ekinci, Türkiye’de Yunan Vahşeti

Resim 2.11, Kapaklıdan Onbaşı Ahmet Ali'nin Karısı, Kaynak: Necdet Ekinci, Türkiye'de Yunan Vahşeti

Resim 2.12, Yunanlılar Tarafından Yaralanan ve Hamidiye Hastanesinde Ölen Ethem Oğlu Mehmet Ağa'nın 7 Yaşındaki Oğlu Hasan, Kaynak: Necdet Ekinci, Türkiye'de Yunan Vahşeti

Resim 2.13, Yanan Evinden Kaçarken Yaralanan ve Yunanlılar Tarafından Dipçikle Bacakları Kırılan Arnavut Murat'ın Karısı Emine, Kaynak: Necdet Ekinci, Türkiye'de Yunan Vahşeti

Resim 2.14, Yunanlılar Tarafından Süngülenerek Yaralanan Kara Ahmet Ömer'in Karısı Fatma, Kaynak: Necdet Ekinci, Türkiye'de Yunan Vahşeti

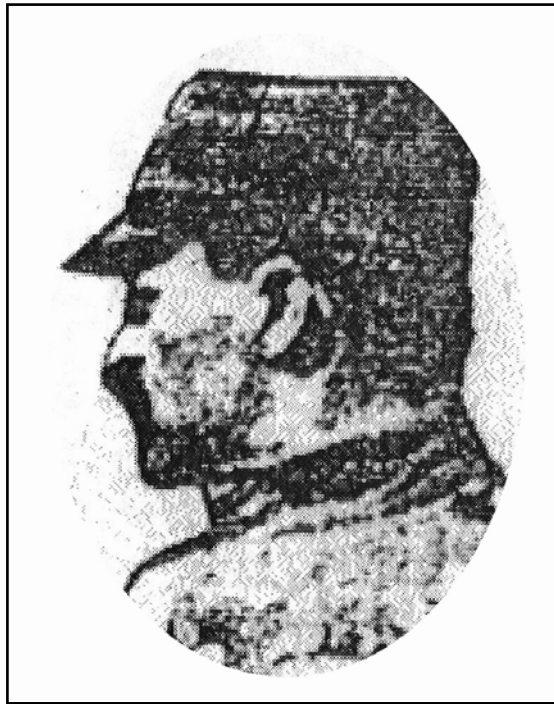
Resim 2.15, Kapaklı Köyünün Yanan Hali, Kaynak: Necdet Ekinci, Türkiye’de Yunan Vahşeti

Resim 2.16, Yalova’ya Gelen Komisyon Üyeleri, Gül Nihal’in Güvertesinde, Kaynak: Necdet Ekinci, Türkiye’de Yunan Vahşeti

Resim 2.17, Yalova ve Çevresindeki Mültecileri Kurtarmakla Görevli Komisyon Üyeleri, Kaynak: Necdet Ekinci, Türkiye’de Yunan Vahşeti

Resim 2.18 Yalova ve Çevresinde Katliamları Düzenleyen Yunanlı Yüzbaşı Dimitri Papagrigorio, Kaynak: Necdet Ekinci, Türkiye’de Yunan Vahşeti

Resim 2.19, Teğmen Georgio Bonaccorci Samanlı Köyünde Mülteci Ararken, Kaynak: Necdet Ekinci, Türkiye’de Yunan Vahşeti

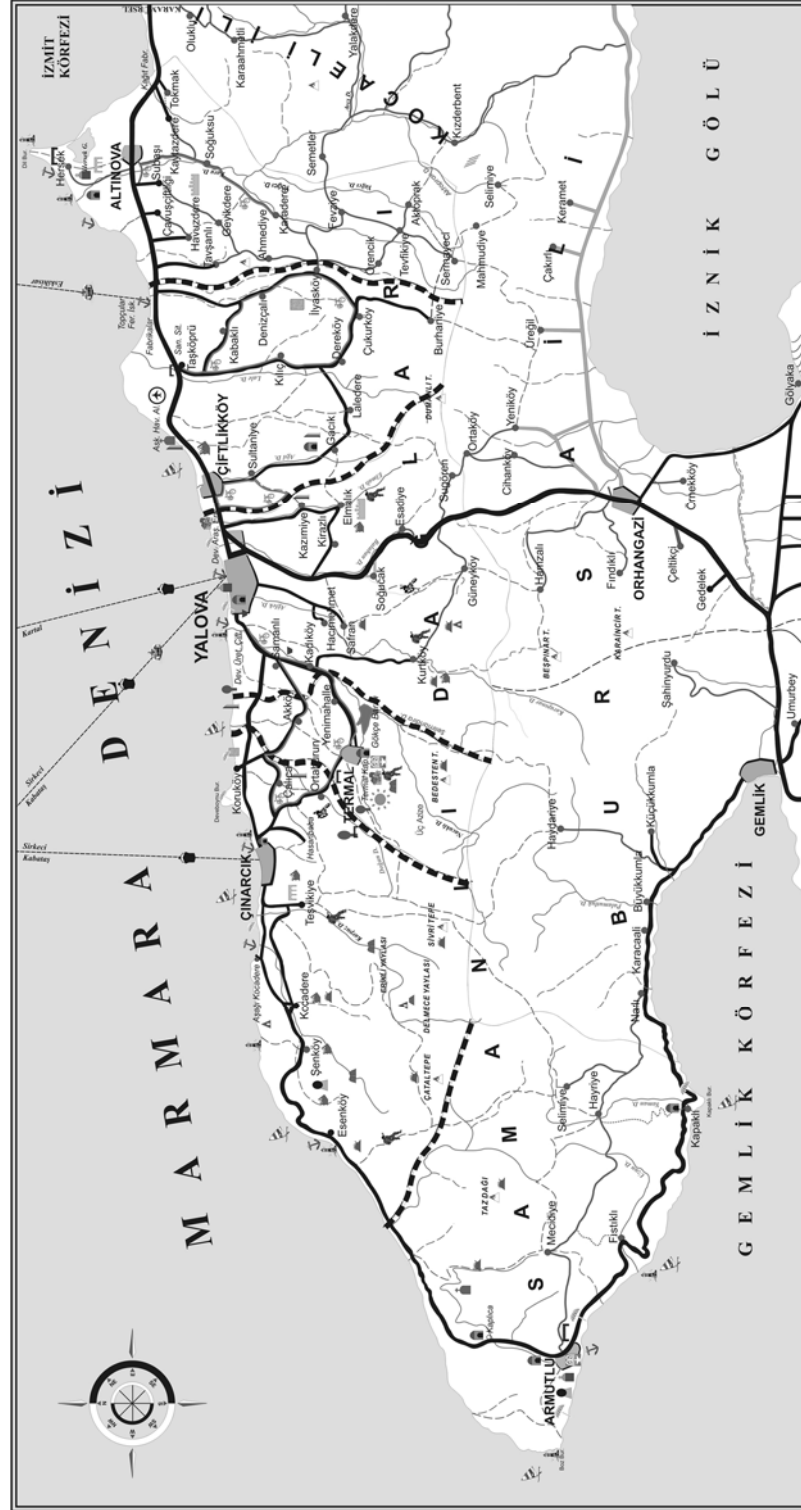

Resim 2.20, Yalova ve Çevresinden Toplanarak İstanbul’a 26 Mayıs 1921 Günü Gül Nihal Gemisi İle Götürülen Mülteciler, Kaynak: Necdet Ekinci, Türkiye’de Yunan Vahşeti

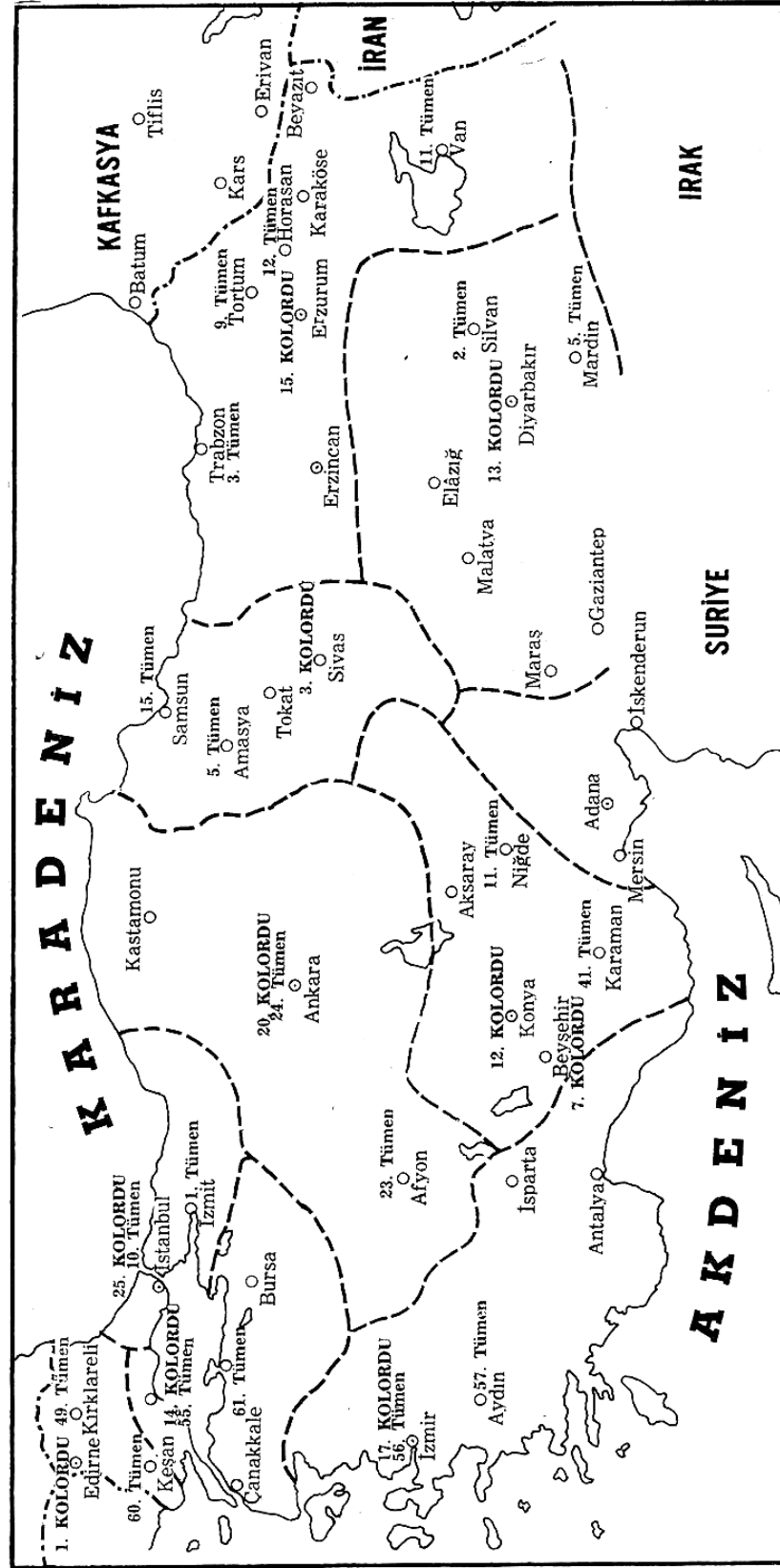

Resim 2.21, Yusuf Ziya Bey, Kaynak: Ahmet Akyol, Kurtuluş Savaşında Yalova

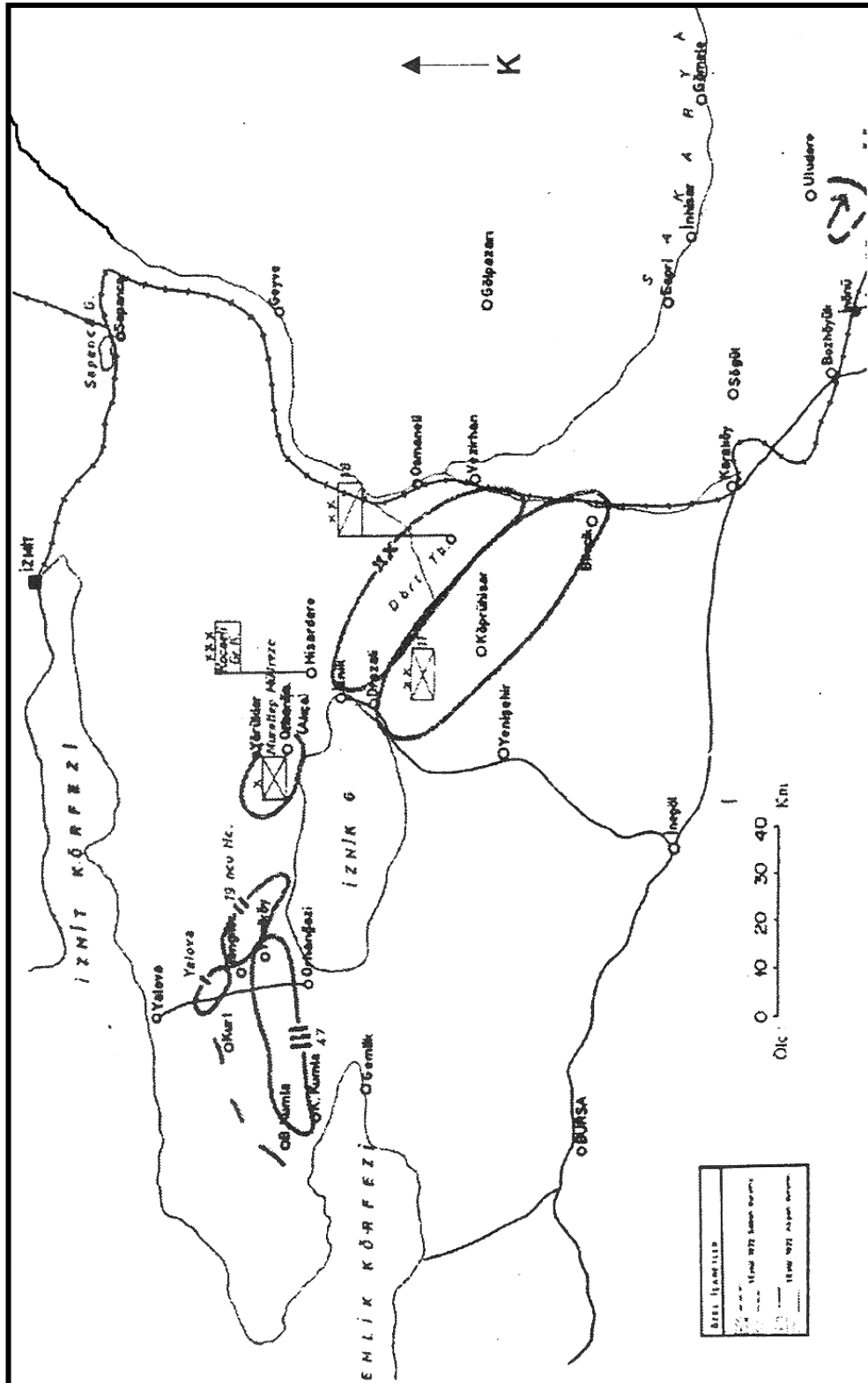
4.4 EK-4 HARİTALAR

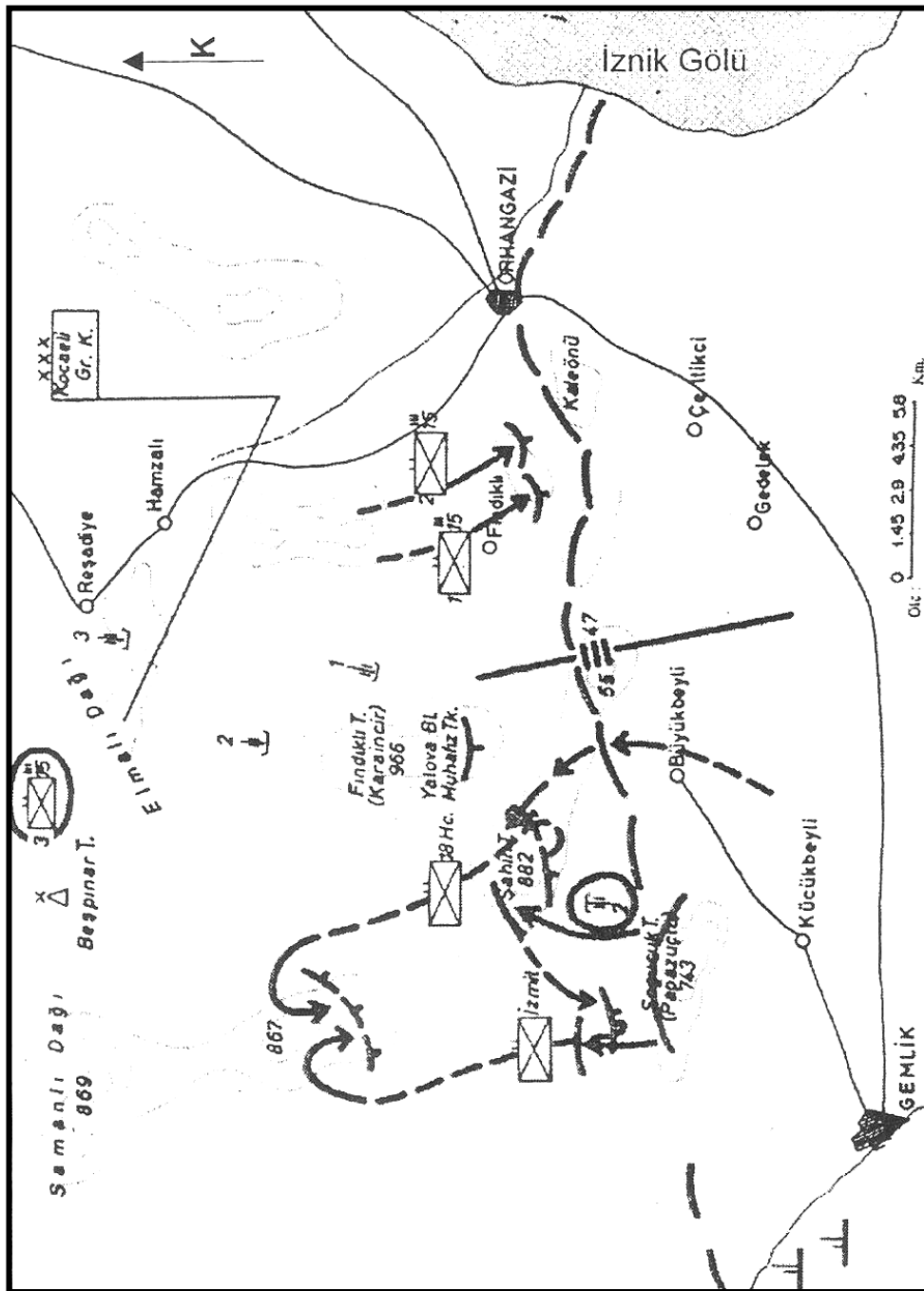
Harita 2.1, Yalova İli Haritası

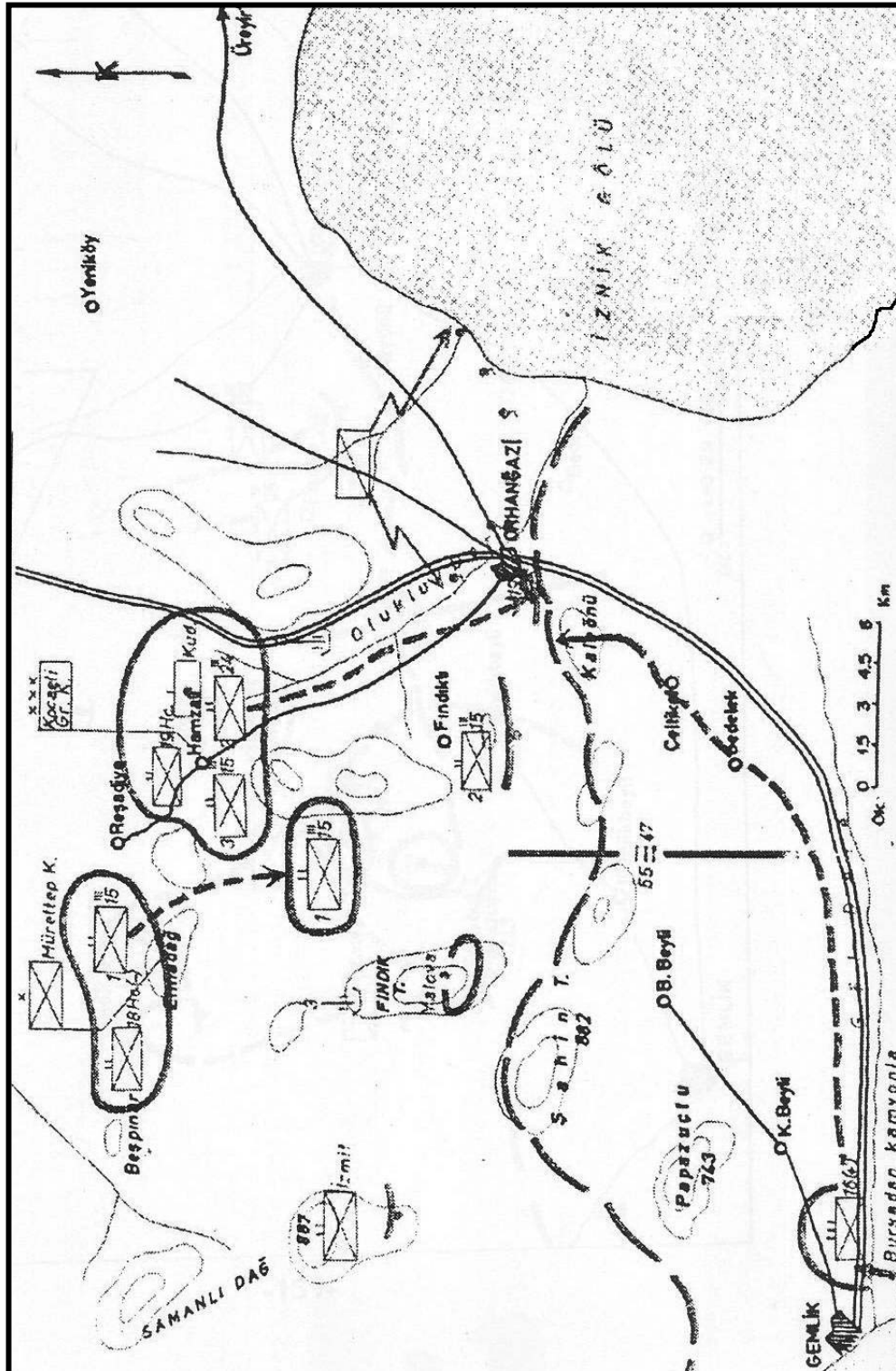
Harita 2.2, Mondros Mütarekesinden Sonra Türk Ordusunun Durumu

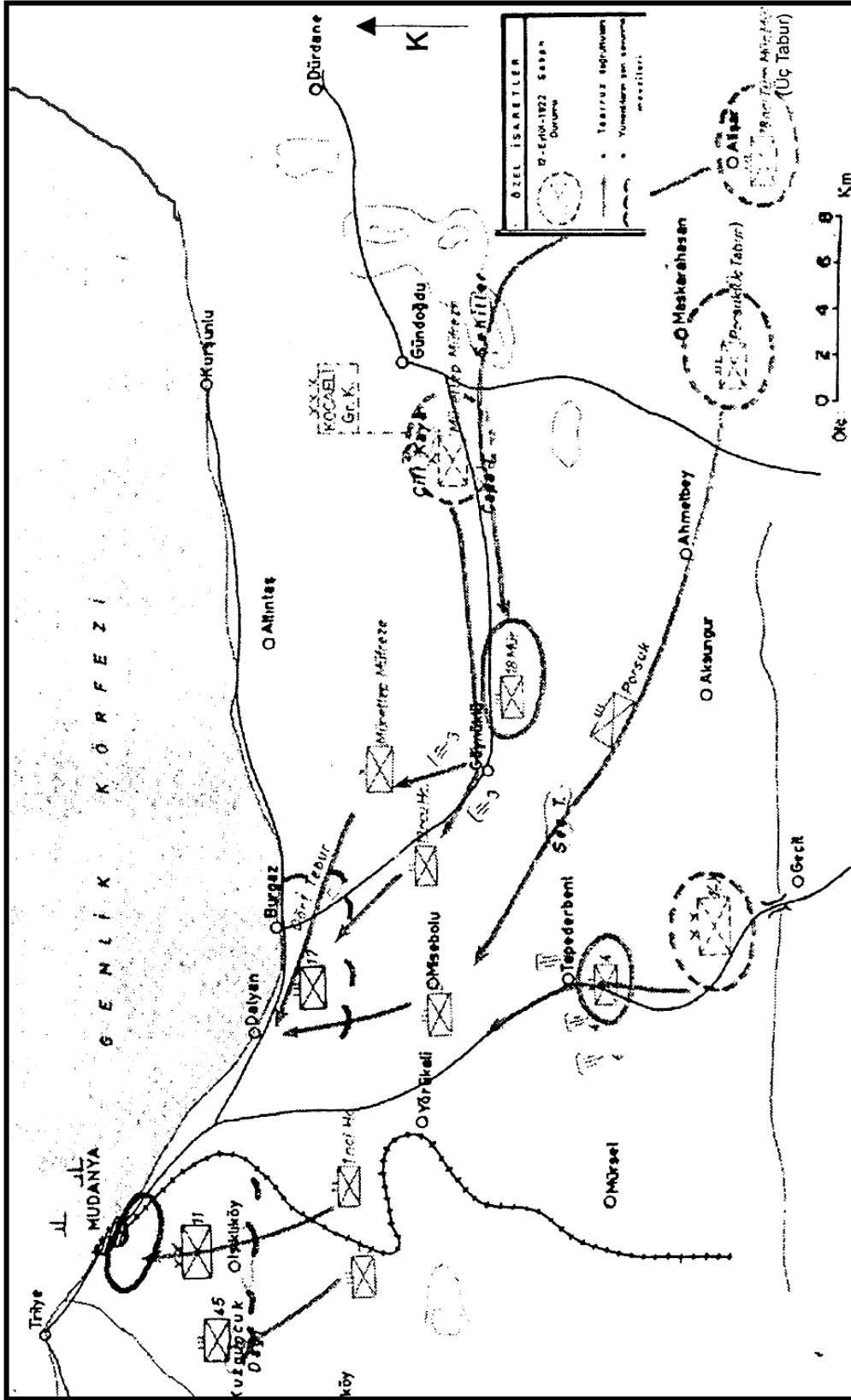
Harita 2.3, 3. Kolordu ve Kocaeli Grubu ve Yunan Kolordusunun 1 Eylül 1922'deki Durumu, Kaynak Türk İstiklal Harbi

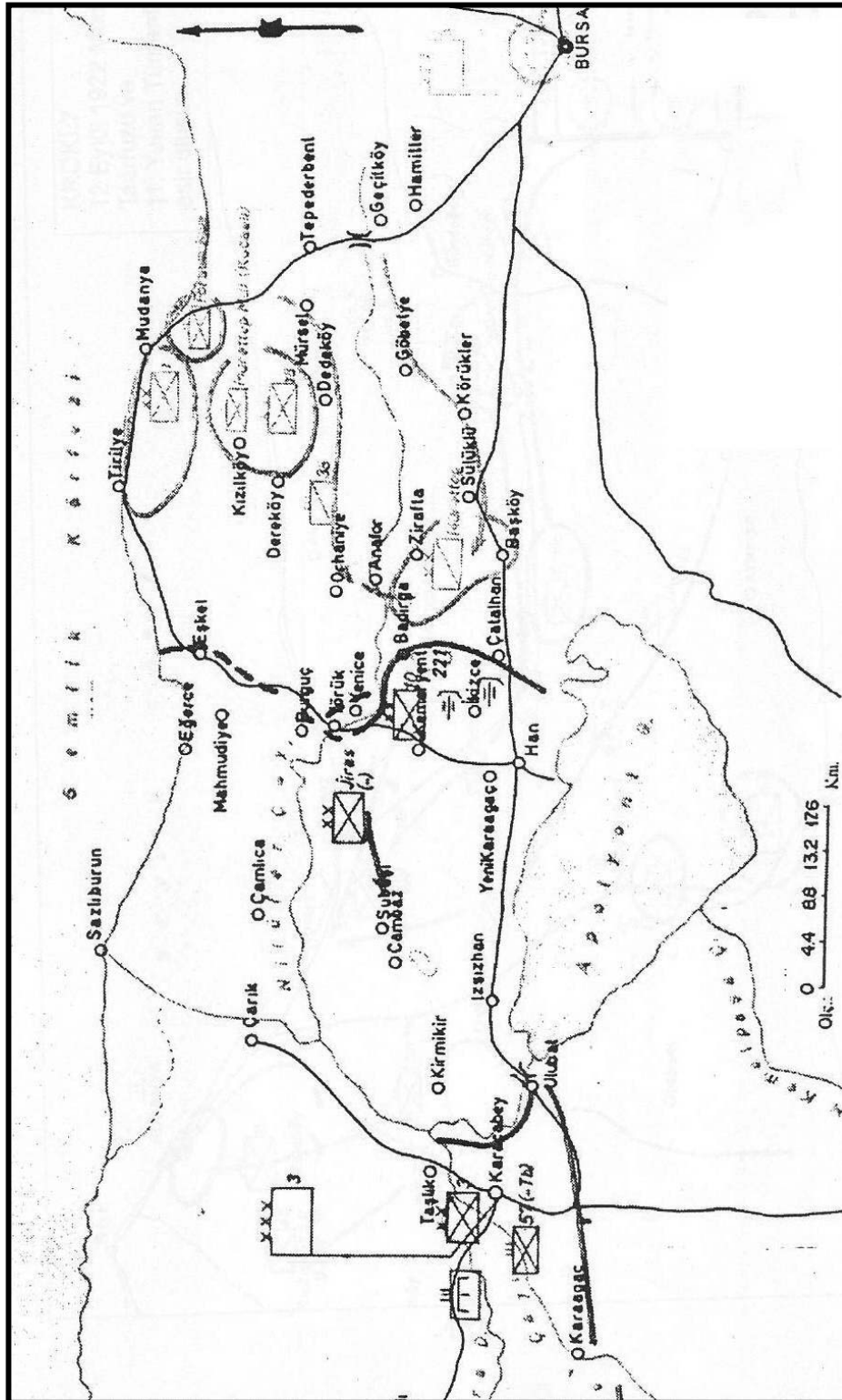

Harita 2.5, Kocaeli Grubunun 5 Eylül 1922'deki Durumu, Kaynak: Türk İstiklal Harbi

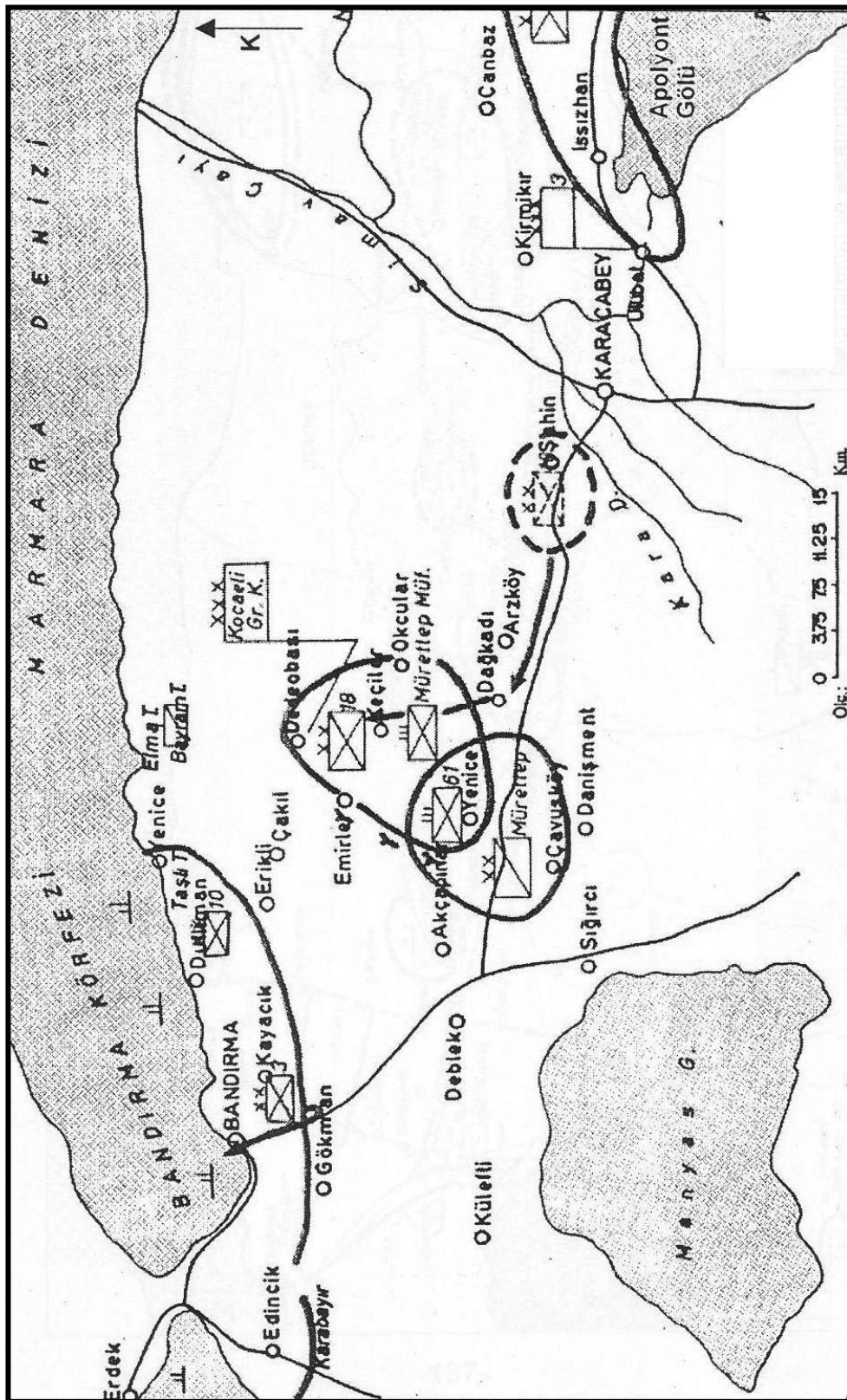

Harita 2.6, 6 ve 7 Eylüldeki Kocaeli Grubunun Durumu, Kaynak: Türk İstiklal Harbi

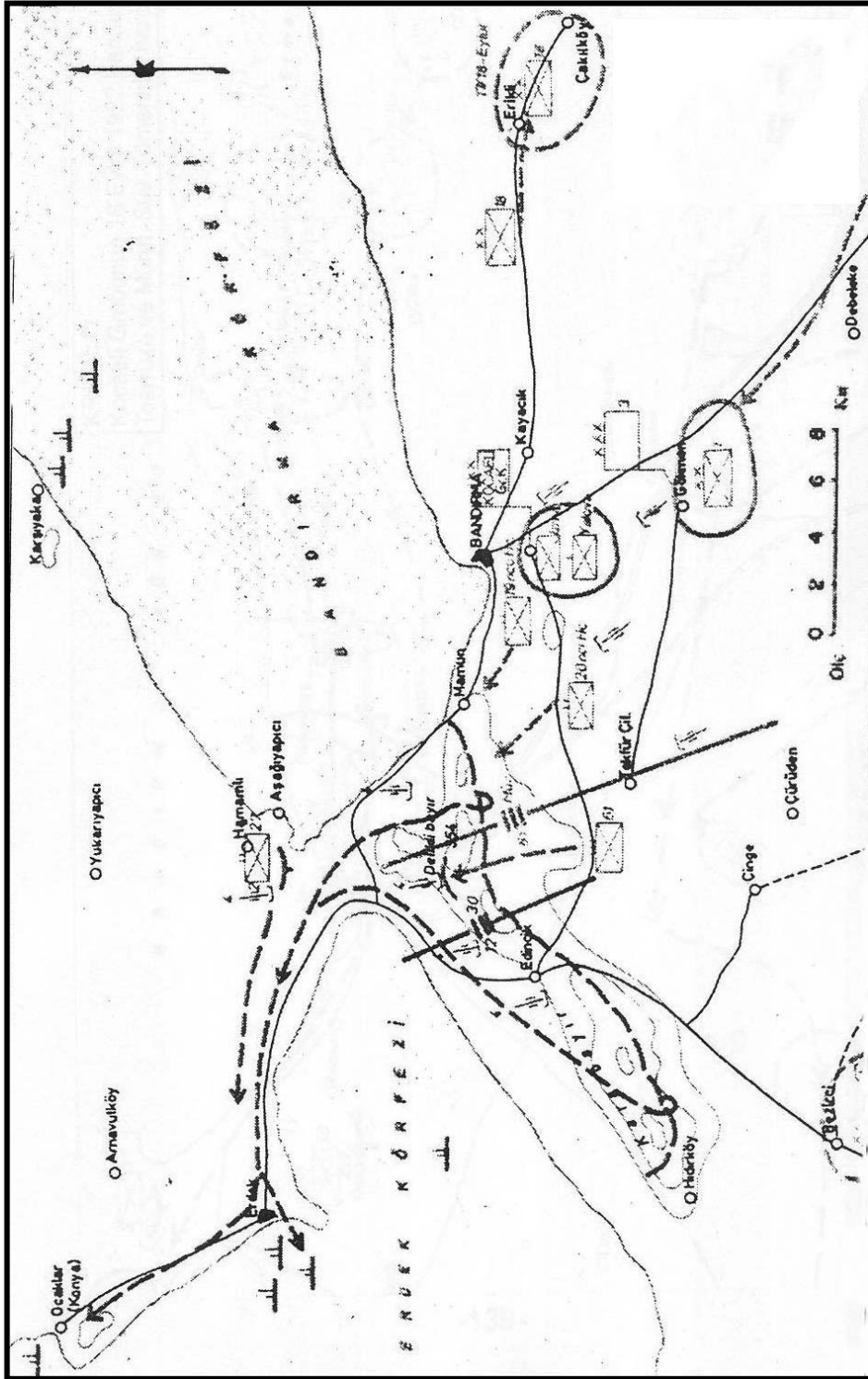

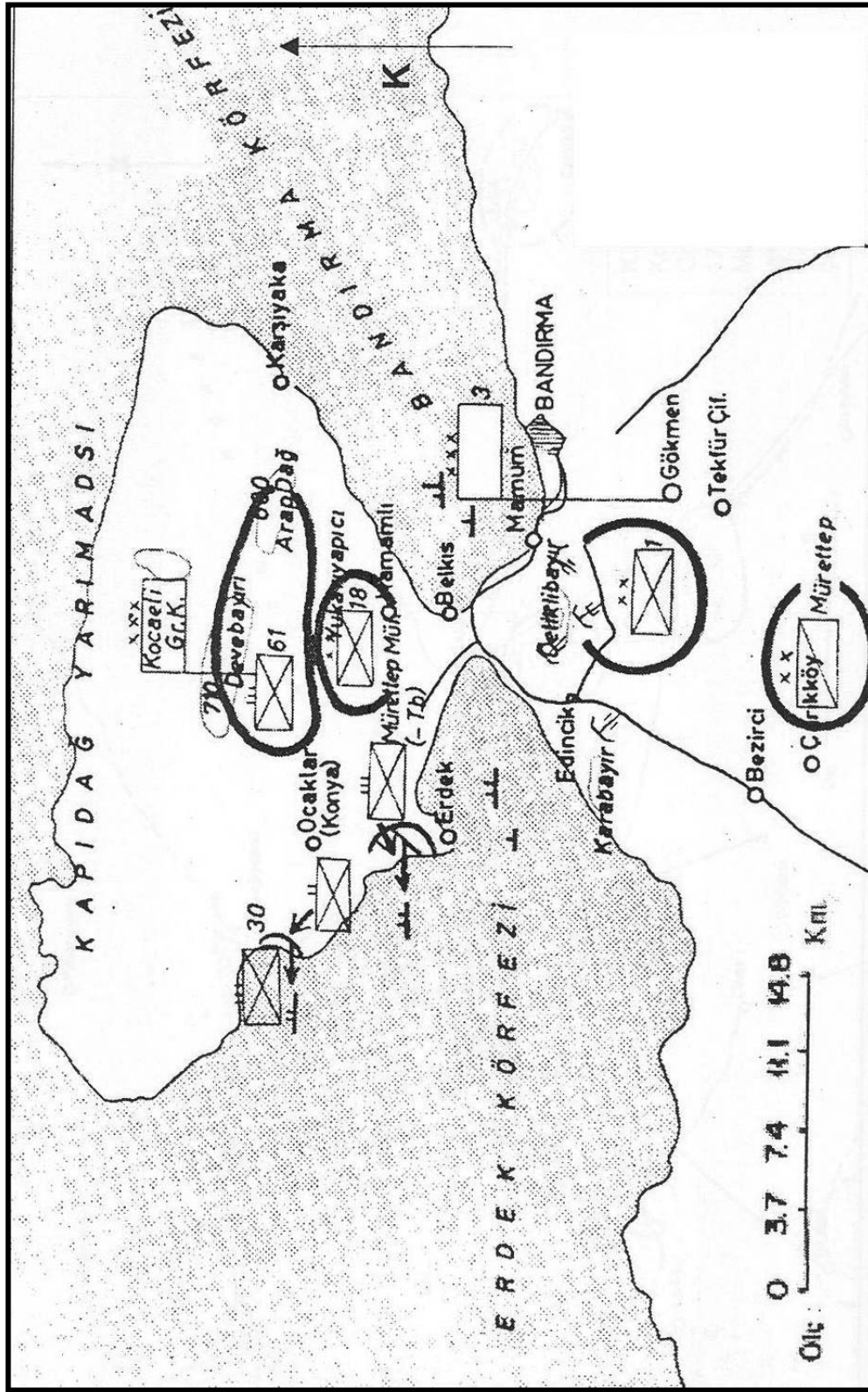
Harita 2.9, 12 Eylül Akşamı Kocaeli Grubunun Durumu, Kaynak: Türk İstiklal Harbi

Harita 2.11, 15 Eylüldeki Kocaeli Grubunun Durumu, Kaynak: Türk İstiklal Harbi

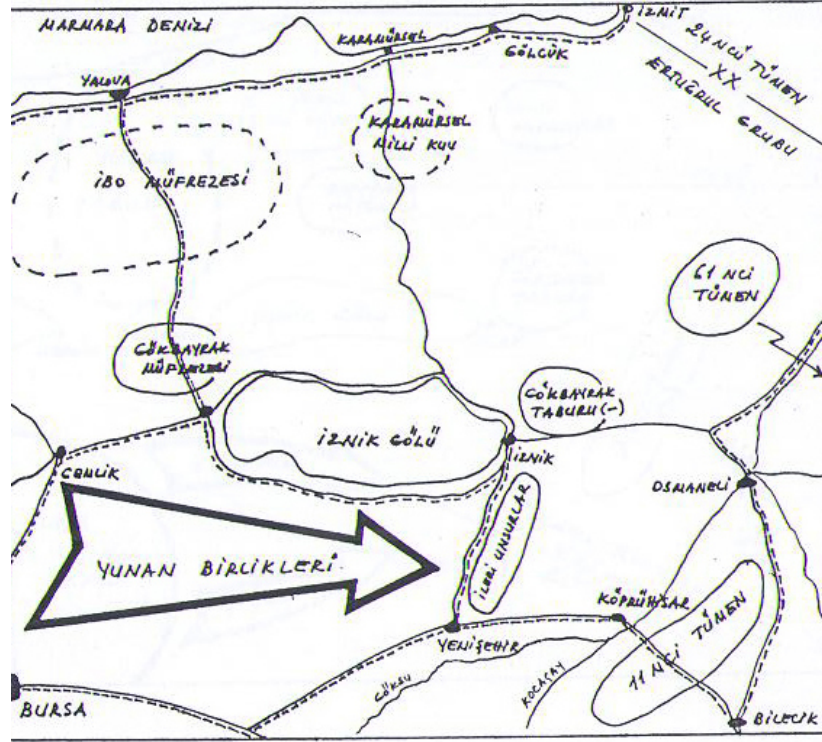

Harita 2.13, 17 Eylüldeki Kocaeli Grubunun Durumu, Kaynak: Türk İstiklal Harbi

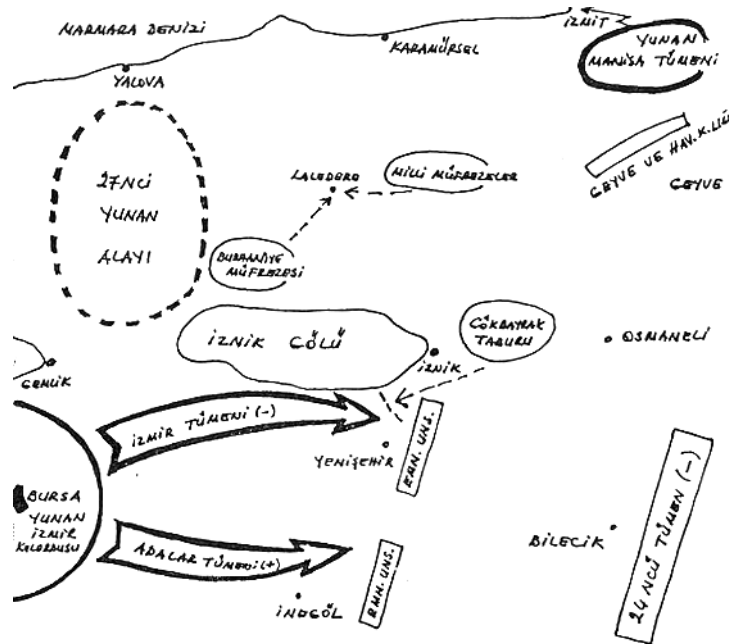

Harita 2.14, 18 Eylüldeki Kocaeli Grubunun Durumu, Kaynak: Türk İstiklal Harbi

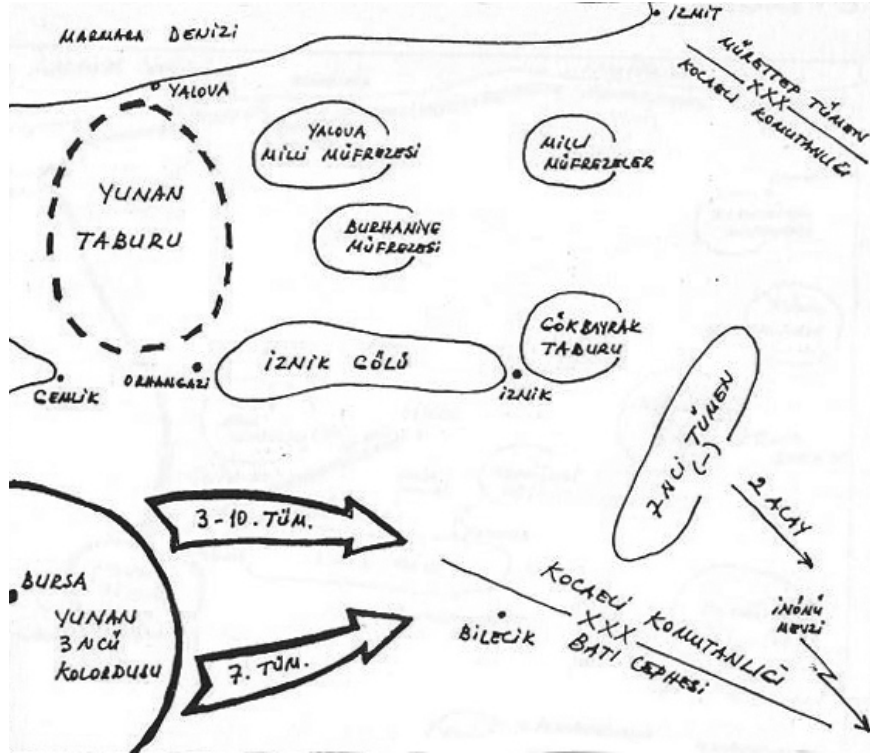
4.5 EK-5 KROKİLER

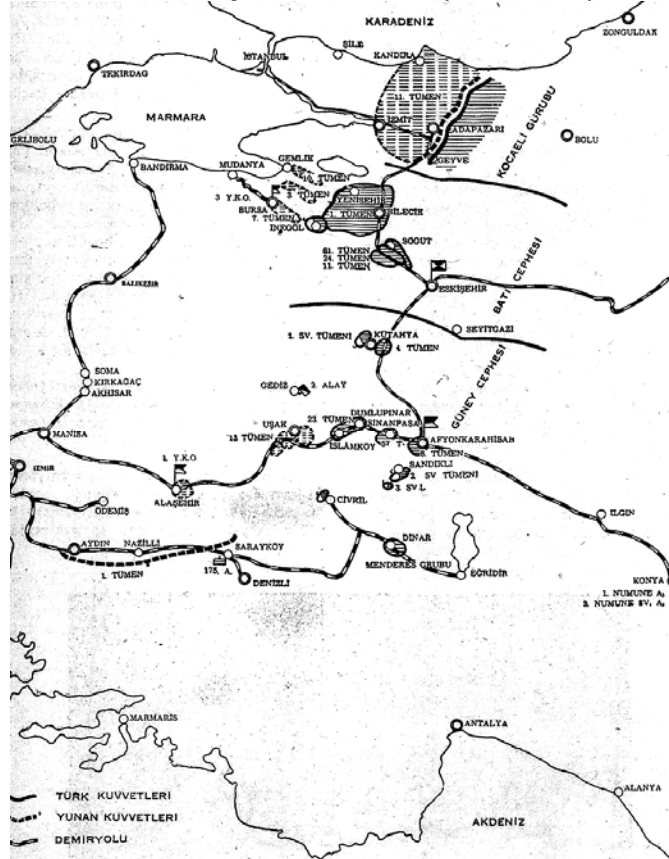
Kroki 2.1, Temmuz 1920'de Ertuğrul Grubunun Durumu, Kaynak: Ahmet Akyol, Kurtuluş Savaşında Yalova

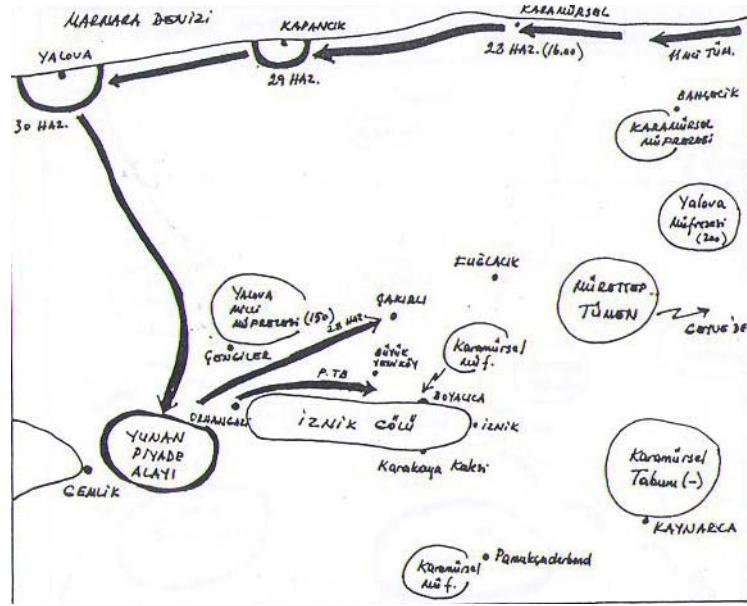
Kroki 2.2, I. İnönü'de Bursa Bölgesinin Genel Durumu, Kaynak: Ahmet Akyol, Kurtuluş Savaşında Yalova

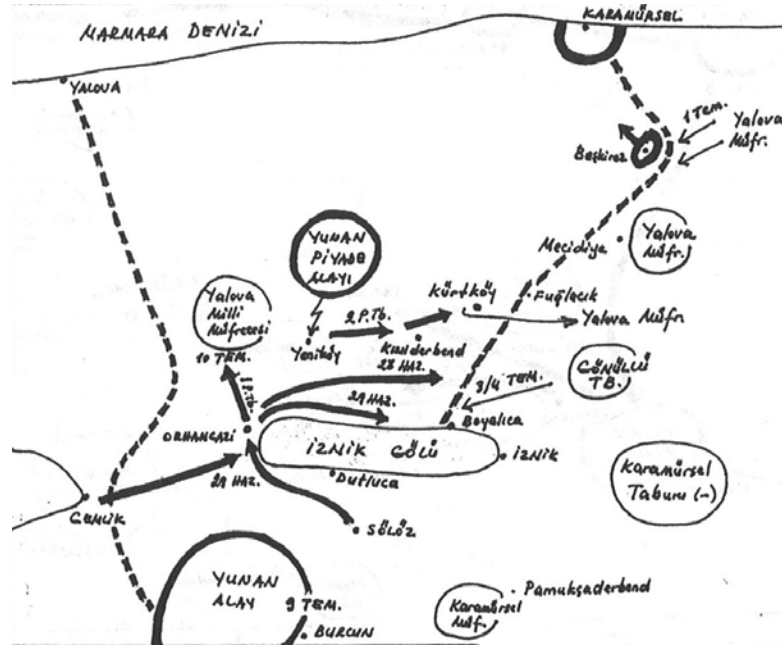
Kroki 2.3, II. İnönü Muharebesinden Önce Bölgenin Genel Durumu, Kaynak: Ahmet Akyol, Kurtuluş Savaşında Yalova

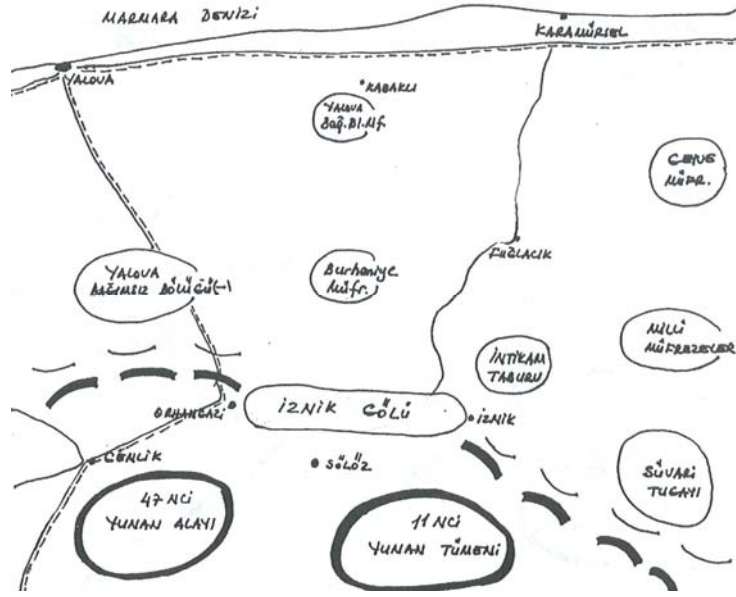
Kroki 2.5, Nisan ve Mayıs 1921'deki Genel Durum; Kaynak: Ali Fuat Paşa Müzesi Kütüphanesi

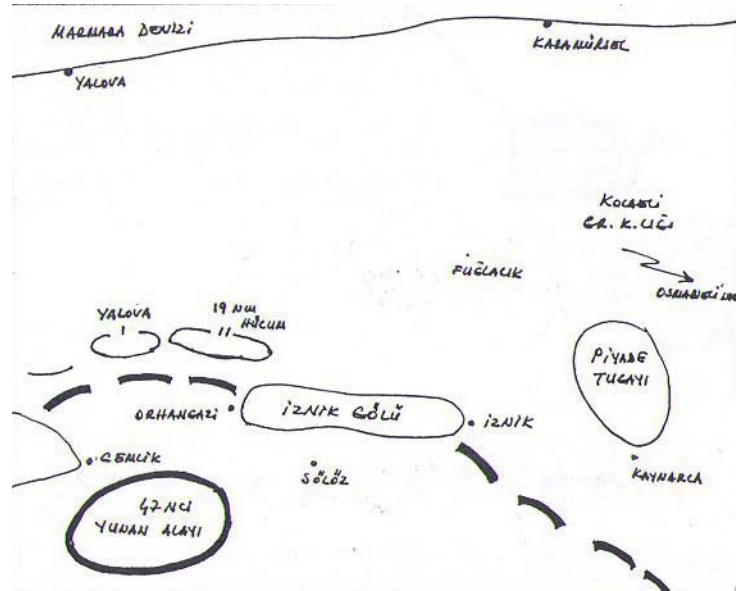
Kroki 2.5, Haziran 1921 Sonunda Bölgenin Genel Durumu, Kaynak: Ahmet Akyol, Kurtuluş Savaşında Yalova

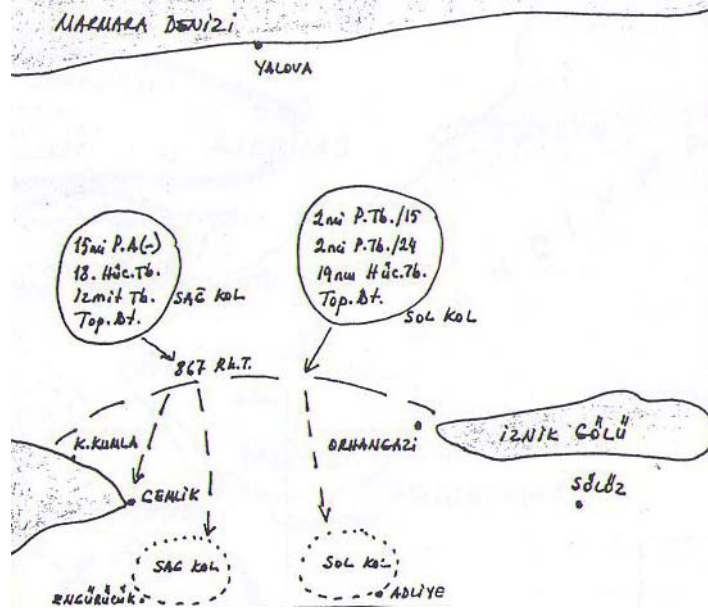
Kroki 2.6, Mürettep Kolordunun Temmuz Başındaki Durumu, Kaynak: Ahmet Akyol, Kurtuluş Savaşında Yalova

Kroki 2.7, Ağustos ve Eylül'de Bölgenin Genel Durumu, Kaynak: Ahmet Akyol, Kurtuluş Savaşında Yalova

Kroki 2.8, 1 Ağustos 1922'deki Durum, Kaynak: Ahmet Akyol, Kurtuluş Savaşında Yalova

Kroki 2.9, 1 Eylül 1922'deki Durum, Kaynak: Ahmet Akyol, Kurtuluş Savaşında Yalova

[illegible]

2/2

اعلانہ برہنہ . اہلس فراہنہ ، اہلس فراہنہ ، اہلس فراہنہ .	۲۰۰	کونڈ قریب
فہم اعظم اعلانہ برہنہ .	۱۰۰	کوہ درہ
اعلانہ برہنہ . اہلس فراہنہ ، اہلس فراہنہ ، اہلس فراہنہ .	۱۵۰	اودر پیلار
اہلس فراہنہ . اہلس فراہنہ .	۴۵۰	پانا کوہ
"	۲۰۰	موجیہ
"	۲۵۰	کرازی
"	۲۵۰	بورطامہ
"	۲۵۰	درہ کوہ
اہلس فراہنہ .	۵۵۰	آو کوہ
"	۱۵۰	صحنہ
فریکاملا اعلانہ . رقیہ مہر مہر	۱۲۵۰	رسانہ
"	۲۰۰	اسعدیہ
واہلس فراہنہ .	۵۵۰	چارلہ
"	۷۰۰	اودر کل
اہلس فراہنہ ، کوہ پناہ برہنہ .	۲۵۰	چراہ کوہ
اہلس فراہنہ ، پناہ برہنہ .	۸۵۰	دولتچہ
دولتچہ برہنہ ، اہلس فراہنہ .	۵۵۰	نصفہ
اہلس فراہنہ ، ذریعہ اعلانہ برہنہ .	۲۵۰	رہہ چہ
اہلس فراہنہ ، ذریعہ اعلانہ برہنہ .	۲۰۰	چہرہ
اہلس فراہنہ ، ذریعہ اعلانہ برہنہ .	۷۰۰	کلیہ
"	۱۰۰	لطفہ
"	۲۵۰	جذبہ
"	۲۵۰	صبرہ
"	۱۰۰	اسانہ
"	۱۵۰	کوہ مرلہ فرہ
"	۷۰	سطحہ
"	۲۰۰	بورک فرہ

۱۵۰
۲۵۰

[illegible]

Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı

خارجی نظارت
امور سیاست و دیپلماتیک

۹۴۴
۴۴

در کوی قریه سده ارضی حیدری
و بنایید طرفه ایقاع ایدیه مضلم

داخله نفدت حیدری

موصوفه حیدریه
بالوه نیک دره کوی قریه سده ارضی حیدری و بنایید طرفه ایقاع ایدیه مضلم و تعینات حقدده نفدت حیدری ایست
مکتوبه مدیریتی ایستد مجبوس افاده سید مورور ۲۰ کا بود اولی تاریخ ۹۴۵ نورولو تذکره اوزرنه دول مؤلفه
فوق العاده قومیه حیدری نرزنه تسامته ایضا ایستدی. مذکور قومیه حیدریه بوکره وارد اولانه تقیرتدکه سفوف یونانه
قومیه لکی تقیرنده باب علی طرفه ویریه بو معلومات اصل و اسامده معا بوندی اجرا قضاة تحقیقاتده مستانه اولدی
و بلقن دره کوی قریه سی اهالیست تورک حیدری طرفه و حیانه بر صورت قتل ایدلگری و یونانه قوتری
مذکور قریه یه کیمدی آمین آرتدی وقت غایت فحیح برنطه قاشیده قوتری و مولری کیمده قادیه بروتری و قوتلری
کیمده ارتکاجا دینت یررده یا مقده اولدنی شاهد ایدلگری و مذکور قریه قشایید بید قش عاصده قوتلری و یونانی
و جواد دیگر قرا اهالیست ده عینی عاقبه اوغاصه اولدتری و بوجوالیده کی قرا اهالیست الیوم کللیه و بازار کویه الحجا
ایته بوندتری بط و اییانه ایدلده در اولباده امرو زمانه حقدده مدله اولدله

خارجی نظارت
مکتوبه
مدیریتی

۹۴۴
۴۴

5 KAYNAKLAR

a) Arşiv Belgeler

BOA. MV. 220-214

BOA. DH. EUM. AYŞ. 29-39

BOA. DH. EUM. AYŞ 42-12

BOA. DH. EUM. AYŞ 45-15

BOA. DH. EUM. AYŞ 48-41

BOA. DH. EUM. AYŞ 54-93

BOA. DH. EUM. AYŞ 55-26

BOA. DH. KMS. 19-71

BOA. DH. KMS. 52-2 / 8

BOA. DH. KMS. 52-4 / 5

BOA. DH. KMS. 52-5 / 13

BOA. DH. KMS. 53-3 / 36

BOA. DH. KMS. 53-3 / 40

BOA. DH. KMS. 60-2 / 7

BOA. DH. KMS. 60-2 / 20

BOA. DH. KMS. 60-2 / 55

BOA. DH. KMS. 60-3 / 27

BOA. DH. KMS. 62-78

BOA. HR. SYS. 2305-28

BOA. HR. SYS. 2624-17

BOA. HR. SYS. 2625-16

b) Kitaplar

AĞAOĞLU, Ahmet (1959), **Serbest Fıkra Hatıraları**, İstanbul

AKYOL, Ahmet (1998 b), **Anılarla ve Belgelerle Kurtuluş Savaşı'nda Yalova**, Emek Matbaası, Yalova

AKYOL, Ahmet (2005), **Bağımsız Yalova Bölüğü**, Diner Ofset, İstanbul

AKYOL, Ahmet (2003), **Zaman Tünelinde Yalova**, Diner Ofset, İstanbul

AKKILIÇ, Yılmaz (2007), **A. Galip Tokça'nın İki Mütareke Arasında Mudanya Hatıraları**, Kayhan Matbaası, İstanbul

AKKILIÇ, Yılmaz (1997), **Kurtuluş Savaşında Bursa**, BKSTVY, Bursa

ANABOLU, Mükerrerrem Umsal (2003), **Yalova'nın Dünü**, Arkeoloji ve Sanat Dergisi, Sayı: 106,

APAK, Rahmi (1990), **İstiklal Savaşı'nda Garp Cephesi Nasıl Kuruldu**, TTKY, Ankara

AŞIKPAŞAZADE (1970), **Aşıkpaşa Tarihi**, MEB Yayınları, İstanbul

ARKAN, Ş. - YÖNSEL A. (1972), **Karamürsel**, Ankara

ARMAOĞLU, Fahir (1995), **20'nci Yüzyıl Siyasi Tarihi**, TTKY, Ankara

ARSAN, Nimet (1964), **Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV (1917 – 1938)**, Türk İnkılap Tarihi Yayınları, Ankara

ARTUNÇ, İbrahim (1987), **Kurtuluş Savaşı Başlarken**, İstanbul

ARTUNÇ, İ. (1988 a), **Kurtuluş Savaşı'nın Zorlu Yılları**, İstanbul

ARTUNÇ, İ. (1988 b), **Büyük Dönemeç**, İstanbul

ARTUNÇ, İ. (1986), **Büyük Taarruz**, İstanbul

ARMAOĞLU, Fahir (1995), **20 Yüzyıl Siyasi Tarihi**, Ankara

AVCIOĞLU, Doğan (1974), **Milli Kurtuluş Tarihi**, İstanbul Matbaacısı, İstanbul

AVCIOĞLU, Doğan (1974), **Milli Kurtuluş Tarihi III**, İstanbul Matbaacısı, İstanbul

AYDIN, Mesut (1992), **Milli Mücadele Döneminde TBMM Hükümeti Tarafından İstanbul'da Kurulan Gizli Gruplar ve Faaliyetleri**, İstanbul

BOZKURT, Recep (2003), **Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda İznik**, İznik Eğitim ve Öğretim Vakfı Yayını

Bursa'da İşgal Günlüğü 1920 – 1922, (2004), Derleyen Canip Bey, Düşünce Kitabevi, İstanbul

CEBESÖY, Ali Fuat (2002), **Milli Mücadele Hatıraları**, Temel Yayınları, İstanbul

ÇARMIKLI, Hacim Muhittin (1967), **Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuva-yi Milliye Hatıraları**, Ankara Ün Basımevi, Ankara

ÇAM, Yusuf (2002), **Mülli Mücadelede İzmit Sancağı**, İzmit Potary Kulübü Yayınları, İzmit

ÇAKIRLI Turgut (2005), **Babam Hacim Muhittin Çakırlı**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul

DOĞANTAŞ, Tevfik (1990), **Bursa Bölgesinde Yapılan Savaşlar**, İstanbul

EKİNCİ, Nejdet (2006), **Türkiye’de Yunan Vahşeti**, Yeniden Anadolu ve Rumeli Mudafai Hukuk Yayınları, Antalya

ERDEHA, Kamil (1975), **Milli Mücadelede Vilayetler ve Valiler**, İstanbul Yayınevi, Remzi Kitapevi, İstanbul

EVLİYA Çelebi (1970), **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, Çev. Zuhuri Danışman, İstanbul

GÖKBİLGİN, M. Tayyip (1986), **Milli Mücadele Başlarken**, İstanbul

HATEMİ, Nilüfer (2002), **Meraşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri**, YKY, İstanbul

İLGAR, İhsan (1980), **Mümtaz Şükrü Eğilmez’in Hatıraları**, Tercüman Yayınları 2, İstanbul

KOÇAL, Rasimi, **Kocaeli, Burhaniye Kuva-yi Milliye Müfrezesi Kumandanı Rasim Koçal’ın Milli Mücadele Anıları**, Yer ve Tarih Belli Değil

NEŞRİ (1983), **Neşri Tarihi**, Haz. M. Altan KÖYMEN, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara

MANSEL, Arif Müfit (1936), **Yalova ve Civarı**, İstanbul Müzelet Neşriyat, İstanbul

MISIROĞLU, Kadir (1976), **Yunan Mezalimi**, Sebil Yayınları, İstanbul

MÜTERCİMLER, Erol (1997), **Kurtuluş Savaşına Denizden Gelen Destek**, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Kocaeli

ÖZALP, Kazım (1988), **Milli Mücadele 1919 – 1922**, TTKY, Ankara

ÖZEL, Sabahattin (1987), **Kocaeli ve Sakarya İllerinde Milli Mücadele 1919 – 1922**, Adapazarı Belediyesi Yayınları, İstanbul

ÖZKAN, Hamdi (1993), **Geçmişle Hesaplaşma**, Metinler Matbaacılık, İstanbul

SADETTİN (1974), **Tacü't Tevarih I**, Haz. İsmet PARMAKSIZOĞLU, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara

SARIHAN, Zeki (1986), **Kurtuluş Savaşı Günlüğü I**, Öğretmen Yayınları, Ankara

SARIHAN, Zeki, (1986), **Kurtuluş Savaşı Günlüğü II**, Öğretmen Yayınları, Ankara

SARIHAN, Zeki (1986), **Kurtuluş Savaşı Günlüğü III**, Öğretmen Yayınları, Ankara

SOFUOĞLU, Adnan (1994), **Milli Mücadele Döneminde Kuzey Batı Anadolu**, Ankara

STRABON (1987), **Coğrafya**, Çev. Adnan Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul

SÜSLÜ, Azmi (1990), **Ermeniler ve 1915 Teşcir Olayı**, Ankara

TANSEL, Fevziye Abdullah (1988), **İstiklal Harbimizde Mücahit Kadınlar**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara

ULUGÜN, F. Yavuz (2002), **Osmanlı ve Ulusal Kurtuluş Döneminde Kocaeli**, Kocaeli Yüksek Öğrenim Dergisi Tarih Yayınları, Kocaeli

ÜNAL, Muhittin (1994), **Miralay Bekir Sami Günsav'ın Kurtuluş Savaşı Anıları**, Cem Yayınları, İstanbul

YALAZ, Talat (1994), **Türkiye'de Yunan Vahşet ve Soykırım Girişimi I**, Genel Kurmay Basımevi, Ankara

YALAZ, Talat (1994), **Türkiye'de Yunan Vahşet ve Soykırım Girişimi II**, Genel Kurmay Basımevi, Ankara

YALÇIN, D – AKBIYIK, Y (2002), **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I**, AKDITYK Yayınları, Ankara

YÜCELER, Saime (2005), **Tanıkların Anlattıkları Bursa Tarihi**, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa

(1996), Arşiv Belgelerine Göre Balkanlarda ve Anadolu'da Yunan Mezalimi, II Anadolu'da Yunan Mezalimi, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara

Türk İstiklal Harbi Serisi, II. Cilt, Batı Cephesi, I. Kısım, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, Ankara

Türk İstiklal Harbi Serisi, II. Cilt, Batı Cephesi, II. Kısım, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, Ankara

Türk İstiklal Harbi Serisi, II. Cilt, Batı Cephesi, III. Kısım, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, Ankara

Türk İstiklal Harbi Serisi, II. Cilt, Batı Cephesi, IV. Kısım, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, Ankara

Türk İstiklal Harbi Serisi, II. Cilt, Kütahya – Eskişehir Muharebeleri, V. Kısım, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, Ankara

Türk İstiklal Harbi Serisi, II. Cilt, Sakarya Muharebeleri, VI. Kısım, I. Kitap, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, Ankara

Türk İstiklal Harbi Serisi, II. Cilt, Büyük Taarruz, VII. Kısım, II. Kitap, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, Ankara

Bursa Ansiklopedisi, Bursa Hakimiyet, Kültür Hizmetleri Dizisi

c) Makaleler

AKKILIÇ, Yılmaz (2006), “Kurtuluş Savaşı Yıllarından Üç Belge ve Çetelerin Rolü”, **Bursa Defteri**, Eylül: 109 – 129

AKKILIÇ, Y. (2000), “Yeşil Ordu Cemiyeti ve Bursa” **Bursa Defteri**, Eylül: 54 – 66

ERTURAN, Mehmet (1999), “İşgal, Direniş, İşbirlikçilik ve İşbirlikçiler”, **Bursa Defteri**, Eylül

6 ÖZGEÇMİŞ

1972 yılında doğdu. İlk orta ve lise öğrenimini Yalova’da tamamladı. Yüksek öğrenimini Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi tarih bölümünde 1990–1994 yılları arasında tamamladı. 1995 yılında Yalova’da öğretmen olarak göreve başladı. Sırasıyla Şenköy İlkokulu, Gazi Osman Paşa İlköğretim Okulu, Elmalık İlköğretim Okulu, 75. Yıl Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu ve en son Yalova Lisesine atandı. 2002 den beri Yalova Lisesinde görev yapmaktadır.

